

คู่มือเกี่ยวกับกระบวนการและหลักเกณฑ์ ในการพิจารณาสถานภาพผู้ลี้ภัย

Handbook on Procedures and Criteria for Determining Refugee Status

ภายใต้อนุสัญญาปี ค.ศ. 1951 และพิธีสารปี ค.ศ. 1967
ว่าด้วยสถานภาพผู้ลี้ภัย

ฉบับแก้ไขปรับปรุง

กรุงเจนีวา กุมภาพันธ์ ค.ศ. 2019

คำแปลภาษาไทยฉบับนี้ (มิถุนายน ค.ศ. 2019) ไม่ได้จัดทำภาคผนวกและส่วนที่เป็นแนวทางความคุ้มครอง
ระหว่างประเทศต่างๆ รวมด้วย

สารบัญ

	ย่อหน้าที่
บทนำ – เครื่องมือทางกฎหมายระหว่างประเทศในการนิยามคำว่า “ผู้ลี้ภัย”	1 – 27
ก. เครื่องมือทางกฎหมายสมัยต้น (ค.ศ. 1921 – 1946)	1 – 4
ข. อนุสัญญาปี 1951 ว่าด้วยสถานภาพผู้ลี้ภัย	5
ค. พิธีสารปี 1967 ว่าด้วยสถานภาพผู้ลี้ภัย	6 – 11
ง. บทบัญญัติหลักของอนุสัญญา 1951 และพิธีสารฯ 1967	12
จ. ธรรมนูญแห่งสำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติ	13 – 19
ฉ. ตราสารผู้ลี้ภัยในระดับภูมิภาค	20 – 23
ช. การให้ที่พักพิงผู้ลี้ภัยและการปฏิบัติต่อผู้ลี้ภัย	24 – 27
ภาคที่หนึ่ง ว่าด้วยหลักเกณฑ์การพิจารณาสถานภาพผู้ลี้ภัย	28 – 188
บทที่ 1 – หลักการทั่วไป	28 – 31
บทที่ 2 – วรรคตัดเข้า	32 – 110
ก. คำนิยาม	32 – 34
(1) ผู้ลี้ภัยตามธรรมนูญ (Statutory Refugees)	32 – 33
(2) คำนิยามทั่วไปในอนุสัญญาฯ 1951	34
ข. การตีความ	35 – 110
(1) “เหตุการณ์ก่อน 1 มกราคม 1951”	35 – 36
(2) “ความกลัวอันมีมูลจะกล่าวอ้างได้ว่าจะได้รับการประหัตประหาร”	37 – 65
ก. บทวิเคราะห์ทั่วไป	37 – 50
ข. การประหัตประหาร	51 – 53
ค. การเลือกปฏิบัติ	54 – 55
ง. การลงโทษ	56 – 60
จ. ผลสืบเนื่องจากการออกนอกประเทศโดยผิดกฎหมาย หรือการอยู่นอกประเทศภูมิภาคใดโดยไม่ได้รับอนุญาต	61
ฉ. ผู้อพยพด้วยสาเหตุทางเศรษฐกิจซึ่งแตกต่างจากผู้ลี้ภัย	62 – 64
ช. ตัวการของการประหัตประหาร	65
(3) “ด้วยสาเหตุทางเชื้อชาติ ศาสนา สัญชาติ สมาชิกภาพในกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งของสังคม หรือความคิดเห็นทางการเมือง”	66 – 86
ก. บทวิเคราะห์ทั่วไป	66 – 67
ข. เชื้อชาติ	68 – 70
ค. ศาสนา	71 – 73
ง. สัญชาติ	74 – 76

จ. การเป็นสมาชิกภาพในกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งของสังคม	77 – 79
ฉ. ความคิดเห็นทางการเมือง	80 – 86
(4) “อยู่นอกอาณาเขตรัฐตน”	87 – 96
ก. บทวิเคราะห์ทั่วไป	87 – 93
ข. ผู้ลี้ภัย “ณ ถิ่นนั้น” (Sur place)	94 – 96
(5) “ไม่สามารถหรือไม่สมัครใจที่จะรับความคุ้มครองจากรัฐนั้นเนื่องจากความหวาดกลัวดังกล่าว”	97 – 100
(6) “หรือนอกจากนี้เป็นบุคคลไร้สัญชาติซึ่งอยู่นอกอาณาเขตรัฐที่เดิมมีถิ่นฐานพำนักประจำแต่ไม่สามารถ หรือไม่สมัครใจที่จะกลับไปเพื่อพำนักในรัฐนั้น เนื่องจากความหวาดกลัวดังกล่าว”	101 – 105
(7) บุคคลสองสัญชาติหรือหลายสัญชาติ	106 – 107
(8) ขอบเขตทางภูมิศาสตร์	108 – 110
บทที่ 3 – วรรคสิ้นสุดสถานะผู้ลี้ภัย	111 – 139
ก. บททั่วไป	111 – 117
ข. การตีความ	118 – 139
(1) ได้ใช้สิทธิสืบเนื่องจากความคุ้มครองจากรัฐแห่งสัญชาติตนอีกวาระหนึ่งด้วยความสมัครใจ	118 – 125
(2) ได้รับสัญชาติเดิมคืนมาด้วยความสมัครใจ หลังจากได้สูญเสียสัญชาตินั้นไป	126 – 128
(3) ได้มาซึ่งสัญชาติใหม่และได้รับการคุ้มครองจากรัฐแห่งสัญชาติใหม่ของตน	129 – 132
(4) ได้กลับเข้าไปตั้งถิ่นฐานด้วยความสมัครใจในรัฐที่มีความหวาดกลัวจากการประหัตประหาร	133 – 134
(5) ผู้ที่มีสัญชาติและเหตุที่ทำให้ถือได้ว่าบุคคลนั้นเป็นผู้ลี้ภัยได้สิ้นสุดลงแล้ว	135 – 136
(6) บุคคลไร้สัญชาติผู้ซึ่งเหตุผลที่ทำให้ตนกลายเป็นผู้ลี้ภัยได้สิ้นสุดลง	137 – 139
บทที่ 4 – วรรคตัดออก	140 – 163
ก. บททั่วไป	140 – 141
ข. การตีความ	142 – 163
(1) บุคคลผู้ได้รับความคุ้มครองหรือความช่วยเหลือจากสหประชาชาติอยู่แล้ว	142 – 143
(2) บุคคลผู้ถูกถือว่าไม่จำเป็นต้องได้รับความคุ้มครองระหว่างประเทศ	144 – 146
(3) บุคคลผู้ถูกถือว่าไม่สมควรได้รับการคุ้มครองระหว่างประเทศ	147 – 163
ก. อาชญากรรมสงคราม ฯลฯ	150
ข. อาชญากรรมทั่วไป	151 – 161
ค. การกระทำอันเป็นการขัดต่อวัตถุประสงค์และหลักการของสหประชาชาติ	162 – 163
บทที่ 5 – กรณีพิเศษ	164 – 180
ก. ผู้ลี้ภัยจากสงคราม	164 – 166
ข. บุคคลที่หนีทหารหรือเลี่ยงการเป็นทหาร	167 – 174
ค. บุคคลผู้ใช้กำลังหรือกระทำการรุนแรง	175 – 180

บทที่ 6 – หลักเอกภาพของครอบครัว	181 – 188
ภาคที่สอง ว่าด้วยกระบวนการพิจารณาสถานภาพผู้ลี้ภัย	189 – 194
ก. บททั่วไป	189 – 194
ข. การพิสูจน์ความจริง	195 – 205
(1) หลักการและวิธีการ	195 – 202
(2) การยกประโยชน์แห่งความสงสัย	203 – 204
(3) กล่าวโดยย่อ	205
ค. กรณีปัญหาพิเศษในการพิสูจน์ข้อเท็จจริง	206 – 219
(1) บุคคลที่มีปัญหาทางจิต	206 – 212
(2) ผู้เยาว์ที่เดินทางมาโดยลำพัง	213 – 219
สรุป	220 – 223

บทนำ – เครื่องมือทางกฎหมายระหว่างประเทศในการนิยามคำว่า “ผู้ลี้ภัย”

ก. เครื่องมือทางกฎหมายสมัยต้น (ค.ศ. 1921 – 1946)

- 1 ในระยะต้นศตวรรษที่ 20 ปัญหาผู้ลี้ภัยกลายเป็นข้อกั่วงวลในระดับระหว่างประเทศ และประเทศต่างๆ ได้เริ่มเข้ารับผิดชอบในการให้ความคุ้มครองและช่วยเหลือผู้ลี้ภัยด้วยเหตุผลทางมนุษยธรรม
- 2 องค์การสันนิบาตชาติได้วางรากฐานการปฏิบัติระหว่างประเทศเกี่ยวกับผู้ลี้ภัยซึ่งนำไปสู่การรับรองข้อตกลงระหว่างประเทศหลายฉบับเพื่อเป็นประโยชน์ เครื่องมือทางกฎหมายเหล่านี้ได้มีการอ้างถึงในมาตรา 1A (1) ของอนุสัญญาปี 1951 เกี่ยวกับสถานภาพผู้ลี้ภัย (ดูย่อหน้า 32)
- 3 คำนิยามในเครื่องมือทางกฎหมายข้างต้นเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของผู้ลี้ภัยแต่ละประเภทเข้ากับภูมิลำเนาที่บุคคลนั้นมีสัญชาติกับอาณาเขตที่บุคคลเหล่านั้นมาจากมา และกับการขาดการคุ้มครองทางการทูตจากประเทศภูมิลำเนาของบุคคลนั้น จากการนิยามตาม “ประเภท” ดังกล่าว ทำให้การตีความง่ายและไม่สร้างความยุ่งยากในการที่จะระบุว่าผู้ใดเป็นผู้ลี้ภัย
- 4 แม้ว่าจะมีจำนวนคนไม่มากที่ตกอยู่ภายใต้คำนิยามตามเครื่องมือทางกฎหมายในสมัยต้น ที่จะร้องขอให้ตัดสินใจสถานะผู้ลี้ภัยของตนอย่างเป็นทางการในยุคปัจจุบัน อย่างไรก็ตามกรณีดังกล่าวอาจเกิดขึ้นได้เป็นครั้งคราว กรณีนี้เกี่ยวข้องกับบทที่สอง ก บุคคลผู้มีคุณสมบัติครบถ้วนตามนิยามดังระบุไว้ในเครื่องมือทางกฎหมายก่อนหน้าอนุสัญญา 1951 มักได้รับการเรียกว่า “ผู้ลี้ภัยตามธรรมนูญ” (Statutory Refugee)

ข. อนุสัญญาปี 1951 ว่าด้วยสถานภาพผู้ลี้ภัย

- 5 ภายหลังสงครามโลกครั้งที่สองไม่นาน เนื่องจากปัญหาเกี่ยวกับผู้ลี้ภัยยังไม่ได้รับการแก้ไข เครื่องมือทางกฎหมายระหว่างประเทศฉบับใหม่จึงเป็นที่ต้องการเพื่อระบุสถานะทางกฎหมายของผู้ลี้ภัย แทนที่จะใช้ข้อตกลงเฉพาะกิจซึ่งเกี่ยวกับสถานการณ์ผู้ลี้ภัยเฉพาะกรณี จึงมีการเรียกร้องให้มีเครื่องมือทางกฎหมายที่มีบทนิยามทั่วไปในการพิจารณาสถานภาพผู้ลี้ภัย อนุสัญญาว่าด้วยสถานภาพผู้ลี้ภัยเกิดขึ้นจากการประชุมผู้แทนผู้ทรงอำนาจเต็มของสหประชาชาติ เมื่อวันที่ 28 กรกฎาคม 1951 และมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 21 เมษายน 1951 ในย่อหน้าต่อไป จะเรียกว่า “อนุสัญญา 1951”

ค. พิธีสารว่าด้วยสถานภาพผู้ลี้ภัย

- 6 จากคำนิยามทั่วไปในอนุสัญญา 1951 ผู้ลี้ภัย คือ ผู้ซึ่ง

อยู่นอกอาณาเขตรัฐแห่งสัญชาติของตน... อันเป็นผลจากเหตุการณ์ก่อนวันที่ 1 มกราคม ค.ศ. 1951 และด้วยความหวาดกลัวซึ่งมีมูลอันจะกล่าวอ้างได้ว่า จะได้รับการประหัตประหาร ...

7 เกณฑ์แห่งเวลาตามอนุสัญญาฯ 1951 เกิดขึ้นจากความประสงค์ของรัฐบาลประเทศต่างๆ ในขณะที่มีการรับรองอนุสัญญาฯ อันจะจำกัดพันธกรณีของตนในสถานการณ์ต่างๆ เกี่ยวกับผู้ลี้ภัย ซึ่งเป็นที่รู้กันว่ามิอยู่ในขณะนั้น หรืออาจจะเกิดขึ้นในอนาคตอันเป็นผลจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นแล้ว¹

8 เมื่อเวลาผ่านไปประกอบกับสถานการณ์ใหม่ๆ เกี่ยวกับผู้ลี้ภัยได้เกิดขึ้น จึงมีความต้องการเพิ่มขึ้นที่จะทำให้บทบัญญัติในอนุสัญญาฯ 1951 สามารถใช้ได้กับผู้ลี้ภัยกลุ่มใหม่ ด้วยเหตุนี้จึงได้มีการร่างพิธีสารว่าด้วยสถานภาพผู้ลี้ภัย และได้มีการภาคยานุวัติเมื่อวันที่ 31 มกราคม ค.ศ. 1967 และมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 4 ตุลาคม ค.ศ. 1967 ภายหลังจากเข้าพิจารณาในที่ประชุมสมัชชาใหญ่สหประชาชาติแล้ว

9 ในการภาคยานุวัติพิธีสารฯ 1967 รัฐนั้นๆ จะต้องปรับใช้สารบัญญัติแห่งอนุสัญญาฯ 1951 โดยยกเว้นข้อกำหนดแห่งเวลาตามปี ค.ศ. 1951 แม้พิธีสารจะมีความเชื่อมโยงกับอนุสัญญาฯ ดังที่กล่าวข้างต้น แต่อย่างไรก็ตามพิธีสารเป็นเครื่องมือทางกฎหมายอิสระ กล่าวคือ การภาคยานุวัติพิธีสารฯ ไม่จำกัดเฉพาะประเทศที่เป็นภาคีของอนุสัญญาฯ เท่านั้น

10 ในย่อหน้าต่อไป พิธีสารปี 1967 ว่าด้วยสถานภาพผู้ลี้ภัยจะเรียกว่า “พิธีสารฯ 1967”

11 ในระหว่างการเรียบเรียงคู่มือฉบับนี้ กว่า 78 ประเทศเข้าร่วมเป็นภาคีอนุสัญญาฯ 1951 หรือพิธีสารฯ 1967 หรือทั้งสองฉบับ

ง. บทบัญญัติหลักของอนุสัญญาฯ 1951 และพิธีสารฯ 1967

12 อนุสัญญาฯ 1951 และพิธีสารฯ 1967 ประกอบด้วยบทบัญญัติ 3 ประเภท ดังนี้

(1) บทที่ให้คำนิยามเบื้องต้นของบุคคลที่เป็น (และไม่เป็น) ผู้ลี้ภัยและผู้ซึ่งเคยเป็นผู้ลี้ภัยและถูกเพิกถอนสถานะแล้ว การถกหรือตีความของบทบัญญัติเหล่านี้นำมาสู่เนื้อหาหลักของคู่มือฉบับนี้ซึ่งประสงค์ให้เป็นแนวทางสำหรับผู้ทำงานรับผิดชอบการพิจารณาสถานภาพผู้ลี้ภัย

(2) บทบัญญัติที่นิยามสถานะทางกฎหมายของผู้ลี้ภัย รวมถึงสิทธิและหน้าที่ของผู้ลี้ภัยในประเทศที่ตนลี้ภัย แม้ว่าบทบัญญัติเหล่านี้จะมีได้มีอิทธิพลต่อกระบวนการพิจารณาสถานภาพผู้ลี้ภัย แต่เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องในกระบวนการพิจารณาบทบัญญัติดังกล่าวด้วย เนื่องจากการตัดสินใจอาจส่งผลกระทบต่อบุคคลหรือครอบครัวที่เกี่ยวข้อง

(3) บทบัญญัติอันเกี่ยวข้องกับการปรับใช้เครื่องมือทางกฎหมายต่างๆ จากจุดยืนข้อตกลงด้านการทูตและการบริหาร โดยมาตรา 35 แห่งอนุสัญญาฯ 1951 และมาตรา 11 แห่งพิธีสารฯ 1967 กล่าวถึงการดำเนินการโดยประเทศภาคีผ่านการร่วมมือกับสำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติในการปฏิบัติงานตามบทบาทของสำนักงานฯ โดยเฉพาะ เพื่อให้ความสะดวกในการปฏิบัติหน้าที่ในการควบคุมดูแลการปรับใช้บทบัญญัติต่างๆ แห่งเครื่องมือทางกฎหมายเหล่านี้

จ. ธรรมเนียมแห่งสำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติ

¹ อนุสัญญาฯ 1951 กล่าวถึงการอาจจะนำเงื่อนไขทางภูมิศาสตร์มาใช้ด้วย (ดูย่อหน้า 108 ถึง 110)

13 เครื่องมือทางกฎหมายตามที่กล่าวถึงมาแล้วตามบท ก. ถึง ค. นิยามบุคคลที่ได้รับพิจารณาว่าเป็นผู้ลี้ภัย และได้กำหนดให้รัฐภาคีอนุสัญญาสถานภาพที่แน่นอนแก่ผู้ลี้ภัยในอาณาเขตของตน

14 สำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติได้จัดตั้งเมื่อวันที่ 1 มกราคม ค.ศ. 1951 ตามมติที่ประชุมสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติ ธรรมนูญของสำนักงานฯ แบนอยู่ในภาคผนวกของมติที่ 428 (V) ของที่ประชุมสมัชชาใหญ่ซึ่งลงมติเมื่อวันที่ 14 ธันวาคม ค.ศ. 1950 โดยตามธรรมนูญนั้น หนึ่งในหน้าที่ของสำนักงานฯ ซึ่งอยู่ในขอบข่ายอำนาจหน้าที่ของสำนักงานฯ คือ การให้ความคุ้มครองระหว่างประเทศแก่ผู้ลี้ภัยภายใต้ความอุปถัมภ์ของสหประชาชาติ

15 ธรรมนูญประกอบด้วยคำนิยามบุคคลซึ่งอยู่ภายใต้ขอบข่ายอำนาจหน้าที่ของข้าหลวงใหญ่ฯ โดยคำนิยามนี้ใกล้เคียงกับคำนิยามในอนุสัญญาฯ 1951 แต่ไม่เหมือนกันทีเดียว โดยอาศัยคำนิยามเหล่านี้ ข้าหลวงใหญ่ฯ สามารถที่จะดำเนินการช่วยเหลือผู้ลี้ภัยโดยไม่ต้องคำนึงถึงข้อจำกัดทางด้านเวลา² หรือภูมิประเทศ³

16 ดังนั้น บุคคลผู้เข้าหลักเกณฑ์ของธรรมนูญของสำนักงานฯ มีคุณสมบัติในการได้รับความคุ้มครองจากสหประชาชาติผ่านข้าหลวงใหญ่ฯ ไม่ว่าจะบุคคลผู้นั้นจะอยู่ในประเทศที่เป็นภาคีของอนุสัญญาฯ 1951 หรือพิธีสารฯ 1967 หรือไม่ หรือไม่ว่าประเทศที่ให้ที่ลี้ภัยจะยอมรับบุคคลนั้นในฐานะผู้ลี้ภัยภายใต้เครื่องมือทางกฎหมายอันใดอันหนึ่งหรือไม่ โดยผู้ลี้ภัยเหล่านี้ที่อยู่ภายใต้อาณาเขตของข้าหลวงใหญ่ฯ และจะถูกรับเรียกว่า “ผู้ลี้ภัยตามอาณัติ”

17 ตามที่กล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่าบุคคลหนึ่งอาจจะเป็นทั้งผู้ลี้ภัยตามอาณัติและผู้ลี้ภัยภายใต้อนุสัญญาฯ 1951 หรือพิธีสารฯ 1967 ได้ในเวลาเดียวกัน อย่างไรก็ตามบุคคลดังกล่าวอาจอยู่ในประเทศที่ไม่ผูกพันกับเครื่องมือทางกฎหมายทั้งสองฉบับ หรืออาจถูกคัดออกจากการรับรองตามอนุสัญญาผู้ลี้ภัยจากข้อจำกัดทางเวลาและภูมิศาสตร์ ในกรณีเช่นนี้บุคคลดังกล่าวอาจจะมีคุณสมบัติได้รับการคุ้มครองจากข้าหลวงใหญ่ฯ ภายใต้คำนิยามตามธรรมนูญฯ

18 ดังที่กล่าวข้างต้น มติที่ 428 (V) และธรรมนูญของสำนักงานฯ เรียกร้องให้รัฐบาลประเทศต่างๆ ร่วมมือกับสำนักงานข้าหลวงใหญ่ฯ ในการจัดการเกี่ยวกับปัญหาผู้ลี้ภัย ข้าหลวงใหญ่ฯ ได้รับการแต่งตั้งเป็นผู้มีอำนาจในการให้ความคุ้มครองระหว่างประเทศแก่ผู้ลี้ภัย และหนึ่งในบรรดาหน้าที่คือส่งเสริมบทสรุปและส่งเสริมการให้สัตยาบันอนุสัญญาระหว่างประเทศเพื่อการคุ้มครองผู้ลี้ภัย และให้คำแนะนำดูแลการปรับใช้

19 ความร่วมมือดังกล่าวประกอบกับหน้าที่ในการแนะนำดูแลคือพื้นฐานของหลักการในการพิจารณาสถานภาพผู้ลี้ภัยของข้าหลวงใหญ่ฯ ภายใต้อนุสัญญาฯ 1951 และพิธีสารฯ 1967 ทั้งนี้ บทบาทของข้าหลวงใหญ่ฯ ในหลากหลายระดับ ถูกสะท้อนในกระบวนการพิจารณาสถานภาพผู้ลี้ภัยของรัฐบาลต่างๆ

จ. ตราสารผู้ลี้ภัยในระดับภูมิภาค

² ดูย่อหน้า 35 และ 36

³ ดูย่อหน้า 108 และ 110

20 นอกจากอนุสัญญาฯ 1951 และพิธีสารฯ 1967 รวมถึงธรรมเนียมของสำนักงานฯ แล้ว ในระดับภูมิภาคยังมีข้อตกลงรวมทั้งอนุสัญญาและเอกสารอื่นๆ ที่เกี่ยวกับผู้ลี้ภัยอีกหลายฉบับ โดยเฉพาะในทวีปแอฟริกา อเมริกา และยุโรป เครื่องมือทางกฎหมายในระดับภูมิภาคมักจะเกี่ยวข้องกับการให้ที่ลี้ภัย เอกสารการเดินทางและการให้ความสะดวกในการเดินทาง เป็นต้น โดยบางฉบับมีการให้นิยามคำว่า “ผู้ลี้ภัย” หรือบุคคลผู้ได้รับอนุญาตให้ลี้ภัยได้ด้วย

21 เครื่องมือทางกฎหมายระดับภูมิภาคในละตินอเมริกาหลายฉบับจัดทำขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหาการให้ที่ลี้ภัยทางการทูตและให้ที่ลี้ภัยในดินแดน เช่น สนธิสัญญาว่าด้วยกฎหมายอาญาระหว่างประเทศ (Treaty on International Penal Law, Montevideo, 1889) ข้อตกลงว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดน (Agreement on Extradition, Caracas, 1911) อนุสัญญาว่าด้วยที่พักพิงลี้ภัย (Convention on Asylum, Havana, 1928) อนุสัญญาว่าด้วยการลี้ภัยการเมือง (Convention on Political Asylum, Montevideo, 1933) อนุสัญญาว่าด้วยที่พักพิงลี้ภัยทางการทูต (Convention on Diplomatic Asylum, Caracas, 1954) และอนุสัญญาว่าด้วยการให้ที่ลี้ภัยในดินแดน (Convention on Territorial Asylum, Caracas, 1954)

22 หนึ่งในเครื่องมือทางกฎหมายในระดับภูมิภาคที่จัดทำเมื่อไม่นานมานี้ คือ อนุสัญญาว่าด้วยลักษณะพิเศษของปัญหาผู้ลี้ภัยในแอฟริกา (Convention Governing the Specific Aspects of Refugee Problems in Africa) ซึ่งเป็นผลจากการประชุมประมุขแห่งรัฐและรัฐบาลขององค์การเพื่อความเป็นเอกภาพแห่งแอฟริกา (Organization of African Unity) เมื่อวันที่ 10 กันยายน ค.ศ. 1969 โดยอนุสัญญานี้ประกอบด้วยกรณียาคมคำว่า “ผู้ลี้ภัย” ซึ่งแบ่งออกเป็นสองส่วน ส่วนแรกมีความเหมือนกับคำนิยามในพิธีสารฯ 1967 (กล่าวคือ คำนิยามในอนุสัญญาฯ 1951 โดยปราศจากข้อจำกัดด้านเวลาและภูมิศาสตร์) ในส่วนที่สองให้คำว่า “ผู้ลี้ภัย” ใช้กับ

“บุคคลทุกคนด้วยสาเหตุจากการคุกคามจากภายนอกประเทศ จากการยึดครอง การเข้ามามีอำนาจเหนือของต่างชาติ หรือจากเหตุการณ์รุนแรงอันก่อให้เกิดความวุ่นวายแก่สาธารณชนทั้งประเทศ หรือบางส่วนของประเทศภูมิภาคหนึ่งและประเทศสัญชาติตน ผู้ซึ่งจำต้องออกจากประเทศถิ่นฐานประจำเพื่อหาที่ลี้ภัยนอกประเทศภูมิภาคหนึ่งหรือประเทศสัญชาติ”

23 คู่มือฉบับนี้เกี่ยวข้องกับการพิจารณาสถานภาพผู้ลี้ภัยภายใต้เครื่องมือกฎหมายระหว่างประเทศสองฉบับซึ่งใช้ในระดับสากล ได้แก่อนุสัญญาฯ 1951 และพิธีสารฯ 1967

ข. การให้ที่พักพิงและการปฏิบัติต่อผู้ลี้ภัย

24 คู่มือฉบับนี้ไม่ได้ครอบคลุมถึงปัญหาที่เกี่ยวข้องใกล้เคียงกับการพิจารณาสถานภาพผู้ลี้ภัย เช่น การให้ที่พักพิงแก่ผู้ลี้ภัย หรือการปฏิบัติทางกฎหมายต่อผู้ลี้ภัยหลังจากได้รับการรับรองเป็นผู้ลี้ภัยแล้ว

25 แม้ว่าจะมีการอ้างถึงที่พักพิงในกรรมสารสุดท้ายของการประชุมผู้แทนผู้มีอำนาจเต็ม (Final Act of the Conference of Plenipotentiaries) และในคำปราชญ์ของอนุสัญญาฯ แต่ตัวอนุสัญญาฯ 1951 และพิธีสารฯ 1967 มิได้เกี่ยวข้องกับการให้ที่พักพิงลี้ภัย ทั้งนี้ ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาข้าหลวงใหญ่ฯ ได้พยายามเรียกร้องขอให้มีนโยบายการเอื้อเฟื้อที่พักพิง โดยอ้างถึงความมุ่งหมายของปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน และประกาศเกี่ยวกับที่พักพิงตามเขตแดน ซึ่งรับรองโดยที่ประชุมสมัชชาใหญ่สหประชาชาติเมื่อวันที่ 10 ธันวาคม ค.ศ. 1948 และ 14 ธันวาคม ค.ศ. 1967 ตามลำดับ

26 สำหรับการปฏิบัติต่อผู้ลี้ภัยภายในอาณาเขตของรัฐนั้น ให้เป็นไปตามบทหลักของอนุสัญญาฯ 1951 และพิธีสารฯ 1967 (ดูย่อหน้า 12 (2) ข้างต้น) นอกจากนั้นยังควรพิจารณาข้อเสนอแนะ จ. ในกรรมสารสุดท้ายของการประชุมผู้แทนผู้มีอำนาจเต็ม ซึ่งได้รับรองอนุสัญญาฯ 1951 ดังนี้

ที่ประชุม

“ได้แสดงความหวังไว้ว่าอนุสัญญาฯ ด้วยสถานภาพผู้ลี้ภัยจะมีคุณค่าในฐานะที่เป็นตัวอย่างได้เกินกว่าขอบเขตตามที่ระบุอนุสัญญาฯ และชาติต่างๆ จะยึดถือเป็นแนวทางในการปฏิบัติตามที่กำหนดภายใต้อนุสัญญาฯ แก่บุคคลที่เข้ามาในอาณาเขตรัฐในฐานะผู้ลี้ภัยและผู้ที่อยู่ภายใต้ขอบข่ายของบทบัญญัติของอนุสัญญาฯ นี้”

27 ข้อเสนอแนะนี้ทำให้รัฐต่างๆ สามารถแก้ปัญหาที่อาจเกิดขึ้นอันเกี่ยวเนื่องด้วยบุคคลซึ่งไม่มีคุณสมบัติครบถ้วนตามหลักเกณฑ์ของคำนิยาม “ผู้ลี้ภัย”

ภาคที่หนึ่ง ว่าด้วยหลักเกณฑ์การพิจารณาสถานภาพผู้ลี้ภัย

บทที่ 1 – หลักการทั่วไป

28 บุคคลบุคคลหนึ่งเป็นผู้ลี้ภัยตามความหมายที่ให้ไว้ในอนุสัญญาฯ 1951 เมื่อมีคุณสมบัติครบตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในค่านิยาม การเป็นผู้ลี้ภัยนั้นย่อมเกิดขึ้นก่อนหน้าที่จะได้รับการรับรองสถานะภาพอย่างเป็นทางการ การรับรองจึงมิได้ถือว่าเป็นการให้สถานะผู้ลี้ภัยหากเป็นการประกาศว่าผู้นั้นเป็นผู้ลี้ภัย กล่าวคือ บุคคลนั้นมีได้กลายเป็นผู้ลี้ภัยเพราะการรับรองสถานะแต่บุคคลนั้นได้รับการรับรองสถานะเพราะว่าบุคคลนั้นเป็นผู้ลี้ภัย

29 การพิจารณาสถานภาพผู้ลี้ภัยเป็นกระบวนการที่มีสองขั้นตอน ขั้นแรกจำเป็นจะต้องยืนยันข้อเท็จจริงต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับกรณีนี้ ขั้นที่สองเป็นการปรับใช้ค่านิยามตามอนุสัญญาฯ 1951 และพิธีสารฯ 1967 กับข้อเท็จจริงที่ได้รับการยืนยันแล้ว

30 บทบัญญัติต่างๆ ในอนุสัญญาฯ 1951 ที่นิยามว่าบุคคลใดเป็นผู้ลี้ภัยแบ่งออกเป็นสามส่วนตามลำดับดังต่อไปนี้ “วรรคตัดเข้า” “วรรคการสิ้นสุดสถานะผู้ลี้ภัย” และ “วรรคตัดออก”

31 วรรคตัดเข้านิยามเกณฑ์ที่บุคคลหนึ่งจะต้องมีในการเป็นผู้ลี้ภัย โดยบทบัญญัตินี้ดังกล่าวประกอบด้วยหลักพื้นฐานที่เป็นคุณในการพิจารณาสถานภาพผู้ลี้ภัย วรรคการสิ้นสุดสถานะผู้ลี้ภัยและวรรคตัดออกจะมีความสำคัญในแง่ลบ โดยกล่าวถึงเงื่อนไขต่างๆ ที่สถานะผู้ลี้ภัยจะสิ้นสุดลง และวรรคตัดออกได้ระบุสภาพการณ์ต่างๆ ซึ่งทำให้บุคคลหนึ่งถูกตัดออกจากการปรับใช้อนุสัญญาฯ 1951 แม้ว่าบุคคลนั้นจะมีคุณสมบัติต้องตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในวรรคตัดเข้าก็ตาม

บทที่ 2 – วรรคคัดเข้า

ก. คำนิยาม

(1) ผู้ลี้ภัยตามธรรมนูญ (Statutory Refugees)

32 มาตรา 1A (1) ของอนุสัญญาฯ 1951 มีความเกี่ยวข้องกับผู้ลี้ภัยตามธรรมนูญ กล่าวคือ บุคคลที่ได้รับการพิจารณาเป็นผู้ลี้ภัยภายใต้บทบัญญัติของเครื่องมือทางกฎหมายระหว่างประเทศอันมีมาก่อนหน้าอนุสัญญาฯ บทบัญญัติดังกล่าวระบุว่า

“ตามอนุสัญญาฉบับนี้ คำว่า “ผู้ลี้ภัย” จะหมายถึงผู้ที่

(1) ได้รับการพิจารณาแล้วว่าเป็นผู้ลี้ภัยภายใต้ข้อตกลง ลงวันที่ 12 พฤษภาคม 1926 และ 30 มิถุนายน 1928 หรือภายใต้อนุสัญญาลงวันที่ 28 ตุลาคม 1933 และ 10 กุมภาพันธ์ 1938 พิธีสาร ลงวันที่ 14 กันยายน 1939 หรือ ธรรมนูญขององค์การผู้ลี้ภัยระหว่างประเทศ”

ในกรณีที่บุคคลใดได้รับการวินิจฉัยจากองค์การผู้ลี้ภัยระหว่างประเทศ ในห้วงที่องค์การฯ ยังปฏิบัติหน้าที่อยู่นั้น ว่าขาดคุณสมบัติ คำวินิจฉัยดังกล่าวไม่อาจกีดกันบุคคลนั้นจากการได้รับสถานะภาพผู้ลี้ภัย หากเป็นผู้ที่เข้าเงื่อนไขตาม วรรค 2 ของส่วนข้อกำหนดนี้

33 การทำความข้างต้นเป็นการเชื่อมโยงอดีตและเน้นให้ทราบถึงความต่อเนื่องในการให้ความคุ้มครองระหว่างประเทศแก่ผู้ลี้ภัยซึ่งได้กลายเป็นความกังวลของประชาคมระหว่างประเทศในช่วงระยะต่างๆ ที่ผ่านมา ดังที่ได้กล่าวไว้แล้ว (ย่อหน้าที่ 4) เครื่องมือทางกฎหมายเหล่านี้มีความสำคัญลดลงไปมากในปัจจุบัน และการถกประเด็นอันเกี่ยวกับกฎหมายเหล่านี้จะให้คุณค่าเพียงเล็กน้อยในทางปฏิบัติ อย่างไรก็ตามบุคคลผู้ได้รับพิจารณาให้เป็นผู้ลี้ภัยตามเครื่องมือทางกฎหมายเหล่านี้จะเป็นผู้ลี้ภัยตามอนุสัญญาฯ 1951 โดยปริยาย ดังนั้น ผู้ถือเอกสาร “หนังสือเดินทางนานเซ็น”⁴ หรือ “หนังสือรับรองคุณสมบัติ” ซึ่งออกให้โดยองค์การผู้ลี้ภัยระหว่างประเทศ จะต้องได้รับการพิจารณาว่าเป็นผู้ลี้ภัยภายใต้อนุสัญญาฯ 1951 นอกเสียจากว่าบุคคลนั้นจะเข้ากรณีใดกรณีหนึ่งในวรรคการสิ้นสุดสถานะผู้ลี้ภัย หรือวรรคคัดออกตามอนุสัญญาฯ ทั้งนี้ หลักการนี้ปรับใช้กับบุตรของผู้ลี้ภัยตามธรรมนูญด้วย

(2) คำนิยามทั่วไปในอนุสัญญาฯ 1951

34 ตามความในมาตรา 1A (2) ของอนุสัญญาฯ 1951 คำว่า “ผู้ลี้ภัย” ใช้กับบุคคลผู้ซึ่ง

อยู่นอกอาณาเขตรัฐแห่งสัญชาติตน อันเป็นผลจากเหตุการณ์ก่อนวันที่ 1 มกราคม 1951 และด้วยความหวาดกลัวซึ่งมีมูลอันจะกล่าวอ้างได้ว่า จะได้รับการประหัตประหารด้วยสาเหตุทางเชื้อชาติ ศาสนา สัญชาติ สมาชิกภาพในกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งทางสังคม หรือความคิดเห็นทางการเมือง และในขณะที่เดียวกันบุคคลผู้นี้ไม่สามารถหรือไม่สมัครใจที่จะได้รับความคุ้มครองจากรัฐแห่งสัญชาติเนื่องจากความหวาดกลัวดังกล่าว หรือนอกจากนี้ เป็นบุคคลไร้สัญชาติซึ่งอยู่นอกอาณาเขตรัฐที่เดิมมี

⁴ หนังสือเดินทางนานเซ็น คือบัตรประจำตัวใช้ในการเดินทางซึ่งออกให้แก่ผู้ลี้ภัยภายใต้บัญญัติในเอกสารสมัยก่อนสงคราม

พื้นฐานพำนักประจำแต่ไม่สามารถหรือไม่สมัครใจที่จะกลับไปเพื่อพำนักในรัฐดังกล่าว ด้วยเหตุแห่งความหวาดกลัวที่กล่าวมาข้างต้น

รายละเอียดของคำนิยามทั่วไป ปรากฏในความต่อไปนี้

ข. การตีความ

(1) “เหตุการณ์ก่อน 1 มกราคม 1951”

35 ที่มาของเงื่อนไขด้านเวลาโดยถือเอาปี ค.ศ. 1951 เป็นเกณฑ์ ได้อธิบายไว้ในย่อหน้าที่ 7 ของบทนำ เมื่อมีพิธีสารฯ 1967 เงื่อนไขด้านเวลานี้ลดความสำคัญทางปฏิบัติลงไปมาก การตีความคำว่า “เหตุการณ์” จึงเป็นที่สนใจเฉพาะประเทศภาคีของอนุสัญญาฯ 1951 ที่ไม่ได้เป็นภาคีของพิธีสารฯ 1967⁵

36 อนุสัญญาฯ 1951 มิได้ให้คำนิยามคำว่า “เหตุการณ์” แต่เป็นที่เข้าใจกันว่าหมายถึง “เหตุการณ์อันสำคัญยิ่งเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงด้านเขตแดน หรือทางการเมืองที่ยิ่งใหญ่ รวมไปถึงการประหัตประหารอย่างเป็นระบบซึ่งเป็นผลสืบเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น”⁶ เงื่อนไขด้านเวลาอ้างถึง “เหตุการณ์” ที่ส่งผลให้บุคคลใดบุคคลหนึ่งกลายเป็นผู้ลี้ภัย มิใช่วันที่ซึ่งบุคคลผู้นั้นมีสภาพเป็นผู้ลี้ภัยหรือวันที่เขาออกจากประเทศ ผู้ลี้ภัยอาจจะออกจากประเทศก่อนหรือหลังกำหนดระยะเวลานั้น ถ้าหากความกลัวการประหัตประหารมีสาเหตุมาจาก “เหตุการณ์” ที่เกิดก่อนเงื่อนไขด้านเวลาหรือจากผลสืบเนื่องที่เกิดขึ้นภายหลังเหตุการณ์นั้น⁷

(2) “ความกลัวอันมีมูลจะกล่าวอ้างได้ว่าจะได้รับการประหัตประหาร”

(ก) บทวิเคราะห์ทั่วไป

37 วลีที่ว่า “ความกลัวอันมีมูลจะกล่าวอ้างได้ว่าจะได้รับการประหัตประหาร” เป็นกุญแจสำคัญในคำนิยาม วลีนี้สะท้อนมุมมองของผู้ร่างกฎหมายว่าเป็นปัจจัยหลักของลักษณะของผู้ลี้ภัย วลีนี้เข้ามาแทนที่วิธีการให้คำนิยามที่มีมาก่อนหน้านี้ในการแบ่งผู้ลี้ภัยเป็นประเภทต่างๆ (กล่าวคือ บุคคลผู้ที่ไม่ได้รับความคุ้มครองจากบางประเทศ ที่เป็นรัฐสัญชาติตน) โดยนำความ “กลัว” มาเป็นสาเหตุหลักในการให้คำนิยามผู้ลี้ภัย เนื่องจากความกลัวนั้นเป็นอัตวิสัย (subjective) คำนิยามผู้ลี้ภัยจึงรวมองค์ประกอบเชิงอัตวิสัยของผู้ยื่นคำร้องขอรับรองสถานะผู้ลี้ภัยด้วย การพิจารณาสถานภาพผู้ลี้ภัยในขั้นต้นจึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีการประเมินค่าให้การของผู้ร้องมากกว่าที่จะตัดสินจากสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในประเทศภูมิลาเนาของบุคคลนั้น

38 ในปัจจัยความหวาดกลัวซึ่งเป็นสภาวะทางจิตใจและเป็นเงื่อนไขเชิงอัตวิสัย ได้รับการเพิ่มเงื่อนไข “อันมีมูลจะกล่าวอ้างได้” ย่อมแสดงนัยยะว่าไม่เพียงแต่สภาวะทางจิตใจของบุคคลที่เข้ารับการพิจารณาสถานภาพผู้ลี้ภัย แต่ความรู้สึสดังกล่าวจะต้องได้รับการสนับสนุนจากองค์ประกอบเชิงวัตถุวิสัยด้วย (objective) วลี “อันมีมูลจะกล่าวอ้างได้” จึงประกอบด้วยปัจจัยเชิงอัตวิสัยและวัตถุวิสัย การพิจารณาว่าความกลัวมีมูลจะกล่าวอ้างได้หรือไม่นั้น จำต้องพิจารณาจากปัจจัยทั้งสองประการ

⁵ ดูเอกสารแนบท้าย 4

⁶ UN Document/E/1618 หน้า 39

⁷ ตามที่อ้างถึงก่อนหน้า

39 อาจอนุมานได้ว่าบุคคลใดหากมิได้ต้องการการพหุภพหรือเพียงปรารถนาจะเห็นโลกกว้างแล้ว โดยปกติจะไม่ละถิ่นฐานและประเทศของตนโดยปราศจากเหตุผลอันสมควร ดังนั้นอาจมีเหตุผลหลายประการที่บีบบังคับและเป็นที่ยอมรับได้ แต่สาเหตุที่ทำให้บุคคลนั้นเป็นผู้ลี้ภัยมีประการเดียว ด้วยเหตุผลดังกล่าวนี้ จากการระบุสำนวนที่ว่า “ความกลัวอันมีมูลจะกล่าวอ้างได้ว่าจะได้รับการประทัดประหาร” โดยเฉพาะเจาะจงทำให้เหตุผลอื่นๆ ในการหนีออกนอกประเทศไม่เข้าข่ายคำนิยามทันที วิธีนี้ทำให้แยกแยะผู้ที่ประสบกับทุกข์ภัยหรือภัยธรรมชาติไม่เข้าข่ายคำนิยามผู้ลี้ภัย เว้นแต่บุคคลเหล่านั้นจะมีความกลัวอันมีมูลจะกล่าวอ้างได้ว่าจะได้รับการประทัดประหารจากหนึ่งในเหตุผลที่ระบุตามอนุสัญญาฯ อย่างไรก็ตาม แม้ว่าเหตุจูงใจอย่างอื่นจะไม่เกี่ยวข้องโดยตรงในการพิจารณาสถานภาพผู้ลี้ภัยแต่การพิจารณาถึงเหตุการณ์ทุกอย่างที่เกี่ยวข้องมีความจำเป็นเพื่อจะได้เข้าใจถึงกรณีของผู้ร้องได้อย่างเหมาะสม

40 การประเมินปัจจัยเชิงอัตวิสัยไม่สามารถแยกออกจากการพิจารณาบุคลิกภาพของผู้ร้อง เนื่องจากการตอบสนองเชิงจิตวิทยาของบุคคลแต่ละคนอาจจะแตกต่างกันแม้จะเผชิญสถานการณ์เดียวกัน บุคคลหนึ่งอาจมีความเชื่อมั่นทางศาสนาหรือทางการเมืองอย่างรุนแรง การเลิกเชื่อในสิ่งนั้นอาจทำให้ชีวิตผู้นั้นทุกข์เกินจะทนได้ ในขณะที่อีกคนอาจจะไม่มีความเชื่ออย่างแรงกล้าในสิ่งนั้น บางคนอาจจะตัดสินใจหนีฉับพลันทันทีแต่อีกคนอาจจะวางแผนการหนีอย่างรอบคอบ

41 เนื่องจากความสำคัญของคำนิยามเกี่ยวข้องกับปัจจัยเชิงอัตวิสัย การประเมินความน่าเชื่อถือจึงเป็นเรื่องจำเป็น ในกรณีนี้ข้อเท็จจริงไม่ชัดเจนมากพอจากการบันทึก ดังนั้นการพิจารณาจากภูมิหลังส่วนตัว และครอบครัวของผู้ร้อง คุณสมบัติภาพของผู้นั้นในกลุ่มเชื้อชาติ ศาสนา สัญชาติ สังคม หรือการเมือง การตีความสถานการณ์ตลอดจนประสบการณ์ของบุคคลนั้นเองจึงมีความสำคัญ กล่าวคือ ตรวจสอบทุกอย่างที่อาจชี้ว่าสาเหตุจูงใจใหญ่ของการยื่นคำร้อง คือ ความกลัว ความกลัวนั้นจะต้องมีเหตุผล อย่างไรก็ตามความกลัวเกินกว่าที่จะเป็นจริงอาจมีมูลอันจะกล่าวอ้างได้ หากได้พิจารณาเหตุการณ์อื่นประกอบแล้วอาจปรากฏว่าความกลัวเช่นนั้นมิได้มีเหตุผล

42 สำหรับปัจจัยเชิงอัตวิสัยจำเป็นต้องประเมินค่าให้การของผู้ร้อง เจ้าหน้าที่ผู้พิจารณาสถานภาพผู้ลี้ภัยไม่จำเป็นต้องพิจารณาคำตัดสินจากปัจจัยแวดล้อมในประเทศภูมิลำเนาของผู้ร้องขอ อย่างไรก็ตามการพิจารณาค่าให้การของผู้ร้องมีอาจประเมินในเชิงนามธรรมได้ หากแต่จำเป็นต้องพิจารณาบริบทของภูมิหลังที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ด้วย ความรู้ในปัจจัยแวดล้อมของประเทศภูมิลำเนาของผู้ร้องมีความสำคัญในการประเมินความน่าเชื่อถือของผู้ร้องแม้จะมีข้อจุดประสงค์หลัก โดยทั่วไปแล้วความกลัวของผู้ร้องควรได้รับการพิจารณาว่ามีมูลเหตุอันน่าเชื่อถือตามมาตรฐานการพิสูจน์ว่ามีเหตุผลสมเหตุสมผล (to a reasonable degree) หากบุคคลนั้นสามารถพิสูจน์ได้ว่าสามารถอยู่ในประเทศภูมิลำเนาต่อหรือการกลับที่แห่งนั้นจะทำให้บุคคลนั้นไม่สามารถทนได้เนื่องจากสาเหตุที่ระบุในคำนิยาม

43 การพิจารณาดังกล่าวไม่จำเป็นต้องอาศัยประสบการณ์ของผู้ร้องเอง ตัวอย่างเช่น สิ่งที่เกิดขึ้นกับเพื่อน เครือญาติ หรือบุคคลอื่นๆ ในเชื้อชาติหรือกลุ่มทางสังคมเดียวกันอาจจะชี้ให้เห็นว่าไม่ช้าก็เร็วบุคคลนั้นอาจกลายเป็นเหยื่อของการประทัดประหารที่มีมูลอันควรเชื่อ ทั้งนี้ควรพิจารณาถึงกฎหมายของประเทศภูมิลำเนาโดยเฉพาะวิธีดำเนินการตามกฎหมายด้วย อย่างไรก็ตาม สถานการณ์ของแต่ละบุคคลก็ต้องได้รับการประเมินจากตัวเนื้อหาของมันเอง เช่นในกรณีของผู้ที่มีชื่อเสียง ความเป็นไปได้ของการประทัดประหารอาจมากกว่าบุคคลทั่วไป ปัจจัยทั้งหมด อาทิ บุคลิกลักษณะของบุคคลนั้น ภูมิหลัง อิทธิพล ความร่ำรวยและความกล้าพูดเปิดเผย นำมาสู่ข้อสรุปว่าความกลัวแห่งการประทัดประหารนั้น “มีมูลอันควรเชื่อ”

44 แม้ว่าการพิจารณาสถานภาพผู้ลี้ภัยจะต้องกระทำเป็นรายกรณี แต่ในหลายๆ สถานการณ์ที่เกิดขึ้นส่งผลให้กลุ่มคนทั้งหมดภายใต้สถานการณ์ดังกล่าวต้องพลัดถิ่นฐาน ก็สามารถอ้างได้ว่าสมาชิกของกลุ่มนั้นสามารถพิจารณาเป็นรายบุคคลว่าเป็นผู้ลี้ภัยได้ ในสถานการณ์เช่นนี้การให้ความช่วยเหลือมักต้องเร่งด่วนอย่างมาก และด้วยเหตุผลในทางปฏิบัติอาจเป็นไปได้ที่จะดำเนินการพิจารณาสถานภาพผู้ลี้ภัยของสมาชิกกลุ่มนั้นเป็นรายบุคคล ดังนั้นจึงมีการพิจารณาสถานภาพผู้ลี้ภัยเป็นกลุ่ม (Group determination) ซึ่งทำให้สมาชิกแต่ละคนในกลุ่มจะถือว่าเป็นผู้ลี้ภัยในเบื้องต้น (*Prima facie* refugee) (กล่าวคือ ไม่มีหลักฐานชี้เป็นอย่างอื่นว่าไม่ใช่ผู้ลี้ภัย)

45 นอกจากสถานการณ์ที่ได้กล่าวมาแล้วในย่อหน้าที่ผ่านมา โดยปกติผู้ยื่นคำร้องขอสถานะผู้ลี้ภัยมักจะต้องแสดงเหตุผลที่ดีว่าเหตุใดบุคคลนั้นจึงมีความกลัวการประหัตประหาร หรือ อาจอนุมานได้ว่าบุคคลนั้นมีความหวาดกลัวอันมีมูลจะเชื่อได้ว่าจะถูกประหัตประหารหากบุคคลนั้นเคยตกเป็นเหยื่อการประหัตประหารจากสาเหตุใดสาเหตุหนึ่งดังที่ระบุในอนุสัญญาฯ 1951 อย่างไรก็ตาม คำว่า “กลัว” มิได้ใช้เฉพาะกับบุคคลที่เคยถูกประหัตประหารแล้วเท่านั้น แต่อาจจะใช้กับผู้ที่ต้องการจะหลีกเลี่ยงสถานการณ์ที่เป็นความเสี่ยงต่อการถูกประหัตประหาร

46 โดยทั่วไป คำว่า “ความหวาดกลัวแห่งการประหัตประหาร” หรือ “การประหัตประหาร” จะไม่ใช่ศัพท์ที่เป็นที่คุ้นเคยของผู้ลี้ภัย ความจริงแล้วผู้ลี้ภัยเองแทบจะไม่ได้ใช้คำว่า “ความหวาดกลัวแห่งการประหัตประหาร” หากแต่ว่าความกลัวนี้จะปรากฏให้เห็นเป็นนัยได้ในเรื่องราวของบุคคลนั้น ทั้งนี้ เนื่องจากเหตุผลด้านจิตวิทยา แม้ผู้ลี้ภัยแม้จะมีความเห็นที่ชัดเจนต่อสถานการณ์ที่ตนต้องทนทุกข์ทรมาน บุคคลนั้นอาจไม่สามารถอธิบายประสบการณ์หรือสถานการณ์โดยใช้ภาษาทางการเมืองได้

47 การที่จะดูว่ามีความกลัวสมเหตุสมผลหรือไม่นั้น ยกตัวอย่างในกรณีให้เห็นบ่อยเมื่อต้องพิจารณาผู้ยื่นคำร้องที่ถือหนังสือเดินทางของประเทศแห่งรัฐตนที่ยังใช้การได้ บางครั้งอาจจะกล่าวอ้างได้ว่า การถือหนังสือเดินทางของประเทศของตนหมายความว่าเจ้าหน้าที่ในประเทศผู้ออกหนังสือไม่ได้มีเจตนาที่จะกระทำการประหัตประหารผู้ถือหนังสือเดินทางแต่อย่างใดมิฉะนั้นก็คงไม่ออกหนังสือเดินทางให้ แม้ว่ากรณีเช่นนี้อาจเป็นจริงในบางกรณี แต่ขณะเดียวกันหลายคนก็ใช้หนังสือเดินทางเพียงเพื่อให้ได้ออกนอกประเทศโดยถูกกฎหมาย ซึ่งเป็นหนทางเดียวที่จะหลบหนีออกมาได้โดยไม่ต้องเปิดเผยความคิดทางการเมืองของตน ซึ่งหากปรากฏออกมาอาจทำให้บุคคลนั้นตกอยู่ในสถานการณ์อันตรายในการเผชิญหน้ากับเจ้าหน้าที่รัฐ

48 ฉะนั้น การครอบครองหนังสือเดินทางไม่สามารถนำมาพิจารณาเป็นหลักฐานแสดงความภักดีต่อประเทศของตน หรือเป็นตัวชี้วัดการปราศจากความหวาดกลัวได้ ทั้งนี้ อาจมีการออกหนังสือเดินทางให้กับบุคคลที่ไม่ต้องการให้อยู่ในประเทศภูมิลำเนาเพียงเพื่อนำมาซึ่งการออกนอกประเทศของบุคคลนั้น และอาจมีบางกรณีที่ได้รับหนังสือเดินทางอย่างลับๆ ดังนั้นสรุปได้ว่า การครอบครองหนังสือเดินทางที่ยังไม่หมดอายุของประเทศของตนอาจเป็นข้ออ้างในการไม่รับรองสถานะผู้ลี้ภัย

49 ในทางกลับกัน หากผู้ยื่นคำร้องยังยืนยันที่จะถือหนังสือเดินทางของประเทศที่เขาไม่ต้องการได้รับความคุ้มครองโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร อาจจะก่อให้เกิดความสงสัยใน “ความหวาดกลัวที่มีมูลอันควรเชื่อ” ตามที่กล่าวอ้างได้ เมื่อผู้ลี้ภัยได้รับการรับรองสถานะแล้ว ตามปกติผู้ลี้ภัยไม่ควรจะถือหนังสือเดินทางของประเทศภูมิลำเนาอีก

50 อย่างไรก็ตาม อาจมีกรณียกเว้นที่บุคคลผู้เข้าข้ายในเกณฑ์ผู้ลี้ภัยจะยังถือหนังสือเดินทางของประเทศภูมิลำเนา หรือต่อหนังสือเดินทางฉบับใหม่จากเจ้าหน้าที่รัฐตนภายใต้ข้อตกลงพิเศษ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อข้อตกลงพิเศษนั้นไม่ได้ระบุโดยนัยว่าผู้ถือหนังสือเดินทางสามารถเดินทางกลับประเทศของตนได้โดยไม่จำเป็นต้องได้รับอนุญาตล่วงหน้า

(ข) การประหัตประหาร

51 ปัจจุบันยังไม่มีคำนิยามคำว่า “ประหัตประหาร” ที่ยอมรับกันโดยทั่วไป และความพยายามที่จะหาคำนิยามก็ไม่ประสบความสำเร็จนัก จากมาตรา 33 ของอนุสัญญา 1951 อาจกล่าวได้ว่า การประหัตประหาร อาจหมายถึง การคุกคามชีวิตและเสรีภาพด้วยสาเหตุทางเชื้อชาติ ศาสนา สัญชาติ ความคิดทางการเมือง หรือการเป็นสมาชิกของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งของสังคม ถือเป็น การประหัตประหาร การละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างร้ายแรงอื่นๆ อาจพิจารณาว่าเป็นการประหัตประหารได้หากเป็นเพราะเหตุผลเดียวกัน

52 การกระทำอย่างที่มีอคติหรือการข่มขู่จะนับได้ว่าเป็นการประหัตประหารหรือไม่ ขึ้นอยู่กับสถานการณ์แวดล้อมของแต่ละกรณี อันรวมไปถึงองค์ประกอบอัตวิสัยซึ่งได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ลักษณะเชิงอัตวิสัยของความกลัวแห่งการประหัตประหารนี้ต้องประเมินจากความคิดและความรู้สึกของบุคคลนั้นๆ และจำเป็นที่จะต้องพิจารณามาตรการที่ถูกลำเอียงมาใช้หรือคาดว่าจะใช้กับบุคคลนั้นๆ โดยคำนึงถึงความคิดและความรู้สึก เนื่องด้วยความหลากหลายเชิงจิตใจของแต่ละบุคคลและสถานการณ์ที่แตกต่างกัน การตีความว่าการกระทำใด ถือเป็น การประหัตประหารย่อมมีความหลากหลาย

53 นอกจากนั้น ผู้ยื่นคำร้องอาจได้เผชิญกับมาตรการที่หลากหลายซึ่งในตัวของมาตรการนั้นๆเองไม่อาจถือเป็นการประหัตประหาร (เช่น การเลือกปฏิบัติในบางรูปแบบ) ในบางกรณีอาจประกอบกับปัจจัยที่ส่งผลเสีย (เช่น บรรยากาศความไม่ปลอดภัยโดยทั่วไปในประเทศภูมิลำเนา) ในสถานการณ์เช่นนี้เมื่อพิจารณาปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องรวมกันแล้วส่งผลกระทบต่อจิตใจของผู้ร้องซึ่งอาจจะอธิบายได้อย่างสมเหตุสมผลถึงความกลัวอันมีมูลจะกล่าวอ้างได้ว่าจะได้รับการประหัตประหาร “ที่มาจากผลสะสม” (cumulative grounds) แน่หนอนว่าเป็นไปไม่ได้ที่จะวางกฎตายตัวว่าสาเหตุใดบ้างที่อาจนำมาสะสมรวมกันได้เพื่อนำไปสู่การให้สถานะผู้ลี้ภัย ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสถานการณ์แวดล้อมทั้งหลาย รวมทั้งบริบททางด้านภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ และชนชาติ

(ค) การเลือกปฏิบัติ

54 การปฏิบัติที่หลากหลายต่อกลุ่มต่างๆ ปรากฏไม่มากนักในหลายๆ สังคม บุคคลผู้ได้รับการปฏิบัติที่ไม่ดีนักด้วยเหตุจากความแตกต่างนั้น อาจจะไม่ถือเป็นเหยื่อของการประหัตประหารเสมอไป การเลือกปฏิบัติจะถือเป็นการประหัตประหารได้ขึ้นอยู่กับสถานการณ์แวดล้อมเฉพาะ มาตรการการเลือกปฏิบัติจะเป็นการประหัตประหารหากนำไปสู่ผลลัพธ์ของลักษณะที่มีอคติซึ่งมีความต่อเนื่องยาวนาน (consequences of a substantially prejudicial nature) ต่อบุคคลนั้น เช่น การจำกัดสิทธิความเป็นอยู่อย่างรุนแรง สิทธิในการปฏิบัติศาสนกิจ หรือ การได้รับการศึกษาตามปกติในสถานศึกษาที่มีอยู่

55 แม้ว่ามาตรการต่างๆ ในการเลือกปฏิบัติจะไม่รุนแรงนักในตัวของมันเอง แต่ก็อาจจะทำให้เกิดความกลัวต่อการถูกประหัตประหาร ถ้าทำให้จิตใจของบุคคลนั้นรู้สึกกลัว และรู้สึกไม่มั่นคงในการดำรงชีพในอนาคต มาตรการการเลือกปฏิบัตินับเป็นการประหัตประหารหรือไม่นั้นจะต้องพิจารณาจากเหตุการณ์แวดล้อมทุกๆ ด้าน การอ้างว่ามีความกลัวการถูกประหัตประหารจะมีน้ำหนักขึ้น หากบุคคลนั้นเคยตกเป็นเหยื่อของมาตรการเลือกปฏิบัติต่างๆ หลายๆ ครั้ง ดังนั้นจึงมีปัจจัยความสะสม (cumulative element) มาเกี่ยวข้องด้วย⁸

⁸ ดูย่อหน้า 53

(ง) การลงโทษ

56 การถูกประหารชีวิตหรือการลงโทษเป็นการกระทำที่ผิดตามกฎหมาย บุคคลที่หลบหนีจากการดำเนินคดีหรือการลงโทษในการกระทำผิดมักจะไม่เป็นผู้ลี้ภัย อย่างไรก็ตามควรตระหนักว่าผู้ลี้ภัยเป็นเหยื่อหรือมีผู้มีความเป็นไปได้ว่าจะเป็เหยื่อของความอยุติธรรม มิใช่ผู้หลบหนีคดีจากความยุติธรรม

57 อย่างไรก็ตามการแยกแยะเช่นนี้อาจคลุมเครือในบางครั้ง ประการแรก บุคคลผู้กระทำผิดตามกฎหมายอาจจะได้รับโทษหนักเกินควร ซึ่งอาจจะถือเป็นการประหารชีวิตหรือการลงโทษในขอบข่ายของคำนิยามได้ นอกจากนี้การตัดสินคดีอาญาเนื่องจากการกระทำผิดตามสาเหตุที่ระบุในคำนิยาม (เช่น ในการสอนศาสนา “โดยมิชอบด้วยกฎหมาย” แก่เด็ก) อาจถือเป็นการประหารชีวิตในตัวได้ด้วย

58 ประการที่สอง อาจจะมีกรณีที่บุคคลอาจจะมี “ความกลัวอันมีมูลว่าจะถูกประหารชีวิต” ได้นอกเหนือจากกลัวการดำเนินคดีหรือการลงโทษตามกฎหมายจารีต กรณีนี้อาจจะถือได้ว่าบุคคลนั้นเป็นผู้ลี้ภัย อย่างไรก็ตาม อาจจำเป็นต้องพิจารณาว่าอาชญากรรมที่เป็นปัญหานั้นมีได้มีลักษณะรุนแรงอันจะทำให้ผู้ร้องตกอยู่ในขอบข่ายของ “วรรคคัดออก”⁹

59 ในการที่จะตัดสินว่าการดำเนินคดีถือเป็นการประหารชีวิตหรือไม่นั้น จำเป็นจะต้องพิจารณากฎหมายของประเทศที่เกี่ยวข้อง เพราะอาจจะเป็นไปได้ที่กฎหมายของประเทศนั้นไม่สอดคล้องกับมาตรฐานสิทธิมนุษยชนอันเป็นที่ยอมรับกันทั่วไป อย่างไรก็ตาม บ่อยครั้งที่ตัวกฎหมายไม่ได้เป็นประเด็นแต่เป็นการปรับใช้กฎหมายที่เลือกปฏิบัติ ยกตัวอย่างเช่นการดำเนินคดีการกระทำผิดต่อ “ความสงบเรียบร้อยของประชาชน” ในกรณีการแจกใบปลิว ซึ่งคดีอาจถูกใช้เป็นเครื่องมือในการประหารชีวิตบุคคลผู้หนึ่งเนื่องจากเนื้อหาของสิ่งพิมพ์เกี่ยวข้องกับการเมือง

60 ในกรณีเช่นนี้ เนื่องจากปัญหาที่ยากในการประเมินกฎหมายของอีกประเทศหนึ่ง เจ้าหน้าที่รัฐมักตัดสินจากกฎหมายของประเทศตนเป็นเกณฑ์ นอกจากนี้ การอิงหลักการตามเครื่องมือทางกฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศอาจจะเป็ประโยชน์ โดยเฉพาะกติกาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (International Covenant on Human Rights) ซึ่งระบุถึงหน้าที่ผูกพันของภาคีสมาชิก และเป็นกฎหมายที่หลายรัฐภาคีของอนุสัญญาฯ 1951 ได้ภาคยานุวัติ

(จ) ผลสืบเนื่องจากการออกนอกประเทศโดยผิดกฎหมาย หรือการอยู่นอกประเทศภูมิลำเนาโดยไม่ได้รับอนุญาต

61 ในบางรัฐมีการออกกฎหมายลงโทษรุนแรงแก่ประชาชนที่หนีออกนอกประเทศโดยผิดกฎหมายและอยู่ต่างประเทศโดยไม่ได้รับอนุญาต เมื่อมีเหตุผลจะเชื่อได้ว่าบุคคลใดถ้าหากจะต้องถูกลงโทษอย่างหนักเนื่องจากเดินทางออกนอกประเทศโดยผิดกฎหมาย หรืออยู่ต่างประเทศโดยมิได้รับอนุญาต การรับรองสถานะผู้ลี้ภัยของบุคคลนั้นจะต้องพิสูจน์ได้ว่าสาเหตุจูงใจในการหลบหนีออกนอกประเทศหรือไม่ยอมกลับประเทศนั้นสัมพันธ์กับเหตุผลดังปรากฏในมาตรา 1A (2) ของอนุสัญญาฯ 1951 (ดูย่อหน้า 66)

(ฉ) ผู้อพยพด้วยสาเหตุทางเศรษฐกิจซึ่งแตกต่างจากผู้ลี้ภัย

⁹ ดูย่อหน้า 144 ถึง 156

62 ผู้อพยพ คือ บุคคลผู้ออกจากประเทศโดยสมัครใจที่จะไปอยู่ในประเทศอื่นด้วยเหตุผลอื่นๆ นอกเหนือจากที่ระบุไว้ในคำนิยาม บุคคลนั้นอาจจะได้รับแรงจูงใจจากความต้องการเปลี่ยนแปลงหรือผจญภัย หรือด้วยเหตุผลด้านครอบครัว ตลอดจนเหตุผลส่วนตัวอื่นๆ ถ้าหากบุคคลเดินทางด้วยเหตุจูงใจด้านเศรษฐกิจโดยเฉพาะแล้ว บุคคลนั้นเป็นผู้อพยพทางเศรษฐกิจมิใช่ผู้ลี้ภัย

63 อย่างไรก็ตาม ความแตกต่างระหว่างผู้อพยพทางเศรษฐกิจกับผู้ลี้ภัยบางครั้งก็ยากที่จะจำแนกได้อย่างชัดเจน เช่นเดียวกับ ความแตกต่างระหว่างมาตรการทางเศรษฐกิจกับมาตรการทางการเมืองในประเทศภูมิภังคณาของผู้ร้องขอซึ่งบางทีก็มักจะไม่ค่อยชัดเจน เบื้องหลังมาตรการทางเศรษฐกิจซึ่งมีอิทธิพลต่อความเป็นอยู่ของบุคคลอาจจะเป็นจุดมุ่งหมายหรือความตั้งใจทางเชื้อชาติ ศาสนา หรือ การเมือง ซึ่งมุ่งกระทำต่อกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งโดยเฉพาะ เมื่อมาตรการเศรษฐกิจทำลายเศรษฐกิจของประชากรบางกลุ่มโดยเฉพาะ (เช่น การเพิกถอนสิทธิทางการค้า การปรับหรือจัดเก็บภาษีสูงจนเกินเหตุสำหรับกลุ่มทางศาสนา หรือเชื้อชาติหนึ่งชาติใดโดยเฉพาะ) แยกออกจากสภาวะแวดล้อมเช่นนี้อาจเป็นผู้ลี้ภัยเมื่อออกนอกประเทศ

64 การพิจารณาว่าการปรับใช้นั้นเหมือนกันกับเหยื่อของมาตรการทางเศรษฐกิจทั่วไปหรือไม่ (เช่น มาตรการที่ใช้กับประชาชนทั้ง ประเทศโดยไม่มีการเลือกปฏิบัติ) ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมในแต่ละกรณี การขัดขึ้นมาตรการทางเศรษฐกิจโดยทั่วไปมิใช่เหตุผลที่ดีที่จะ ใช้กล่าวอ้างเพื่อขอรับรองสถานะผู้ลี้ภัย ในทางกลับกัน สิ่งที่ต้องดูคือว่าเป็นสาเหตุจูงใจทางเศรษฐกิจในการหลบหนีมาแท้จริงแล้ว อาจจะมีปัจจัยทางการเมืองเข้ามาเกี่ยวข้องในความเป็นจริง และอาจจะเป็นความคิดเห็นทางการเมืองของบุคคลนั้นเองที่ทำให้เขา ต้องประสบกับผลลัพธ์ที่รุนแรงมากกว่าการขัดขึ้นมาตรการทางเศรษฐกิจด้วยตัวของมันเอง

(ซ) ตัวยกรของการประทัดประหาร

65 โดยปกติแล้วการประทัดประหารมักจะสัมพันธ์กับการกระทำโดยเจ้าหน้าที่รัฐซึ่งอาจเกิดจากประชากรไม่เคารพมาตรฐานที่ กำหนดโดยกฎหมายของประเทศ เช่น กรณีการไม่ยอมรับให้มีกรนับถือศาสนาในประเทศที่ไม่เคร่งศาสนาแต่มีประชาชนจำนวน ค่อนข้างมากไม่ยอมรับความเชื่อในศาสนาของเพื่อนบ้านของตนอาจนำไปสู่การประทัดประหาร การเลือกปฏิบัติที่รุนแรงหรือการ ทำร้ายอย่างอื่นโดยประชากรท้องถิ่น อาจพิจารณาได้ว่าเป็นการประทัดประหาร หากเจ้าหน้าที่ของรัฐเพิกเฉยแม้จะรู้ถึงการกระทำนั้น หรือหากเจ้าหน้าที่ปฏิเสธ หรือพิสูจน์ได้ว่าไม่สามารถให้การคุ้มครองได้อย่างมีประสิทธิภาพ

(3) “ด้วยสาเหตุทางเชื้อชาติ ศาสนา สัญชาติ สมาชิกภาพในกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งไม่ว่าทางสังคมหรือทางความคิดด้านการเมือง”

(ก) บทวิเคราะห์ทั่วไป

66 ในการที่จะได้รับการพิจารณารับรองสถานะผู้ลี้ภัย บุคคลจะต้องแสดงให้เห็นถึงความกลัวอันมีมูลจะกล่าวอ้างได้ว่าจะได้รับ การประทัดประหารจากหนึ่งในสาเหตุที่กล่าวข้างต้น ไม่สำคัญว่าการประทัดประหารนั้นจะเกิดจากสาเหตุเดียวหรือหลายสาเหตุรวมกัน บ่อยครั้งที่ผู้ร้องเองก็ไม่ทราบถึงสาเหตุของการประทัดประหารที่เขากลัว อย่างไรก็ตาม ไม่ใช่หน้าที่ของผู้ร้องที่จะวิเคราะห์ชี้แจงสาเหตุ ต่างๆ อย่างละเอียด

67 เป็นหน้าที่ของผู้พิจารณาเมื่อสืบสวนข้อเท็จจริงของกรณี ที่จะต้องยืนยันเหตุผลของการประทัดประหารที่บุคคลนั้นกลัว และ ตัดสินว่าเข้าข่ายคำนิยามของอนุสัญญาฯ 1951 หรือไม่ เห็นได้ชัดว่าสาเหตุการประทัดประหารภายใต้หัวข้อนี้มักจะทับซ้อนกัน โดย ปกติแล้วบุคคลมักจะมีปัจจัยสาเหตุของการถูกประทัดประหารมากกว่าหนึ่งประการ เช่น บุคคลต่อต้านทางการเมืองซึ่งเป็นสมาชิกของ

กลุ่มทางศาสนา หรือกลุ่มทางสัญชาติ หรือทั้งสองอย่าง เหตุผลหลากหลายที่ประกอบกันอาจเกี่ยวข้องในการประเมินความกลัวอันสมเหตุสมผลของบุคคลนั้นได้

(ข) เชื้อชาติ

68 เชื้อชาติในกรณีนี้ให้เป็นที่เข้าใจว่ามีความหมายอย่างกว้างครอบคลุมถึงกลุ่มชาติพันธุ์ทุกกลุ่มซึ่งจะเรียกว่า “เชื้อชาติ” ตามความหมายที่ใช้ทั่วไป ในหลายกรณีที่จะรวมถึงสมาชิกของกลุ่มสังคมที่สืบทอดกันมาจากสร้างรวมกลุ่มของชนกลุ่มน้อยในประชากรกลุ่มใหญ่ การเลือกปฏิบัติเพราะเหตุทางเชื้อชาติได้รับการประณามทั่วโลกว่าเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างร้ายแรงที่สุดอย่างหนึ่ง ดังนั้น การเลือกปฏิบัติตามเชื้อชาติจึงเป็นปัจจัยสำคัญในการตัดสินว่ามีการประหัตประหารหรือไม่

69 การเลือกปฏิบัติด้วยเหตุผลทางเชื้อชาติมักได้รับพิจารณาว่าเป็นการประหัตประหารตามความหมายในอนุสัญญาฯ 1951 โดยหากผลจากการเลือกปฏิบัติเพราะเชื้อชาติกระทบศักดิ์ศรีบุคคลในระดับที่ทำลายสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน และสิทธิที่มนุษย์ทุกคนจะพึงมี หรือเมื่อการละเลยการกีดกันเชื้อชาติก่อให้เกิดผลร้ายแรงตามมา

70 โดยปกติแล้วเพียงเพราะมีเชื้อชาติใดเชื้อชาติหนึ่งไม่เพียงพอที่จะสนับสนุนคำร้องขอสถานะผู้ลี้ภัย อย่างไรก็ตาม อาจจะมีบางกรณีที่สภาวะการเฉพาะส่งผลกระทบต่อกลุ่มเชื้อชาติทั้งกลุ่ม การเป็นสมาชิกในกลุ่มนี้จึงอาจจะเพียงพอที่จะได้รับการพิจารณาว่ามีเหตุให้กลัวการประหัตประหาร

(ค) ศาสนา

71 ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (The Universal Declaration of Human Rights) และกติกาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Human Rights Covenant) ได้ประกาศถึงสิทธิที่จะมีเสรีภาพทางความคิดและการนับถือศาสนา ซึ่งสิทธิดังกล่าวรวมถึงเสรีภาพของบุคคลในการจะเปลี่ยนศาสนาและเสรีภาพทั้งในการประกอบศาสนกิจทั้งในที่สาธารณะและในที่รโหฐาน ด้วยการสอน การเผยแพร่ การนับถือ บูชา และฉลองเทศกาลทางศาสนา

72 การประหัตประหารด้วยสาเหตุทางศาสนาอาจจะมีหลายรูปแบบ เช่น การห้ามเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มศาสนา ห้ามการบูชาในที่สาธารณะและรโหฐาน ห้ามสอน หรือมีมาตรการอื่นใดที่กีดกันอย่างเลือกปฏิบัติแก่บุคคลเหล่านั้นเพราะพวกเขาปฏิบัติศาสนา หรือเป็นสมาชิกกลุ่มศาสนาใดศาสนาหนึ่ง

73 เพียงแค่เป็นสมาชิกของกลุ่มศาสนาใดศาสนาหนึ่งโดยปกติแล้วจะไม่เพียงพอจะสนับสนุนการร้องขอสถานะผู้ลี้ภัย อย่างไรก็ตาม อาจจะมีบางสภาวะการที่เพียงการเป็นสมาชิกอย่างเดียวอาจเป็นเหตุผลที่เพียงพอ

(ง) สัญชาติ

74 คำว่า “สัญชาติ” ในเรื่องนี้มิได้มีความหมายเฉพาะ “ความเป็นพลเมือง” แต่หมายถึงการเป็นสมาชิกของกลุ่มเชื้อชาติหรือภาษา ซึ่งอาจจะซ้ำซ้อนกับคำว่า “เชื้อชาติ” ในบางครั้งการประหัตประหารด้วยเหตุผลด้านสัญชาติอาจจะประกอบด้วยทัศนคติที่เป็นปฏิปักษ์

และมาตรการที่ใช้ต่อต้านชนกลุ่มน้อยทางสัญชาติ (ชาติพันธุ์ ภาษา) และในสภาวะการณ์บางอย่าง การเป็นสมาชิกชนกลุ่มน้อย อาจจะทำให้เกิดความกลัวอันมีมูลจะกล่าวอ้างได้ว่าจะได้รับการประหารชีวิต

75 การที่ชนชาติที่มากกว่าสองชนชาติขึ้นไป (เผ่าพันธุ์ ภาษา) อยู่ร่วมกันภายในพรมแดนเดียวกัน อาจจะทำให้เกิดสภาวะการณ์ขัดแย้ง และการประหารชีวิตหรืออันตรายจากการประหารชีวิต อาจจะไม่ง่ายนักที่จะแยกแยะระหว่างการประหารชีวิตด้วยสาเหตุทางสัญชาติกับสาเหตุทางความคิดทางการเมืองเมื่อความขัดแย้งระหว่างสัญชาติมักจะประกอบด้วย การเคลื่อนไหวกองกำลังทางการเมือง โดยเฉพาะเมื่อการเคลื่อนไหวกองกำลังทางการเมืองได้รับการระบุว่าเป็นของสัญชาติหนึ่งโดยเฉพาะ

76 กรณีการประหารชีวิตด้วยสาเหตุทางสัญชาติส่วนใหญ่ มักจะทำให้เกิดความหวาดกลัวแก่บุคคลในชนกลุ่มน้อย แต่มีหลายกรณีในหลายทวีปที่บุคคลในกลุ่มชนส่วนใหญ่อาจหวาดกลัวการประหารชีวิตโดยชนกลุ่มน้อยที่มีอำนาจเหนือกว่า

(จ) การเป็นสมาชิกภาพในกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง

77 “สมาชิกภาพในกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง” มักจะประกอบด้วยบุคคลหลายคนที่มีภูมิหลัง อุปนิสัย หรือสถานภาพทางสังคมเหมือนกัน การอ้างความกลัวอันมีมูลจะกล่าวอ้างได้ว่าจะได้รับการประหารชีวิตในหัวข้อนี้อาจทับซ้อนกับความกลัวที่เกิดด้วยสาเหตุอื่น เช่น เชื้อชาติ ศาสนา หรือสัญชาติ

78 การเป็นสมาชิกภาพกลุ่มสังคมกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งอาจเป็นเหตุของการประหารชีวิตได้ เพราะมีความไม่แน่ใจในความภักดีของคนในกลุ่มต่อรัฐบาล หรืออาจจะเป็นเพราะลักษณะความคิดเห็นทางการเมือง ภูมิหลังหรือกิจกรรมทางเศรษฐกิจของสมาชิก หรือการมีตัวตนอยู่ของกลุ่มสังคมเช่นนี้เองที่ถือว่าเป็นอุปสรรคต่อนโยบายของรัฐบาล

79 เพียงแค่การเป็นสมาชิกของกลุ่มสังคมเฉพาะแต่เพียงอย่างเดียวโดยปกติแล้วไม่เพียงพอที่จะสนับสนุนการอ้างสถานะผู้ลี้ภัย อย่างไรก็ตาม ก็มีสภาวะการณ์พิเศษที่ทำให้เหตุผลนี้เพียงพอสำหรับความกลัวต่อการประหารชีวิต

(ฉ) ความคิดเห็นทางการเมือง

80 การมีความคิดเห็นทางการเมืองแตกต่างจากรัฐบาลด้วยตัวของมันเองแล้วไม่เพียงพอที่จะใช้อ้างสถานะผู้ลี้ภัย และผู้ร้องจะต้องแสดงให้เห็นว่าเขามีความหวาดกลัวจากการมีความคิดทางการเมืองเช่นนั้น ดังนั้นอาจตั้งข้อสมมติล่วงหน้าว่าผู้ร้องมีความคิดวิพากษ์วิจารณ์นโยบายหรือการดำเนินงานต่างๆ ซึ่งทางรัฐบาลไม่อาจทนได้ เป็นที่อนุমানอีกว่าเจ้าหน้าที่ได้ล่วงรู้ถึงความคิดเห็นเช่นนั้นแล้ว หรือเจ้าหน้าที่อาจกล่าวหาว่าบุคคลนั้นมีความคิดเห็นทางการเมืองเหล่านั้น ความคิดเห็นทางการเมืองของคุณ อาจารย์ หรือนักเขียน อาจจะได้ชัดเจนกว่าของบุคคลซึ่งอยู่ในตำแหน่งที่ถูกเปิดเผยน้อยกว่า ความสำคัญและความยืนหยัดในความคิดของผู้ร้องมีความเกี่ยวข้องกับเหตุแวดล้อมสนับสนุนอื่นๆ

81 ในคำนิยามกล่าวถึงการประหารชีวิต “อันมีสาเหตุจากความคิดเห็นทางการเมือง” อาจไม่สามารถเป็นไปได้อย่างเต็มที่ที่จะเชื่อมโยงความเกี่ยวเนื่องระหว่างความคิดเห็นที่ได้รับการถ่ายทอดกับมาตรการที่ผู้ร้องได้ประสบหรือกลัว มาตรการเหล่านี้มันน้อยครั้งที่จะมีพื้นฐานมาจาก “ความคิดเห็น” มาตรการเหล่านี้มักจะออกมาในรูปแบบการห้ามการกระทำอันถือว่าเป็นอาชญากรรมอันให้โทษแก่

อำนาจรัฐ ดังนั้นจึงจำเป็นต้องพิสูจน์ให้เห็นว่า ความคิดเห็นทางการเมืองของผู้ร้องเป็นสาเหตุในการกระทำของเขาและได้นำไปสู่หรืออาจนำไปสู่การประหัตประหารที่เขาอ้างว่ามีความกลัว

82 ดังที่ได้บรรยายมาข้างต้นแล้วว่า การประหัตประหาร “อันมีสาเหตุจากความคิดเห็นทางการเมือง” ส่อให้เห็นว่าผู้ร้องมีความคิดที่ได้แสดงออกมาให้เห็นหรือถูกรับรู้โดยเจ้าหน้าที่รัฐแล้ว อย่างไรก็ตาม อาจจะมีสถานการณ์ที่ผู้ร้องยังมิได้แสดงออกซึ่งความคิดเห็นของเขา แต่ด้วยความยึดถือในความคิดทางการเมืองอย่างรุนแรง อาจจะมีสมเหตุสมผลว่าไม่ช้าก็เร็วจะต้องมีการแสดงความคิดเห็น และทำให้ผู้ร้องเป็นปฏิปักษ์กับเจ้าหน้าที่รัฐ ถ้าหากสรุปได้เช่นนี้ผู้ร้องก็อาจจะได้รับการพิจารณาว่ามีความกลัวว่าจะถูกประหัตประหารอันเนื่องมาจากความคิดเห็นทางการเมืองได้

83 ผู้ยื่นคำร้องที่อ้างว่ามีความกลัวการประหัตประหารอันเนื่องมาจากความคิดเห็นทางการเมือง ไม่จำเป็นต้องพิสูจน์ว่าเจ้าหน้าที่รัฐในประเทศของตนรู้ถึงความคิดเห็นทางการเมืองของตนก่อนเดินทางออกนอกประเทศ เขาอาจจะปิดบังความคิดเห็นทางการเมืองของเขาและที่ผ่านมามีโอกาสจะไม่เคยได้รับการเลือกปฏิบัติหรือไม่เคยถูกประหัตประหาร อย่างไรก็ตาม การที่เขาไม่ยอมรับการคุ้มครองจากรัฐบาลของเขาหรือไม่เต็มใจที่จะได้รับการคุ้มครองจากรัฐบาลของเขา หรือปฏิเสธการเดินทางกลับ อาจแสดงให้เห็นสภาพจิตใจที่แท้จริงของผู้ร้องและมีเหตุเพียงพอสำหรับความกลัวว่าจะถูกประหัตประหาร ในสถานการณ์เช่นนี้ การทดสอบความกลัวอันสมเหตุสมผลขึ้นอยู่กับการประเมินผลลัพท์ว่าผู้ร้องผู้ซึ่งมีความคิดทางการเมืองเช่นนี้จะได้รับผลกระทบใดเมื่อกลับประเทศ กรณีเช่นนี้มักจะเรียกผู้ลี้ภัยกลุ่มนี้ว่า เป็นผู้ลี้ภัย ณ ที่นั้น (sur place)¹⁰

84 กรณีที่บุคคลตกเป็นผู้ถูกดำเนินคดีหรือต้องโทษด้วยความผิดทางการเมือง ต้องแยกว่าการตัดสินใจโทษในการกระทำผิดนั้นมีสาเหตุมาจาก “ความคิด” ทางการเมือง หรือ “การกระทำ” อันมีเหตุจูงใจทางการเมือง ถ้าการตัดสินใจโทษการกระทำผิดนั้นเนื่องมาจากการกระทำอันสมควรได้รับโทษจากสาเหตุอื่นนอกเหนือจากเหตุจูงใจทางการเมือง และหากการลงโทษซึ่งอาจเกิดขึ้นนั้นสอดคล้องกับตามกฎหมายทั่วไปในประเทศนั้น ความกลัวในการดำเนินคดีด้วยตัวของมันเองจะไม่ทำให้ผู้ร้องขอเป็นผู้ลี้ภัย

85 การที่ผู้กระทำผิดทางการเมืองจะได้รับการพิจารณาให้เป็นผู้ลี้ภัยหรือไม่ ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ เมื่อพิจารณาจากเหตุการณ์แวดล้อมต่างๆ การดำเนินคดีในข้อหาหนึ่งอาจจะเป็นเพียงเหตุผลที่นำมาใช้กล่าวอ้างเพื่อลงโทษจำเลยด้วยสาเหตุจากความคิดทางการเมืองหรือการแสดงออกซึ่งความคิดเห็นนั้น และอาจมีเหตุผลที่เชื่อได้ว่าผู้กระทำผิดทางการเมืองอาจจะตกเป็นเหยื่อของการลงโทษที่เกินกว่าเหตุหรือตามอำเภอใจสำหรับการกระทำผิดที่ถูกล่ามโซ่ ซึ่งถือได้ว่าเป็นการประหัตประหาร

86 การที่จะตัดสินใจว่าผู้กระทำผิดทางการเมืองจะได้รับการพิจารณาสถานภาพผู้ลี้ภัยหรือไม่ จะต้องพิจารณาปัจจัยดังนี้ด้วย บุคลิกภาพของผู้ร้อง ความเห็นทางการเมือง เหตุจูงใจในการกระทำ ลักษณะการกระทำ ลักษณะการดำเนินคดี และเหตุจูงใจในการฟ้องร้อง และท้ายที่สุดคือลักษณะของกฎหมายที่ใช้ดำเนินคดี ปัจจัยเหล่านี้อาจแสดงให้เห็นว่าผู้ที่เกี่ยวข้องมีความกลัวว่าจะถูกประหัตประหาร มิใช่เพียงแต่กลัวการดำเนินคดีหรือการลงโทษตามกฎหมายจากการกระทำความผิดของบุคคลดังกล่าว

(4) “อยู่นอกอาณาเขตรัฐตน”

(ก) บทวิเคราะห์ทั่วไป

¹⁰ ดูย่อหน้า 94 ถึง 96

87 ในบริบทนี้ “สัญชาติ” หมายถึง “ความเป็นพลเมือง” วลีที่ว่า “อยู่นอกอาณาเขตรัฐตน” กล่าวถึงบุคคลที่มีสัญชาติซึ่งแตกต่างจากบุคคลไร้สัญชาติ ส่วนใหญ่แล้วผู้ลี้ภัยยังคงถือสัญชาติของประเทศที่มาของตน

88 คุณสมบัติจำเป็นข้อหนึ่งของสถานภาพผู้ลี้ภัย คือผู้ร้องที่เป็นผู้ถือสัญชาติหนึ่งจะต้องอยู่นอกประเทศที่เขาถือสัญชาติ โดยหลักการนี้ไม่มีข้อยกเว้น การคุ้มครองระหว่างประเทศไม่อาจจะนำมาใช้แก่บุคคลผู้ยังอยู่ในอาณาเขตประเทศของตนได้¹¹

89 ดังนั้นถ้าหากผู้ร้องกล่าวอ้างว่ามีความกลัวการประหัตประหารอันเกี่ยวเนื่องกับประเทศที่เขาถือสัญชาติอยู่ ก็ต้องทำให้แน่ใจว่าบุคคลดังกล่าวมีสัญชาติของประเทศนั้น อย่างไรก็ตาม อาจมีกรณีที่มีความไม่แน่นอนว่าคุณคนนั้นมีสัญชาติหรือไม่ บุคคลนั้นเองอาจจะไม่รู้ความจริงว่าตนมีสัญชาตินั้น หรือบุคคลนั้นอาจอ้างอย่างผิดพลาดว่าถือสัญชาติใดสัญชาติหนึ่งหรือไร้สัญชาติ ในกรณีที่ไม้อาจพิสูจน์ได้ว่าบุคคลนั้นถือสัญชาติใด การพิจารณาสถานภาพผู้ลี้ภัยของบุคคลนั้นควรใช้วิธีการที่ใช้กับบุคคลไร้สัญชาติ กล่าวคือ แทนที่จะพิจารณาประเทศที่บุคคลนั้นถือสัญชาติก็ต้องหันมาใช้ประเทศที่บุคคลนั้นเดิมมีถิ่นฐานพำนักประจำ (ดูย่อหน้าที่ 101 และ 105)

90 ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ความกลัวอันมีมูลว่าจะถูกประหัตประหารของผู้ร้องจะต้องเกี่ยวเนื่องกับประเทศที่ตนถือสัญชาติ ครอบคลุมที่บุคคลนั้นปราศจากความกลัวจากประเทศซึ่งตนถือสัญชาติแล้ว ถือว่าบุคคลนั้นสามารถแสวงหาความคุ้มครองจากประเทศที่ตนมีสัญชาตินั้นได้ ดังนั้นบุคคลนั้นย่อมไม่ต้องการความคุ้มครองระหว่างประเทศ และจึงไม่ใช่ผู้ลี้ภัย

91 ความกลัวการถูกประหัตประหารไม่จำเป็นต้องครอบคลุมเขตแดนทั้งหมดของประเทศที่ผู้ลี้ภัยถือสัญชาติ ดังนั้นในการปะทะกันระหว่างชนชาติภายในประเทศ หรือกรณีที่มีความไม่สงบอย่างรุนแรงจากสถานการณ์สงครามกลางเมือง การประหัตประหารต่อเชื้อชาติใดหรือกลุ่มสัญชาติใดอาจเกิดขึ้นเพียงบางส่วนของประเทศ ในสถานการณ์เช่นนี้หากพิจารณาสภาพการณ์แวดล้อมทั้งหมดแล้วเห็นว่าไม่สมเหตุสมผลที่จะคาดหวังให้บุคคลนั้นกระทำเช่นนั้น บุคคลนั้นจะไม่ถูกกีดกันจากสถานะผู้ลี้ภัยเพียงเพราะมีความคาดหวังว่าเขาสามารถหาที่ลี้ภัยในส่วนอื่นของประเทศได้

92 สถานการณ์สำหรับบุคคลผู้ถือสัญชาติมากกว่าหนึ่งสัญชาติขึ้นไป ปรากฏตามย่อหน้าที่ 106 และ 107 ด้านล่างนี้

93 สัญชาติอาจพิสูจน์จากการครอบครองหนังสือเดินทางของประเทศใดประเทศหนึ่ง การครอบครองหนังสือเดินทางสร้างข้อสันนิษฐานเบื้องต้นว่าผู้ถือมีสัญชาติตามประเทศที่ออกหนังสือให้ นอกเสียจากว่าในหนังสือเดินทางจะระบุเป็นอื่น หากบุคคลผู้ถือหนังสือเดินทางซึ่งระบุว่าบุคคลนั้นถือสัญชาติของประเทศที่ออกหนังสือให้นั้นอ้างว่าตนมิได้ถือสัญชาติของประเทศนั้นจะต้องมีหลักฐานอื่นมาพิสูจน์ เช่น การแสดงหนังสือเดินทางซึ่งเรียกว่า “หนังสือเดินทางชั่วคราว” (Passport of convenience - เป็นหนังสือเดินทางปกติที่ออกให้โดยเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจแก่บุคคลที่ได้ถือสัญชาติของประเทศนั้น) อย่างไรก็ตาม การที่ผู้ถือหนังสือเดินทางจะอ้างว่าหนังสือเดินทางได้ออกให้เพื่อความสะดวกในการเดินทางเท่านั้นไม่เพียงพอที่จะหักล้างข้อสรุปเบื้องต้นเกี่ยวกับสัญชาติของ บุคคลนั้น ในบางกรณีอาจจะเป็นไปได้ที่จะขอทราบเรื่องราวจากเจ้าหน้าที่ผู้ออกหนังสือเดินทางให้ หากไม่สามารถเก็บข้อมูลดังกล่าวได้หรือไม่สามารถกระทำ

¹¹ บางประเทศเฉพาะแถบละตินอเมริกา มีประเพณี “การให้ที่พักพิงทางการทูต” คือ การให้ที่พักพิงแก่ผู้ลี้ภัยทางการเมืองภายในสถานทูตต่างประเทศ การที่ผู้ตกอยู่ในสภาพเช่นนี้ อาจจะได้รับพิจารณาว่าอยู่นอกเขตอำนาจประเทศของตน แต่เขาก็ยังไม่พ้นจากเขตแดนของประเทศ และไม่อาจพิจารณาว่าเข้าข่ายอนุสัญญาฯ 1951 ด้วยการใช้ “สิทธิอันไม่อาจจะละเมิด” ตามอนุสัญญาเวียนนาว่าด้วยความสัมพันธ์ทางการทูตปี 1961 (Vienna Convention on Diplomatic Relation)

ได้ภายในช่วงเวลาอันสมควร ผู้พิจารณาจะต้องตัดสินความน่าเชื่อถือของคำให้การของผู้ร้องโดยประเมินจากทุกองค์ประกอบที่มีเกี่ยวข้องกับเรื่องของผู้ร้อง

(ข) ผู้ลี้ภัย ณ ถิ่นนั้น (sur place)

94 ข้อกำหนดที่ว่าบุคคลที่จะเป็นผู้ลี้ภัยจะต้องอยู่นอกประเทศของบุคคลนั้น ไม่ได้บังคับว่าบุคคลนั้นจะต้องออกนอกประเทศนั้นมาโดยผิดกฎหมาย หรือเดินทางออกนอกประเทศเพราะความกลัวอันมีมูล บุคคลนั้นอาจจะตัดสินใจร้องขอสถานะผู้ลี้ภัยภายหลังจากอยู่นอกประเทศมาระยะเวลาหนึ่งแล้ว บุคคลที่มีได้เป็นผู้ลี้ภัย ณ ขณะที่อยู่ต่างประเทศแต่กลายเป็นผู้ลี้ภัยภายหลังเช่นนี้เรียกว่า ผู้ลี้ภัย “ณ ถิ่นนั้น”

95 บุคคลจะกลายเป็นผู้ลี้ภัย “ณ ถิ่นนั้น” ด้วยสภาวะการแหวัดล้อมที่เกิดขึ้นในประเทศถิ่นกำเนิดของบุคคลนั้นขณะที่เขามิได้อยู่ในประเทศ มีคณะทูตและเจ้าหน้าที่อื่นที่ปฏิบัติงานอยู่นอกประเทศ เซลยศึก นักเรียน ผู้อพยพไปทำงาน และบุคคลอื่นๆ ที่ร้องขอสถานะภาพผู้ลี้ภัยขณะที่อยู่นอกประเทศและได้รับการรับรองเป็นผู้ลี้ภัย

96 บุคคลอาจกลายเป็นผู้ลี้ภัย “ณ ถิ่นนั้น” เพราะผลของการกระทำของตนเอง เช่น การสมาคมกับผู้ลี้ภัยที่ได้รับการรับรองแล้ว หรือแสดงออกซึ่งความคิดเห็นทางการเมืองในประเทศที่บุคคลนั้นพักพิง การกระทำเช่นนั้นจะเพียงพอที่จะตัดสินว่ามีความกลัวอันมีมูลว่าจะถูกประหารหรือไม่ ต้องอาศัยการพิจารณาสภาวะการแหวัดล้อมอย่างระมัดระวัง ทั้งนี้ ควรพิจารณาด้วยว่าเจ้าหน้าที่รัฐหรือบุคคลในประเทศที่มาของบุคคลนั้นรู้ถึงการกระทำนั้นหรือไม่ และจะมีความคิดอย่างไรต่อการกระทำนั้นๆ ของบุคคลนั้น

(5) “ไม่สามารถหรือไม่สมัครใจที่จะรับความคุ้มครองจากรัฐใดรัฐหนึ่งที่ดินมีสัญชาติเนื่องจากความหวาดกลัวดังกล่าว”

97 วลีข้างต้นนี้ใช้กับบุคคลผู้มีสัญชาติซึ่งต่างจากวลี ภายใต้ข้อ (6) ด้านล่างนี้ ผู้ลี้ภัยจะต้องเป็นบุคคลผู้ที่ไม่ได้รับความคุ้มครองไม่ว่าเป็นเพราะไม่สามารถหรือไม่สมัครใจที่จะรับความคุ้มครองจากรัฐบาลของเขาก็ตาม

98 การ “ไม่สามารถ” จะรับความคุ้มครองแสดงให้เห็นโดยนัยว่าเป็นสภาวะการแหวัดล้อมที่อยู่นอกเหนือเจตนารมณ์ของบุคคลนั้นๆ ตัวอย่างเช่น อยู่ในภาวะสงคราม สงครามกลางเมืองหรือความไม่สงบอย่างรุนแรงอื่นๆ ซึ่งทำให้ประเทศแห่งสัญชาติตนไม่อาจจะให้ความคุ้มครองได้หรือความคุ้มครองนั้นไม่มีประสิทธิภาพ ประเทศแห่งสัญชาติตนอาจจะปฏิเสธไม่ให้ความคุ้มครองแก่ผู้ร้อง ซึ่งอาจจะช่วยยืนยันหรือเสริมความกลัวการที่จะถูกประหารหรือผู้ร้องขอและอาจเป็นปัจจัยหนึ่งของการประหารตนเอง

99 การถือว่าเป็นการปฏิเสธความคุ้มครอง จำเป็นต้องพิจารณาตามสภาพแวดล้อมในแต่ละกรณี หากปรากฏว่าผู้ร้องเคยได้รับการปฏิเสธการบริการต่างๆ (เช่น การปฏิเสธที่จะออกหนังสือเดินทางหรือต่ออายุหนังสือเดินทางให้ หรือการปฏิเสธที่จะรับเข้าประเทศ) ในขณะที่ยังมีการดำเนินการแก่เพื่อนร่วมชาติคนอื่นๆ ตามปกติ อาจนับว่าเป็นการปฏิเสธที่จะให้ความคุ้มครองตามคำนิยามได้

100 คำว่า “ไม่สมัครใจ” ใช้กับผู้ลี้ภัยผู้ปฏิเสธความคุ้มครองจากรัฐบาลของประเทศภูมิลำเนา¹² คำว่า “ไม่สมัครใจ” หมายความว่าความกลัว “ด้วยสาเหตุจากความกลัวนี้” หากบุคคลเต็มใจที่จะรับความคุ้มครองจากรัฐบาลของภูมิลำเนาของตน ความเต็มใจเช่นนี้โดยปกติจะไม่

¹² UN Document/E/1618 หน้า 39

สอดคล้องกับการอ้างว่าตนอยู่นอกอาณาเขตประเทศ “ด้วยความหวาดกลัวซึ่งมีมูลอันจะกล่าวอ้างได้ว่าจะถูกประหัตประหาร” เมื่อใดก็ตามที่ความคุ้มครองของประเทศแห่งสัญชาติตนยังคงอยู่และสามารถใช้ได้ และไม่มีเหตุผลจากความกลัวอันมีมูลที่จะปฏิเสธการให้ความคุ้มครองดังกล่าว บุคคลผู้นั้นไม่มีความจำเป็นต้องรับความคุ้มครองระหว่างประเทศและมีผู้ลี้ภัย

(6) “หรือนอกจากนี้บุคคลไร้สัญชาติซึ่งอยู่นอกอาณาเขตรัฐที่เดิมมีถิ่นฐานพำนักประจำแต่ไม่สามารถ หรือไม่สมัครใจที่จะกลับไปเพื่อพำนักในรัฐดังกล่าว”

101 วลีนี้ใช้คู่กับวลีซึ่งใช้กับผู้ลี้ภัยที่มีสัญชาติที่กล่าวมาข้างต้น โดยวลีนี้เกี่ยวข้องกับกับผู้ลี้ภัยไร้สัญชาติ ในกรณีผู้ลี้ภัยไร้สัญชาติ ข้อความว่า “ประเทศที่มีถิ่นฐานพำนักประจำ” ใช้แทน “รัฐแห่งสัญชาติ” และข้อความ “ไม่สมัครใจที่จะกลับไปเพื่อพำนักในรัฐดังกล่าว” ใช้แทน “ไม่สมัครใจที่จะรับความคุ้มครอง” กรณีของผู้ลี้ภัยไร้สัญชาตินี้จะไม่ปัญหาเกี่ยวกับ “การมีอยู่ของความคุ้มครอง” ของประเทศที่เคยมีถิ่นฐานพำนักประจำ นอกจากนี้ เมื่อบุคคลไร้สัญชาติออกจากประเทศที่เดิมมีถิ่นฐานพำนักประจำด้วยเหตุผลดังระบุในคำนิยามแล้ว เขามักจะไม่สามารถกลับไปอีกได้

102 ควรสังเกตว่าไม่ใช่บุคคลไร้สัญชาติทุกคนจะเป็นผู้ลี้ภัย บุคคลเหล่านั้นจะต้องออกมาอยู่นอกอาณาเขตประเทศที่เดิมมีถิ่นฐานพำนักประจำด้วยเหตุผลที่ระบุในคำนิยาม หากไม่มีเหตุผลต่างๆ เช่นนี้ปรากฏแล้ว บุคคลไร้สัญชาติผู้นั้นมิใช่ผู้ลี้ภัย

103 เหตุผลดังกล่าวจะต้องได้รับการตรวจสอบว่ามีความเชื่อมโยงกับรัฐที่เดิมมีถิ่นฐานพำนักประจำ ที่ซึ่งมีความกลัวตามที่กล่าวอ้าง ผู้ร่างอนุสัญญาฯ 1951 ได้นิยามว่ากล่าวถึง “ประเทศที่บุคคลหนึ่งพำนักมาและเป็นสถานที่ที่บุคคลนั้นทนทรมานหรือกลัวว่าจะได้รับความทรมานจากการประหัตประหารหากต้องกลับไป”¹³

104 บุคคลไร้สัญชาติอาจจะมีประเทศที่เดิมมีถิ่นฐานพำนักประจำมากกว่าหนึ่ง และบุคคลนั้นอาจมีความกลัวว่าจะได้รับการประหัตประหารจากประเทศเหล่านั้นมากกว่าหนึ่งประเทศ คำนิยามมิได้ระบุว่าเขาจะต้องมีคุณสมบัติเข้าเกณฑ์เกี่ยวกับทุกประเทศที่เขาเคยพำนัก

105 เมื่อบุคคลไร้สัญชาติได้รับพิจารณาสถานภาพผู้ลี้ภัยซึ่งเกี่ยวเนื่องกับ “ประเทศที่เดิมมีถิ่นฐานพำนักประจำ” แล้ว ความเปลี่ยนแปลงต่อๆ มาภายในประเทศนั้น จะไม่มีผลต่อสถานภาพผู้ลี้ภัยของเขา

(7) บุคคลสองสัญชาติหรือหลายสัญชาติ

มาตรา 1A (2) ย่อหน้า 2 ของอนุสัญญาฯ 1951

ในกรณีของบุคคลที่มีหลายสัญชาติ คำว่า “รัฐแห่งสัญชาติตน” หมายถึงทุกรัฐที่บุคคลนั้นมีสัญชาติและไม่อาจจะถือได้ว่าบุคคลนั้นขาดจากความคุ้มครองของรัฐแห่งสัญชาติของตนจากการที่บุคคลนั้นเมินเฉยต่อการใช้สิทธิสืบเนื่องจากความคุ้มครองของรัฐใดรัฐหนึ่งที่ตนมีสัญชาติ ทั้งนี้ยกเว้นกรณีที่มีการเมินเฉยนั้นมีเหตุจากความหวาดกลัวอันมีมูล

¹³ ตามที่อ้างข้างต้น

106 ข้อความในวรรคนี้ได้อธิบายชัดเจนในตัวแล้วและประสงค์เพื่อไม่ให้สถานะผู้ลี้ภัยแก่บุคคลผู้มีสองสัญชาติหรือหลายสัญชาติซึ่งสามารถได้รับความคุ้มครองจากประเทศที่ตนถือสัญชาติอย่างน้อยหนึ่งประเทศ เมื่อใดก็ตามที่ความคุ้มครองของรัฐนั้นนั้นมีอยู่และสามารถใช้ได้ ความคุ้มครองของรัฐนั้นย่อมสำคัญและมาก่อนความคุ้มครองระหว่างประเทศ

107 อย่างไรก็ตาม ในการประเมินกรณีของผู้ถือสองสัญชาติหรือหลายสัญชาติ จำเป็นที่จะต้องแยกแยะระหว่างการถือสัญชาติตามกฎหมาย และการมีอยู่ของความคุ้มครองที่ประเทศนั้นๆ สามารถจะให้ได้ อาจมีกรณีที่ผู้ร้องถือสัญชาติของประเทศที่ตนไม่ได้อ้างว่ามี ความหวาดกลัว แต่การมีสัญชาติดังกล่าวไม่อาจถือว่ามีประสิทธิภาพเนื่องจากไม่สามารถนำมาซึ่งการได้รับความคุ้มครองตามปกติใน สถานะพลเมืองได้ ในสภาพการณ์เช่นนี้ การถือสัญชาติที่สองไม่ถือว่าขัดแย้งกับสถานะผู้ลี้ภัย โดยหลักแล้วจะต้องมีการทำการคำร้องขอ และถูกปฏิเสธความคุ้มครองก่อน จึงจะพิสูจน์ได้ว่ากรณีดังกล่าวไม่มีประสิทธิภาพ ถ้าหากไม่มีการปฏิเสธความคุ้มครองอย่างแจ่ม ชัด การปราศจากการตอบรับภายในระยะเวลาอันควรอาจถือได้ว่าเป็นการปฏิเสธการให้ความคุ้มครองได้

(8) เงื่อนไขพื้นที่ทางภูมิศาสตร์

108 ขนระร่างอนุสัญญาฯ 1951 หลายรัฐประสงค์ที่จะไม่รับพันกรณีที่ไม่สามารถคาดการณ์ได้ ความประสงค์นี้นำไปสู่การกำหนด เงื่อนไขทางเวลาให้เป็นปี 1951 ตามที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น (ย่อหน้า 35 และ 36) และเพื่อตอบสนองความต้องการของรัฐบาง ประเทศ อนุสัญญาฯ 1951 ได้ยินยอมให้รัฐภาคีจำกัดพันกรณีภายใต้อนุสัญญาเฉพาะต่อบุคคลผู้ที่เป็นผู้ลี้ภัยด้วยเหตุผลจาก เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในยุโรปเท่านั้น

109 ดังนั้น มาตรา 1B ของอนุสัญญาฯ 1951 จึงกล่าวว่า

(1) ตามอนุสัญญาฉบับนี้ วลี “เหตุการณ์ก่อนวันที่ 1 มกราคม 1951” ในมาตรา 1 ส่วนข้อกำหนด A ให้หมายถึง

(a) “เหตุการณ์ซึ่งเกิดขึ้นในยุโรปก่อนวันที่ 1 มกราคม 1951” หรือ

(b) “เหตุการณ์ซึ่งเกิดขึ้นในยุโรปหรือที่อื่นใดก่อนวันที่ 1 มกราคม 1951” และเมื่อลงนาม สัตยابันหรือภาคยานุวัติให้แก่ รัฐภาคีผู้ทำสัญญาระบุให้ประจักษ์ว่าตนหมายถึงเหตุการณ์ใดข้างต้น ในการปฏิบัติตามพันกรณีตามอนุสัญญาฉบับ นี้

(2) รัฐภาคีผู้ทำสัญญาใดก็ได้เลือกรับ (a) อาจขยายพันกรณีของตนเมื่อใดก็ได้ด้วยการเลือกรับ (b) โดยแจ้งให้ เลขาธิการสหประชาชาติทราบ

110 ในบรรดารัฐภาคีของอนุสัญญาฯ 1951 ในขณะที่เรียบเรียงคู่มือนี้มีอยู่ 9 ประเทศที่เลือกข้อ (a) “เหตุการณ์เกิดขึ้นในยุโรป” แม้ว่าบางประเทศเหล่านี้จะรับผู้ลี้ภัยจากที่อื่นของโลกเข้ามาลี้ภัยบ่อยครั้ง แต่มิได้ให้สถานภาพผู้ลี้ภัยตามอนุสัญญาฯ 1951

บทที่ 3 – วรรคสิ้นสุดสถานะผู้ลี้ภัย

ก. บททั่วไป

111 “วรรคสิ้นสุดสถานะผู้ลี้ภัย” (มาตรา 1C (1) ถึง (6) ของอนุสัญญาฯ 1951) ระบุเงื่อนไขต่างๆ ที่ทำให้ผู้ลี้ภัยสิ้นสภาพความเป็นผู้ลี้ภัย โดยมีพื้นฐานจากการพิจารณาว่าไม่ควรได้รับความคุ้มครองระหว่างประเทศเมื่อหมดความจำเป็น หรือไม่มีเหตุผลที่จำเป็นอีกต่อไป

112 เมื่อได้รับการรับรองสถานะผู้ลี้ภัยแล้ว สถานะผู้ลี้ภัยจะยังคงอยู่ไปตลอดจนกว่าจะเข้าข่ายตามวรรคการสิ้นสุดสถานะผู้ลี้ภัยข้อใดข้อหนึ่ง¹⁴ แนวการพิจารณาสถานะภาพผู้ลี้ภัยอย่างเคร่งครัดนี้เป็นผลมาจากความจำเป็นที่จะทำให้ผู้ลี้ภัยมั่นใจว่าจะไม่มีการทบทวนสถานะผู้ลี้ภัยเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงสถานการณ์ชั่วคราวที่ไม่ได้กระทบต่อลักษณะพื้นฐานของประเทศที่มาจาก

113 มาตรา 1C ของอนุสัญญาฯ 1951 ระบุว่า

ให้เลิกใช้อนุสัญญานี้กับบุคคลใดๆ ตามความหมายของส่วนข้อกำหนด A หากบุคคลนั้น

(1) ได้ใช้สิทธิสืบเนื่องจากความคุ้มครองจากรัฐแห่งสัญชาติตนอีกวาระหนึ่งด้วยความสมัครใจ หรือ

(2) ได้รับสัญชาติเดิมคืนมาด้วยความสมัครใจ หลังจากได้สูญเสียสัญชาติตนไป หรือ

(3) ได้มาซึ่งสัญชาติใหม่และได้รับการคุ้มครองจากรัฐแห่งสัญชาติใหม่ของตน หรือ

(4) ได้กลับเข้าไปตั้งถิ่นฐานด้วยความสมัครใจในรัฐที่ตนได้จกมา หรือรัฐที่ตนอยู่ภายนอกอาณาเขตเนื่องจากความหวาดกลัวจากการประหัตประหาร หรือ

(5) ไม่อาจปฏิเสธที่จะใช้สิทธิสืบเนื่องจากความคุ้มครองจากรัฐแห่งสัญชาติตน เนื่องจากสถานการณ์ที่ทำให้ถือได้ว่าบุคคลนั้นเป็นผู้ลี้ภัยได้สิ้นสุดลงแล้ว

ทั้งนี้ จะไม่ใช้วรรคนี้ต่อผู้ลี้ภัยตามส่วนข้อกำหนด A(1) แห่งมาตรานี้ หากสามารถอ้างเหตุจำเป็นตามที่เคยมีการประหัตประหารมาก่อนหน้านั้นเพื่อปฏิเสธที่จะใช้สิทธิสืบเนื่องจากความคุ้มครองจากรัฐแห่งสัญชาติตน

(6) เป็นบุคคลไร้สัญชาติซึ่งสามารถกลับสู่รัฐที่ตนเดิมมีถิ่นฐานพำนักประจำได้ เนื่องจากสถานการณ์ที่ทำให้ถือว่าบุคคลนั้นเป็นผู้ลี้ภัยสิ้นสุดแล้ว

ทั้งนี้ จะไม่ใช้วรรคนี้ต่อผู้ลี้ภัยตามส่วนข้อกำหนด A(1) แห่งมาตรานี้ หากสามารถอ้างเหตุจำเป็นตามที่เคยมีการประหัตประหารมาก่อนหน้านั้นเพื่อปฏิเสธที่จะใช้สิทธิสืบเนื่องจากความคุ้มครองจากรัฐที่ตนเดิมมีถิ่นฐานพำนักประจำ

¹⁴ ในบางกรณีสถานะภาพผู้ลี้ภัยอาจจะยังคงอยู่ถึงแม้เหตุผลสำหรับสถานะภาพเช่นนี้จะหมดไป (เทียบดูข้อ (5) และ (6) (ย่อหน้า 135 ถึง 139))

114 ตามบทบัญญัติของวรรคการสิ้นสุดสถานะผู้ลี้ภัยทั้ง 6 วรรคนั้น 4 ข้อแรกสะท้อนถึงการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ของผู้ลี้ภัยอันเกิดจากตัวเอง เช่น

- (1) การใช้สิทธิแสวงความคุ้มครองจากประเทศสัญชาติด้วยความสมัครใจ
- (2) การได้รับสัญชาติเดิมคืนด้วยความสมัครใจ
- (3) การได้มาซึ่งสัญชาติใหม่
- (4) ได้กลับเข้าไปตั้งถิ่นฐานด้วยความสมัครใจในรัฐที่ตนได้เข้ามาเพราะเคยกลัวการถูกประหัตประหาร

115 สองข้อสุดท้ายคือ ข้อที่ 5 และ 6 มีพื้นฐานจากการพิจารณาว่าการคุ้มครองระหว่างประเทศไม่จำเป็นอีกต่อไป เพราะการเปลี่ยนแปลงในประเทศซึ่งบุคคลนั้นเคยกลัวการประหัตประหาร และเป็นเหตุที่ทำให้เขาเป็นผู้ลี้ภัยนั้น ได้สิ้นสุดลง

116 วรรคการสิ้นสุดสถานะผู้ลี้ภัยมีลักษณะในเชิงลบและได้รับการระบุไว้โดยครบถ้วน ดังนั้น จึงควรมีการตีความอย่างเคร่งครัด และไม่ให้อนุโลมเพิ่มเหตุอื่นโดยอุปมาเพื่อทำให้การสิ้นสุดของสถานะภาพผู้ลี้ภัยมีความชอบธรรม อย่างไรก็ตาม ไม่ว่าจะโดยเหตุผลใดก็ตาม หากผู้ลี้ภัยไม่ปรารถนาจะเป็นผู้ลี้ภัยต่อไป จะไม่มีการเรียกบุคคลนั้นในการมารับการต่อสถานะผู้ลี้ภัยและให้ความคุ้มครองระหว่างประเทศต่อไป

117 มาตรา 1C มีได้กล่าวถึงวรรคยกเลิกสถานะผู้ลี้ภัย อย่างไรก็ตาม สภากรรมการอาจชัดเจนขึ้นและจะบ่งชี้ว่าบุคคลใดไม่ควรจะได้รับการรับรองว่าเป็นผู้ลี้ภัยมาตั้งแต่แรก เช่น การปรากฏภายหลังว่าสถานะผู้ลี้ภัยได้รับการรับรองจากการบิดเบือนความจริงอันเป็นสาระสำคัญ หรือบุคคลนั้นถืออีกสัญชาติหนึ่ง หรือหากปรากฏว่าบุคคลนั้นเข้าข่ายตามวรรคตัดออกวรรคใดวรรคหนึ่ง ในกรณีเช่นนี้ การพิจารณาสถานะภาพผู้ลี้ภัยของบุคคลนั้นย่อมถูกยกเลิก

ข. การตีความ

(1) ได้ใช้สิทธิสืบเนื่องจากความคุ้มครองจากรัฐแห่งสัญชาติตนอีกวาระหนึ่งด้วยความสมัครใจ

มาตรา 1C (1) ของอนุสัญญาฯ 1951

ได้ใช้สิทธิสืบเนื่องจากความคุ้มครองจากรัฐแห่งสัญชาติของตนอีกวาระหนึ่งด้วยความสมัครใจ

118 ความในข้อนี้ อ้างถึงผู้ลี้ภัยผู้ถือสัญชาติหนึ่งผู้ซึ่งอยู่นอกอาณาเขตรัฐแห่งสัญชาติตน (กรณีที่ผู้ลี้ภัยเดินทางกลับสู่รัฐแห่งสัญชาติตน ได้รับปฏิบัติตามความในข้อ 4 ซึ่งกล่าวถึงบุคคลผู้ที่กลับเข้าไปตั้งถิ่นฐานในรัฐนั้น) ผู้ลี้ภัยที่ได้ใช้สิทธิสืบเนื่องจากความคุ้มครองจากรัฐแห่งสัญชาติของตนอีกวาระหนึ่งด้วยความสมัครใจจะไม่ได้รับการคุ้มครองระหว่างประเทศอีกต่อไป เนื่องจากบุคคลนั้นไม่สามารถแสดงให้เห็นได้ว่า “ไม่สามารถหรือไม่สมัครใจที่จะได้รับความคุ้มครองจากรัฐแห่งสัญชาติ” อีกต่อไป

119 ความในข้อนี้ มีองค์ประกอบ 3 ประการ คือ

- (1) ความสมัครใจ ผู้ลี้ภัยต้องกระทำโดยสมัครใจ

- (2) ความตั้งใจ ผู้ลี้ภัยจะต้องตั้งใจที่จะใช้สิทธิสืบเนื่องจากความคุ้มครองจากรัฐแห่งสัญชาติตนอีกวาระหนึ่ง
- (3) การใช้สิทธิสืบเนื่องจากความคุ้มครอง (re-availment) ผู้ลี้ภัยจะต้องได้รับการคุ้มครองเช่นนั้นจริง ๆ

120 หากผู้ลี้ภัยมิได้กระทำโดยสมัครใจ บุคคลนั้นจะไม่พ้นจากสถานะผู้ลี้ภัย ถ้าหากเขาได้รับคำสั่งจากเจ้าหน้าที่ เช่น จากประเทศที่พำนักให้พ้นใจกระทำกรที่อาจตีความว่าเป็นการใช้สิทธิสืบเนื่องจากความคุ้มครองจากรัฐแห่งสัญชาติของตนอีกวาระหนึ่ง อาทิ การยื่นคำร้องขอหนังสือเดินทางจากสถานกงสุล การกระทำดังกล่าวจะไม่ทำให้บุคคลนั้นต้องพ้นจากสภาพการเป็นผู้ลี้ภัยเพียงเพราะทำตามคำสั่งในการขอรับความคุ้มครองจากประเทศภูมิลาเนาภายใต้สภาพการณ์นอกเหนือการควบคุมของเขา เขาอาจจะจำเป็นในการขอหยาในประเทศภูมิลาเนาเนื่องจากการหยาในรูปแบบอื่นๆ อาจจะไม่เป็นที่ยอมรับระหว่างประเทศ การกระทำเช่นนี้ไม่อาจถือได้ว่าเป็น “การใช้สิทธิสืบเนื่องจากความคุ้มครองโดยสมัครใจ” และจะไม่ทำให้สถานภาพผู้ลี้ภัยสิ้นสุดลง

121 ในการพิจารณาว่าสถานภาพผู้ลี้ภัยจะสิ้นสุดด้วยเหตุจากสภาพการณ์ต่างๆหรือไม่ จำเป็นต้องแยกแยะระหว่างการใช้สิทธิสืบเนื่องจากความคุ้มครองจากรัฐแห่งสัญชาติตนอีกวาระหนึ่งที่เป็นจริง กับการติดต่อเจ้าหน้าที่รัฐของประเทศนั้นเป็นครั้งคราวหรือโดยบังเอิญ หากผู้ลี้ภัยได้ยื่นเรื่องขอและได้รับหนังสือเดินทางหรือได้รับการต่ออายุหนังสือเดินทางของประเทศตน และหากไม่มีข้อพิสูจน์เป็นอื่นแล้ว อาจอนุมานได้ว่าเขาตั้งใจที่จะแสวงหาความคุ้มครองจากประเทศแห่งสัญชาติตนจริง แต่ในทางกลับกัน การได้รับหลักฐานเอกสารจากเจ้าหน้าที่รัฐ เช่น สูติบัตรหรือทะเบียนสมรสหรือบริการอื่นๆ ในลักษณะเดียวกันกับที่บุคคลที่ไม่ได้มีสัญชาติตนนั้นต้องขอเช่นกัน กรณีเช่นนี้จะไม่ถือว่าเป็นการได้รับความคุ้มครองอีกครั้ง

122 ผู้ลี้ภัยที่ร้องขอความคุ้มครองจากเจ้าหน้าที่รัฐที่ตนมีสัญชาติ ให้ถือว่าเขาได้ใช้สิทธิสืบเนื่องจากความคุ้มครองก็ต่อเมื่อมีการมอบความคุ้มครองให้ตามคำร้องขอนั้นจริง กรณีการใช้สิทธิสืบเนื่องจากความคุ้มครองจากรัฐแห่งสัญชาติตนอีกวาระหนึ่งที่มีเกิดขึ้นบ่อยที่สุด คือ กรณีผู้ลี้ภัยประสงค์เดินทางกลับไปยังรัฐแห่งสัญชาติตน ทั้งนี้ เขามีได้หมดสภาพการเป็นผู้ลี้ภัยเพียงเพราะได้ทำการร้องขอกลับมาตุภูมิ ในทางกลับกัน การได้รับอนุญาตให้เข้าเมือง หรือได้รับหนังสือเดินทางของประเทศตนด้วยจุดประสงค์เพื่อให้กลับประเทศได้ หากไม่มีข้อพิสูจน์เป็นอย่างอื่นแล้ว จะถือว่าสถานะผู้ลี้ภัยสิ้นสุดลง¹⁵ อย่างไรก็ตาม มิได้หมายความว่า เขาจะไม่ได้รับความช่วยเหลือจากสำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติ ในการดำเนินการช่วยเหลือให้กลับคืนถิ่น

123 ผู้ลี้ภัยอาจจะได้รับหนังสือเดินทางของประเทศที่ตนถือสัญชาติโดยสมัครใจ ด้วยจุดประสงค์ที่จะแสวงหาความคุ้มครองจากประเทศที่เขาขณะอยู่นอกประเทศ หรือเพื่อกลับไปยังประเทศนั้น ดังที่กล่าวมาแล้วว่า เมื่อเขาได้รับเอกสารเหล่านี้โดยปกติแล้วจะถือว่าบุคคลนั้นสิ้นสุดสถานภาพผู้ลี้ภัย อย่างไรก็ตาม สถานภาพผู้ลี้ภัยของเขาจะต้องได้รับการพิจารณาใหม่หากต่อมาเขาได้ปฏิเสธความตั้งใจนั้นแล้ว โดยบุคคลนั้นจำเป็นต้องอธิบายเหตุในการเปลี่ยนใจ และจะต้องพิสูจน์ว่าไม่มีการเปลี่ยนแปลงเบื้องต้นเกี่ยวกับเงื่อนไขที่ทำให้เขาได้รับการรับรองเป็นผู้ลี้ภัยแต่แรก

124 ภายใต้พฤติการณ์พิเศษบางกรณี การได้รับหนังสือเดินทางหรือการต่ออายุหนังสือเดินทางของประเทศแห่งสัญชาติตนอาจจะไม่ทำให้สิ้นสุดสถานภาพผู้ลี้ภัย (ดูย่อหน้า 120) ตัวอย่างเช่น กรณีที่ผู้ถือหนังสือเดินทางของประเทศตนไม่ได้รับอนุญาตให้กลับเข้าประเทศที่ตนมีสัญชาติได้หากไม่ได้รับอนุญาตเป็นพิเศษ

¹⁵ ความข้างต้นนี้ใช้กับผู้ลี้ภัยซึ่งยังอยู่นอกประเทศตน ควรสังเกตว่า บทว่าด้วยการสิ้นสุดข้อ 4 กล่าวว่าสถานะผู้ลี้ภัยจะสิ้นสุดเมื่อสมัครใจจะกลับไปตั้งถิ่นฐานในประเทศแห่งสัญชาติตนหรือที่เดิมที่มีถิ่นฐานพำนักประจำ

125 ในกรณีที่ผู้ลี้ภัยกลับไปเยี่ยมประเทศภูมิลำเนาโดยไม่ได้ถือหนังสือเดินทางของประเทศนั้น แต่ถือเอกสารการเดินทางซึ่งออกให้โดยประเทศที่พำนัก ในบางประเทศอาจถือว่าบุคคลนั้นได้ใช้สิทธิสืบเนื่องจากความคุ้มครองจากรัฐแห่งสัญชาติของตนอีกวาระหนึ่ง และจะสูญเสียสถานะผู้ลี้ภัยภายใต้บทบัญญัตินี้ อย่างไรก็ตาม กรณีเช่นนี้ควรได้รับพิจารณาเป็นรายกรณี การไปเยี่ยมบิดามารดาที่ชราหรือป่วยอาจจะมีน้ำหนักต่างไปจากการไปเที่ยวพักผ่อนตามปกติหรือการไปเพื่อสร้างความสัมพันธ์ทางธุรกิจในประเทศภูมิลำเนา

(2) ได้รับสัญชาติเดิมคืนมาด้วยความสมัครใจ หลังจากได้สูญเสียสัญชาตินั้นไป

มาตรา 1C (2) ของอนุสัญญาฯ 1951

ได้รับสัญชาติเดิมคืนมาด้วยความสมัครใจ หลังจากได้สูญเสียสัญชาตินั้นไป

126 ความในข้อนี้คล้ายคลึงกับความในข้อก่อนหน้า กล่าวคือ ปรับใช้ในกรณีที่ผู้ลี้ภัยได้สูญเสียสัญชาติของประเทศตนทำให้บุคคลนั้นได้รับการรับรองว่ามีความหวาดกลัวซึ่งมีมูลอันจะกล่าวอ้างได้ว่าจะถูกประหารชีวิตหรือทรมาน แล้วภายหลังได้รับสัญชาติเดิมคืนมาโดยสมัครใจ

127 ภายใต้บทบัญญัติในข้อก่อนหน้า (มาตรา 1C (1)) บุคคลผู้มีสัญชาติจะสิ้นสถานะผู้ลี้ภัยหากกลับไปแสวงความคุ้มครองจากรัฐสัญชาติตนอีกครั้งหนึ่ง แต่ในความในข้อนี้ (มาตรา 1C (2)) บุคคลจะสิ้นสถานะผู้ลี้ภัยเมื่อได้รับสัญชาติเดิมที่ได้สูญเสียไปคืนมาใหม่¹⁶

128 การได้รับสัญชาติเดิมคืนมาจะต้องเป็นไปโดยสมัครใจ การมอบให้ซึ่งสัญชาติตามกระบวนการทางกฎหมาย หรือการประกาศทางกฎหมาย มิได้มีนัยยะว่าเป็นการได้รับสัญชาติเดิมคืนโดยสมัครใจ เว้นแต่ผู้รับจะยอมรับซึ่งสัญชาตินั้นอย่างเปิดเผยหรือโดยปริยาย บุคคลจะไม่สิ้นสถานะผู้ลี้ภัยเพียงเพราะเขาสามารถจะเลือกรับสัญชาติเดิมคืนหากไม่มีการดำเนินการคืนสัญชาติในความเป็นจริง หากมีการคืนสัญชาติโดยกระบวนการทางกฎหมายซึ่งผู้ลี้ภัยอาจจะเลือกที่จะปฏิเสธได้ กรณีที่ผู้ลี้ภัยทราบถึงข้อเท็จจริงดังกล่าวและไม่ปฏิเสธในการใช้สิทธิ จะถือได้ว่าบุคคลนั้นได้รับการคืนสัญชาติโดยสมัครใจนอกเสียจากว่าเขาจะสามารถหาเหตุผลพิเศษมาแสดงว่าแท้จริงเขาไม่ได้ประสงค์ที่จะได้รับการคืนสัญชาติ

(3) ได้มาซึ่งสัญชาติใหม่และได้รับการคุ้มครองจากรัฐแห่งสัญชาติใหม่ของตน

มาตรา 1C (3) ของอนุสัญญาฯ 1951

ได้มาซึ่งสัญชาติใหม่และได้รับการคุ้มครองจากรัฐแห่งสัญชาติใหม่ของตน

129 เช่นเดียวกับในกรณีการคืนสัญชาติเดิม ความในข้อที่ 3 นี้ เกิดจากหลักการที่ว่า บุคคลที่ได้รับคุ้มครองจากประเทศหนึ่ง ไม่มีความจำเป็นต้องรับความคุ้มครองระหว่างประเทศ

¹⁶ กรณีส่วนใหญ่ผู้ลี้ภัยจะคงสัญชาติของประเทศเดิมไว้ การถือสัญชาติอาจเสียไปเป็นรายบุคคลหรือเป็นมาตรการสำหรับบางกลุ่ม สถานภาพผู้ลี้ภัยจึงไม่ได้เป็นนัยว่าจะต้องสูญเสียสัญชาติ (ไร้สัญชาติ)

130 บ่อยครั้งที่ผู้ลี้ภัยได้รับสัญชาติของประเทศที่ลี้ภัย ในบางกรณีผู้ลี้ภัยที่อยู่ในประเทศหนึ่งอาจจะได้รับสัญชาติจากอีกประเทศหนึ่ง ซึ่งสถานะผู้ลี้ภัยของบุคคลนั้นจะสิ้นสุดลงเช่นกันหากประเทศแห่งสัญชาติใหม่นั้นให้สิทธิความคุ้มครอง ข้อกำหนดนี้เป็นผลจากวลีที่ว่า “และได้รับความคุ้มครองจากประเทศที่ตนมีสัญชาติใหม่”

131 หากบุคคลหนึ่งสิ้นสุดสถานะผู้ลี้ภัยโดยการรับสัญชาติใหม่ และอ้างว่ามีความกลัวอันมีมูลว่าจะถูกประหัตประหารในประเทศเจ้าของสัญชาติใหม่ กรณีนี้ถือเป็นสถานการณ์ใหม่และสถานะผู้ลี้ภัยจะต้องได้รับการพิจารณาโดยมองถึงสถานการณ์ในประเทศที่ตนมีสัญชาติใหม่

132 หากสถานภาพผู้ลี้ภัยสิ้นสุดลงเพราะได้รับสัญชาติใหม่ แต่ต่อมาได้สูญเสียสัญชาติใหม่ไป เมื่อนั้น สถานภาพผู้ลี้ภัยของเขาอาจจะได้รับการรื้อฟื้น ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมที่เกิดขึ้นในการสูญเสียสัญชาติใหม่นั้นไป

(4) ได้กลับเข้าไปตั้งถิ่นฐานด้วยความสมัครใจในรัฐที่มีความหวาดกลัวจากการประหัตประหาร

มาตรา 1C (4) ของอนุสัญญาฯ 1951

ได้กลับเข้าไปตั้งถิ่นฐานด้วยความสมัครใจในรัฐที่ได้จากมา หรือรัฐที่ตนอยู่ภายนอกอาณาเขตเนื่องจากความหวาดกลัวจากการประหัตประหาร

133 ข้อที่ 4 นี้ปรับใช้กับผู้ลี้ภัยทั้งที่มีสัญชาติและไร้สัญชาติ ในกรณีที่ผู้ลี้ภัยเดินทางกลับประเทศภูมิลำเนาหรือที่ที่ตนมีถิ่นฐานพำนักประจำ โดยมีได้สิ้นสุดสถานะผู้ลี้ภัยภายใต้บทบัญญัติตามข้อที่ 1 และ 2 ขณะที่อยู่ในประเทศที่ให้ที่ลี้ภัย

134 ความตามข้อนี้ หมายถึง “การกลับเข้าไปตั้งถิ่นฐานด้วยความสมัครใจ” อันเป็นที่เข้าใจหมายถึงการกลับไปยังประเทศที่ตนถือสัญชาติหรือที่ที่ตนมีถิ่นฐานพำนักประจำโดยมีเจตนาจะไปอาศัยเป็นการถาวร การที่ผู้ลี้ภัยไปเยี่ยมประเทศภูมิลำเนาของตนชั่วคราวโดยมิได้ถือหนังสือเดินทาง แต่อาจจะใช้หลักฐานการเดินทางซึ่งประเทศที่พำนักออกให้ ไม่ถือว่าเป็น “การกลับเข้าไปตั้งถิ่นฐาน” และไม่เกี่ยวกับการสิ้นสุดสถานะผู้ลี้ภัยภายใต้ความในข้อนี้¹⁷

(5) ผู้ที่มีสัญชาติและเหตุที่ทำให้ถือได้ว่าบุคคลนั้นเป็นผู้ลี้ภัยได้สิ้นสุดลงแล้ว

มาตรา 1C (5) ของอนุสัญญาฯ 1951

ไม่อาจปฏิเสธที่จะใช้สิทธิสืบเนื่องจากความคุ้มครองจากรัฐแห่งสัญชาติตน เนื่องจากสถานการณ์ที่ทำให้ถือได้ว่าบุคคลนั้นเป็นผู้ลี้ภัยได้สิ้นสุดลงแล้ว

¹⁷ ดูย่อหน้า 125

ทั้งนี้จะไม่ใช้วรรคนี้ต่อผู้ลี้ภัยตามส่วนข้อกำหนด A(1) แห่งมาตรานี้ หากสามารถอ้างเหตุจำเป็นตามที่เคยมีการประท้วงประท้วงมาก่อนหน้านั้นเพื่อปฏิเสธที่จะใช้สิทธิสืบเนื่องจากความคุ้มครองจากรัฐแห่งสัญชาติ

135 “สถานการณ์” ในที่นี้หมายถึง การเปลี่ยนแปลงพื้นฐานในประเทศ ซึ่งอาจอนุมานได้ว่าทำให้เหตุแห่งการหวาดกลัวการประท้วงประท้วงนั้นหมดไป ทั้งนี้ การเปลี่ยนแปลงชั่วคราวที่ไม่ได้ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสำคัญจะไม่เพียงพอที่จะปรับใช้บทบัญญัตินี้ได้ ตามหลักแล้ว สถานะผู้ลี้ภัยไม่ควรที่จะได้รับการพิจารณาใหม่บ่อยๆ อันจะกระทบต่อความรู้สึกปลอดภัยอันเป็นความประสงค์ในการให้ความคุ้มครองระหว่างประเทศ

136 ย่อหน้าที่สองของข้อนี้ระบุข้อยกเว้นในย่อหน้าที่หนึ่ง ย่อนี้กล่าวถึงสถานการณ์พิเศษซึ่งบุคคลอาจจะเคยถูกประท้วงประท้วงอย่างร้ายแรงในอดีตและไม่อาจสิ้นสถานะผู้ลี้ภัยได้ แม้จะมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นในประเทศภูมิภูมิลำเนาก็ตาม ตามมาตรา 1A (1) ที่ว่าข้อยกเว้นนี้ปรับใช้กับ “ผู้ลี้ภัยตามธรรมเนียม” ในขณะร่างอนุสัญญาฯ 1951 ผู้ลี้ภัยส่วนใหญ่ตกอยู่ในข่ายของบทบัญญัตินี้ อย่างไรก็ตาม ข้อยกเว้นนี้ได้สะท้อนให้เห็นหลักมนุษยธรรมซึ่งอาจปรับใช้ได้กับผู้ลี้ภัยอื่นๆ นอกเหนือจากผู้ลี้ภัยตามธรรมเนียม ทั้งนี้ เป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปว่า ไม่ควรคาดหวังว่าบุคคลผู้ซึ่งตนเองหรือครอบครัวเคยประสบการถูกประท้วงประท้วงอย่างเลวร้ายมาแล้วจะต้องกลับคืนไปยังประเทศของตนอีก แม้จะมีการเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองในประเทศแล้ว ก็มิได้หมายความว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงทัศนคติของประชาชนโดยสิ้นเชิง หรือในความคิดของผู้ลี้ภัยต่อประสบการณ์ในอดีต

(6) บุคคลไร้สัญชาติซึ่งเหตุผลที่ทำให้ตนกลายเป็นผู้ลี้ภัยได้สิ้นสุดลง

มาตรา 1C (6) ของอนุสัญญาฯ 1951

เป็นบุคคลไร้สัญชาติซึ่งสามารถกลับสู่รัฐที่ตนเดิมมีถิ่นฐานพำนักประจำได้ เนื่องจากสถานการณ์ที่ทำให้ถือว่าบุคคลนั้นเป็นผู้ลี้ภัยสิ้นสุดแล้ว

ทั้งนี้ จะไม่ใช้วรรคนี้ต่อผู้ลี้ภัยตามส่วนข้อกำหนด A(1) แห่งมาตรานี้ หากสามารถอ้างเหตุจำเป็นตามที่เคยมีการประท้วงประท้วงมาก่อนหน้านั้นเพื่อปฏิเสธที่จะใช้สิทธิสืบเนื่องจากความคุ้มครองจากรัฐที่ตนเดิมมีถิ่นพำนักประจำ

137 ข้อที่หก อันเป็นบทข้อสุดท้ายปรับใช้คู่กันกับข้อที่ห้าซึ่งกล่าวถึงบุคคลผู้มีสัญชาติ บทที่หกนี้ว่าด้วยบุคคลผู้ไร้สัญชาติเฉพาะผู้ซึ่งสามารถจะกลับคืนสู่รัฐที่ตนเดิมมีถิ่นฐานพำนักประจำได้

138 “สถานการณ์” ควรจะได้รับการตีความเช่นเดียวกับข้อที่ห้า

139 ควรจะเน้นว่านอกจากสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปในรัฐที่ตนเดิมมีถิ่นฐานพำนักประจำแล้ว บุคคลนั้นจะต้องสามารถกลับสู่ประเทศนั้นได้ในความเป็นจริง ซึ่งในกรณีบุคคลไร้สัญชาตินั้นไม่อาจเป็นไปได้ทุกกรณี

บทที่ 4 – วรรคตัดออก

ก. บททั่วไป

140 อนุมาตรา D E และ F ของมาตรา ในอนุสัญญาฯ 1951 ประกอบด้วยบทบัญญัติที่ระบุถึงบุคคลที่แม้จะเข้าลักษณะผู้ลี้ภัยตามคำนิยามในมาตรา 1A ต้องถูกตัดออกจากสถานะผู้ลี้ภัย บุคคลกลุ่มนี้สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภท ประเภทแรก (มาตรา 1D) ประกอบด้วยบุคคลผู้ได้รับความคุ้มครองหรือความช่วยเหลือจากสหประชาชาติอยู่แล้ว ประเภทที่ 2 (มาตรา 1E) ได้แก่ บุคคลที่ไม่ได้รับการพิจารณาว่ามีความจำเป็นจะต้องได้รับความคุ้มครองระหว่างประเทศ และประเภทที่ 3 (มาตรา 1F) ระบุถึงบุคคลซึ่งไม่ถือว่าสมควรที่จะได้รับการคุ้มครองในทางระหว่างประเทศ

141 โดยปกติแล้วข้อเท็จจริงที่อาจเข้าข่ายวรรคตัดออกอาจปรากฏระหว่างการพิจารณาสถานภาพผู้ลี้ภัย อย่างไรก็ตาม อาจมีบางกรณีข้อเท็จจริงดังกล่าวปรากฏภายหลังจากการรับรองสถานะผู้ลี้ภัยแล้ว ในกรณีเช่นนี้วรรคตัดออกจะบังคับให้ยกเลิกคำตัดสินที่ได้ให้ไปแล้ว

ข. การตีความ

(1) บุคคลผู้ได้รับความคุ้มครองหรือความช่วยเหลือจากสหประชาชาติอยู่แล้ว

มาตรา 1D ของอนุสัญญาฯ 1951

อนุสัญญานี้จะไม่ใช้ต่อบุคคลที่ในขณะนี้ได้รับความคุ้มครองหรือความช่วยเหลือจากองค์กรหรือหน่วยงานของสหประชาชาตินอกจากข้าหลวงผู้ภัยสหประชาชาติ

เมื่อความคุ้มครองหรือความช่วยเหลือดังกล่าวได้สิ้นสุดลงไม่ว่าด้วยเหตุใดก็ตามโดยปราศจากการวินิจฉัยชี้ขาดถึงสถานะของบุคคลดังกล่าวตามที่มติของสมัชชาของสหประชาชาติที่เกี่ยวข้องได้กำหนดไว้ ให้ถือด้วยเหตุนี้ว่าบุคคลนั้นมีสิทธิที่จะได้รับประโยชน์จากอนุสัญญานี้

142 การตัดออกภายใต้วรรคนี้ใช้กับบุคคลใดก็ตามซึ่งในขณะนี้ได้รับความคุ้มครองหรือความช่วยเหลือจากองค์กรหรือหน่วยงานของสหประชาชาตินอกเหนือจากสำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติ การให้ความคุ้มครองหรือความช่วยเหลือเช่นนั้นอาจเคยมอบให้โดยองค์การปฏิรูปเกาหลีแห่งสหประชาชาติ (United Nations Korean Reconstruction Agency - UNKRA) ซึ่งปัจจุบันได้ล้มเลิกไปแล้ว และในปัจจุบันโดยองค์การบรรเทาทุกข์และกิจการสำหรับผู้ลี้ภัยชาวปาเลสไตน์ในตะวันออกใกล้แห่งสหประชาชาติ (United Nations Relief and Works Agency for Palestine Refugees in the Near East - UNRWA) และในอนาคตอาจจะมีสถานการณ์อื่นๆ ที่คล้ายกัน

143 กรณีของผู้ลี้ภัยจากปาเลสไตน์นั้นควรสังเกตว่าองค์การบรรเทาทุกข์และกิจการสำหรับผู้ลี้ภัยชาวปาเลสไตน์ในตะวันออกใกล้แห่งสหประชาชาติดำเนินงานเพื่อให้ความช่วยเหลือและคุ้มครองในบริเวณบางพื้นที่ในตะวันออกกลางเท่านั้น ดังนั้น ผู้ลี้ภัยจากปาเลสไตน์ผู้อยู่นอกบริเวณนั้นจะไม่ได้ได้รับความช่วยเหลือดังกล่าวและอาจจะได้รับพิจารณาสถานภาพผู้ลี้ภัยภายใต้หลักเกณฑ์ของ

อนุสัญญาฯ 1951 ปกติแล้วอาจจะมีเหตุผลเพียงพอว่าสภาวะการฉ้อฉลทำให้บุคคลนั้นมีคุณสมบัติพอจะได้รับความคุ้มครองหรือความช่วยเหลือจากองค์การบรรเทาทุกข์และกิจการสำหรับผู้ลี้ภัยชาวปาเลสไตน์ในตะวันออกไกลแห่งสหประชาชาติยังคงมีอยู่ และบุคคลนั้นมีได้หมดสภาพผู้ลี้ภัยภายใต้บทบัญญัติว่าด้วยการสิ้นสุดสถานะผู้ลี้ภัย หรือถูกพิจารณาตัดออกจากการปรับใช้อนุสัญญาฯ ภายใต้วรรคตัดออก

(2) บุคคลผู้ไม่ถูกถือว่าจำเป็นต้องได้รับความคุ้มครองระหว่างประเทศ

มาตรา 1E ของอนุสัญญาฯ 1951

อนุสัญญาฉบับนี้จะไม่ใช่ต่อบุคคลที่เจ้าพนักงานผู้มีอำนาจในรัฐที่ตนพำนักอยู่ยอมรับว่ามีสิทธิและหน้าที่เยี่ยงผู้ถือสัญชาติของรัฐนั้น

144 บทนี้ว่าด้วยบุคคลผู้อาจจะมีคุณสมบัติครบตามสถานะผู้ลี้ภัย แต่ได้รับการรับตัวเข้ามาในประเทศที่มอบสิทธิเยี่ยงพลเมืองในประเทศนั้นแม้จะยังไม่ได้เป็นพลเมืองอย่างเป็นทางการ (บุคคลกลุ่มนี้มักจะเรียกว่า “ผู้ลี้ภัยของชาติ” (National refugee)) ประเทศที่รับบุคคลเหล่านี้มักจะมีประชากรที่มีต้นกำเนิดจากเชื้อชาติเดียวกัน¹⁸

145 ยังไม่มีคำนิยาม “สิทธิและหน้าที่” ที่แน่นอนซึ่งใช้เป็นเหตุผลในการคัดออกภายใต้วรรคนี้ อย่างไรก็ตาม อาจกล่าวได้ว่าการคัดออกจะปรับใช้เมื่อสถานภาพของบุคคลนั้นกลมกลืนไปกับพลเมืองของประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การที่ได้รับความคุ้มครองเช่นเดียวกับพลเมืองจากการเนรเทศหรือการขับออกนอกประเทศ

146 วรรคนี้ว่าด้วยบุคคลผู้ “อาศัย” ในประเทศที่เกี่ยวข้อง ความในวรรคนี้มีนัยว่ายังมีที่พักพิงมาจนถึงปัจจุบันและไม่เป็นการเพียงไปเยี่ยมเพียงชั่วคราวเท่านั้น วรรคตัดออกจะไม่กระทบต่อบุคคลผู้พำนักอยู่นอกประเทศและไม่ได้รับความคุ้มครองทางการทูตจากประเทศนั้น

(3) บุคคลผู้ถือว่าไม่สมควรได้รับความคุ้มครองระหว่างประเทศ

มาตรา 1F ของอนุสัญญาฯ 1951

ข้อกำหนดแห่งอนุสัญญาฉบับนี้จะไม่ใช่ต่อบุคคลซึ่งมีเหตุผลหนักแน่นในอันที่จะทำให้พิจารณาได้ว่า

(a) บุคคลนั้นได้ประกอบอาชญากรรมต่อสันติภาพ อาชญากรรมสงครามหรืออาชญากรรมต่อมนุษยชาติตามที่บัญญัติไว้ในธรรมนูญระหว่างประเทศต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับอาชญากรรมดังกล่าว

¹⁸ เพื่อขยายความวรรคตัดออก คณะผู้ร่างอนุสัญญาโดยหลักแล้วได้มุ่งถึงผู้ลี้ภัยเชื้อสายเยอรมัน ซึ่งอพยพมายังสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน และได้รับการรับรองว่ามีสิทธิและหน้าที่เช่นเดียวกับที่ชาวเยอรมันผู้ถือสัญชาติ

- (b) บุคคลนั้นได้ประกอบอาชญากรรมร้ายแรงซึ่งมิใช่อาชญากรรมการเมืองนอกเขตรัฐที่ตนขออาศัยลี้ภัยก่อนที่รัฐนั้นจะยอมรับเข้าอาณาเขตในฐานะผู้ลี้ภัย
- (c) บุคคลที่มีความผิดในการละเมิดวัตถุประสงค์และหลักการของสหประชาชาติ

147 เครื่องมือทางกฎหมายระหว่างประเทศซึ่งนิยามผู้ลี้ภัยประเภทต่างๆ สมัยก่อนสงครามนั้นไม่มีบทบัญญัติคัดอาชญากรรมออกภายหลังจากสงครามโลกครั้งที่ 2 เสร็จสิ้น ได้มีการบัญญัติบทพิเศษขึ้นเป็นครั้งแรกทันทีเพื่อคัดบุคคลผู้ไม่สมควรได้รับความคุ้มครองระหว่างประเทศออกจากผู้ลี้ภัยกลุ่มใหญ่ที่ได้รับความช่วยเหลืออยู่

148 ณ ขณะที่ร่างอนุสัญญานั้น ความทรงจำเกี่ยวกับการพิจารณาคดีอาชญากรรมสงครามคนสำคัญๆ ยังคงชัดเจนอยู่ และมีข้อตกลงโดยประเทศต่างๆ ว่าอาชญากรรมสงครามไม่ควรที่จะได้รับความคุ้มครอง นอกจากนี้ ยังมีบางประเทศที่มีความต้องการปฏิเสธการรับอาชญากรเข้าไว้ในเขตแดนของตนด้วยเหตุที่เขาคงจะเป็นอันตรายต่อความมั่นคงและความสงบเรียบร้อยของประชาชน

149 การที่จะตัดสินว่าวรรคคัดออกเหล่านี้จะใช้กับกรณีใดๆ ได้หรือไม่ ขึ้นอยู่กับรัฐภาคีที่ผู้ร้องยื่นคำร้องขอพิจารณาสถานภาพผู้ลี้ภัย การปรับใช้ความในบทคัดออกจะต้องพิสูจน์ให้ได้ว่ามีเหตุผลอย่างหนักแน่นในการพิจารณา (serious reasons for considering) ว่ามีการกระทำนั้นเกิดขึ้น อย่างไรก็ตามไม่จำเป็นต้องมีการพิสูจน์อย่างเป็นทางการว่ามีการดำเนินคดีต่อการกระทำนั้น แต่เมื่อพิจารณาถึงผลลัพธ์ร้ายแรงที่มาจากการคัดออกแล้ว การตีความวรรคคัดออกจะต้องเป็นไปอย่างเคร่งครัด

(ก) อาชญากรรมสงคราม ฯลฯ

- (a) บุคคลนั้นได้ประกอบอาชญากรรมต่อสันติภาพ อาชญากรรมสงครามหรืออาชญากรรมต่อมนุษยชาติตามที่บัญญัติไว้ในกรรมสารระหว่างประเทศต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับอาชญากรรมดังกล่าว

150 เมื่อกล่าวถึงอาชญากรรมอันขัดต่อสันติภาพ อาชญากรรมสงคราม หรือสงครามอันขัดต่อมนุษยชาติ อนุสัญญาฯ อ้างถึง “กรรมสารระหว่างประเทศต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับอาชญากรรมดังกล่าว” เครื่องมือทางกฎหมายตั้งแต่ภายหลังจากสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 2 มาจนถึงปัจจุบันนี้มีมากมายหลายฉบับ ทุกฉบับมีคำนิยามของสิ่งที่ประกอบขึ้นเป็น “อาชญากรรมต่อสันติภาพ อาชญากรรมสงคราม และอาชญากรรมต่อมนุษยชาติ” คำนิยามที่ละเอียดที่สุดปรากฏตามข้อตกลงลอนดอน ค.ศ. 1945 (London Agreement) และธรรมนูญของศาลทหารระหว่างประเทศ (International Military Tribunal)

(ข) อาชญากรรมทั่วไป

- (b) บุคคลนั้นได้ประกอบอาชญากรรมร้ายแรงซึ่งมิใช่อาชญากรรมการเมืองนอกอาณาเขตรัฐที่ตนขออาศัยลี้ภัยก่อนที่รัฐนั้นจะยอมรับเข้าอาณาเขตในฐานะผู้ลี้ภัย

151 จุดประสงค์ของวรรคตัดออกนี้ป้องกันมิให้ประชาคมในประเทศที่ให้ลี้ภัยต้องเผชิญอันตรายจากการรับผู้ลี้ภัยที่เคยก่ออาชญากรรมรุนแรงมาแล้ว และพยายามให้ความยุติธรรมแก่ผู้ลี้ภัยที่เคยก่ออาชญากรรมทั่วไปที่ไม่ร้ายแรง หรือกระทำความผิดทางการเมือง

152 ในการจะตัดสินว่าการกระทำความผิดนั้น “มิใช่ทางการเมือง” หรือที่จริงแล้วเป็นความผิดทางการเมือง ควรพิจารณาเบื้องต้นจากลักษณะการกระทำ และความมุ่งหมาย อาทิ การกระทำนั้นเกิดจากสาเหตุจิตใจทางการเมืองมิใช่เพียงเพื่อเหตุผลหรือผลประโยชน์ส่วนตัว ควรจะมีความเกี่ยวข้องอย่างใกล้ชิดระหว่างอาชญากรรมที่ก่อและจุดมุ่งหมายทางการเมือง องค์ประกอบทางการเมืองของการกระทำผิดควรจะมีน้ำหนักกว่าลักษณะทางกฎหมายจารีตประเพณี มิใช่ว่าการกระทำนั้นรุนแรงเกินสัดส่วนกับวัตถุประสงค์ที่กล่าวอ้าง จึงเป็นการยากที่จะรับว่าเป็นการกระทำความผิดทางการเมืองหากการกระทำนั้นเข้าลักษณะที่เลวร้าย

153 อาชญากรรมที่ผู้ร้องได้กระทำหรือเชื่อว่าได้กระทำ “นอกอาณาเขตรัฐที่ตนขออาศัยลี้ภัยก่อนที่รัฐนั้นจะยอมรับเข้าอาณาเขตในฐานะผู้ลี้ภัย” เป็นเหตุผลในการคัดออก ประเทศนอกอาณาเขตตามความหมายข้างต้นมักจะเป็นประเทศภูมิลาเนาแต่ก็อาจเป็นประเทศอื่นได้ยกเว้นประเทศที่ผู้ร้องกำลังขอดำเนินการให้รับรองสถานะผู้ลี้ภัย

154 ผู้ลี้ภัยที่ก่ออาชญากรรมรุนแรงในประเทศที่ตนลี้ภัยจะต้องถูกดำเนินคดีตามกฎหมายของประเทศนั้นตามหลักนิติธรรม ในกรณีที่น่าสงสัยที่สุด มาตรา 33 ย่อหน้า 2 ของอนุสัญญา อนุญาติให้ส่งกลับหรือขับไล่ผู้ลี้ภัยกลับไปยังประเทศภูมิลาเนาได้ หากได้รับพิพากษาถึงที่สุดก่อนว่าอาชญากรรมทั่วไปนั้นมีลักษณะร้ายแรงจนนับได้ว่าบุคคลนั้นเป็นภัยต่อประชาคมที่บุคคลนั้นลี้ภัย

155 เป็นการยากที่จะนิยามว่าอะไรบ้างที่ถือเป็นอาชญากรรมทั่วไปที่รุนแรงและมีโทษอาชญากรรมทางการเมืองในกรณีของวรรคตัดออก โดยเฉพาะอย่างยิ่งคำว่า “อาชญากรรม” มีความหมายต่างกันไปในระบบกฎหมายต่างๆ ในบางประเทศคำว่า “อาชญากรรม” หมายถึง การกระทำความผิดอาญาที่มีลักษณะร้ายแรงเท่านั้น ขณะที่บางประเทศหมายรวมถึงอาชญากรรมใดๆ ก็ตามตั้งแต่การลักเล็กขโมยน้อยไปจนถึงการฆาตกรรม อย่างไรก็ตาม ในกรณีนี้ อาชญากรรมที่ “ร้ายแรง” จะต้องเป็นอาชญากรรมที่ถูกฉกรรจ์หรือมีโทษหนักมาก การกระทำความผิดเล็กๆ น้อยๆ ซึ่งจะถูกลงโทษในระดับกลางมีอาจใช้เป็นเหตุผลสำหรับการคัดออกภายใต้มาตรา 1F (b) ถึงแม้ว่าจะเรียกว่า “อาชญากรรม” ตามกฎหมายอาญาของประเทศที่เกี่ยวข้อง

156 ในการปรับใช้วรรคตัดออกจำเป็นจะต้องชั่งน้ำหนักให้ติระหว่างลักษณะความผิดซึ่งเชื่อได้ว่าผู้ร้องกระทำและระดับการถูกประหารที่บุคคลนั้นหวาดกลัว ถ้าหากบุคคลนั้นมีความกลัวอันมีมูลกล่าวอ้างได้ว่าจะได้รับการประหารที่ที่มีความร้ายแรงอย่างมาก เช่น การประหารที่เป็นการอันตรายเป็นชีวิตหรืออวัยวะ อาชญากรรมนั้นจะต้องมีความร้ายแรงมากจึงจะเข้าข่ายการคัดออก ถ้าการประหารที่บุคคลนั้นหวาดกลัวไม่รุนแรงมาก อาจจำเป็นต้องพิจารณาลักษณะอาชญากรรมที่คาดว่าเป็นที่เชื่อว่าบุคคลนั้นได้กระทำไป เพื่อจะพิสูจน์ว่าผู้ร้องมิใช่ผู้หนีจากกระบวนการยุติธรรม หรือว่าลักษณะอาชญากรรมที่บุคคลนั้นกระทำมิได้มีน้ำหนักเกินกว่าลักษณะความเป็นผู้ลี้ภัยโดยสุจริตใจ

157 ในการประเมินลักษณะของอาชญากรรมที่เชื่อได้ว่าบุคคลได้กระทำจะต้องพิจารณาปัจจัยที่เกี่ยวข้องทุกประการรวมทั้งพฤติการณ์แวดล้อม รวมถึงปัจจัยที่ทำให้เบาบางที่เกี่ยวข้องด้วย และยังคงจำเป็นต้องพิจารณาปัจจัยที่ทำให้หนักหนาเช่นกัน เช่น ข้อเท็จจริงที่ผู้ร้องมีประวัติอาชญากรรม ข้อเท็จจริงที่ผู้ร้องได้เคยก่ออาชญากรรมที่มิใช่ทางการเมืองอันรุนแรงและได้รับโทษ หรือได้รับ

การอภัยโทษ หรือได้รับนิรโทษกรรม ในกรณีที่มีการอภัยโทษหรือนิรโทษกรรมอาจตั้งสมมติฐานได้ว่ากรณีนี้ไม่ตกภายใต้วรรคตัดออก นอกจากจะพิสูจน์ได้ว่าผู้ร้องยังคงลักษณะอาชญากรอยู่แม้จะได้รับการอภัยโทษหรือนิรโทษกรรมแล้ว

158 จะใช้การพิจารณาตามที่ได้กล่าวมาในย่อหน้าข้างต้น เมื่อมีการก่ออาชญากรรม (ในความหมายอย่างกว้าง) เพื่อเป็นวิธีการหลบหนีออกนอกประเทศ หรือกระทำระหว่างการหลบหนีออกนอกประเทศที่บุคคลนั้นกลัวการประหารชีวิตหรือการทรมานอย่างโหดร้าย อาจจะมีตั้งแต่กิจกรรมของที่ใช้ในการเดินทางไปจนถึงการทำร้าย หรือฆ่าผู้บริสุทธิ์ สำหรับการพิจารณาปรับใช้วรรคตัดออกอาจพิจารณาว่าไม่สามารถมีหนทางอื่นในการหลบหนี จึงเป็นไปได้ที่จะมองข้ามข้อเท็จจริงที่ว่าผู้ลี้ภัยขั้วรถชนเขตกันพรมแดนโดยใช้รถที่ขโมยมา แต่การพิจารณาจะยากขึ้นหากเป็นกรณีที่มีการจี้เครื่องบินโดยการบังคับลูกเรือด้วยอาวุธหรือทำร้ายร่างกายเพื่อให้เปลี่ยนจุดปลายทางให้บุคคลนั้นไปยังประเทศที่ต้องการลี้ภัย

159 กรณีการจี้เครื่องบิน อาจมีการตั้งคำถามว่าการกระทำเพื่อหลบหนีการประหารชีวิตหรือการทรมานถือว่าเป็นการก่ออาชญากรรมที่มีใช้ทางการเมืองตามความหมายในบทว่าด้วยการคัดออกหรือไม่ รัฐบาลต่างๆได้พิจารณาการยึดเครื่องบินที่มีขอบด้วยกฎหมายในหลายกรณีภายใต้การครอบงำของสหประชาชาติ และยังมีเครื่องมือทางกฎหมายหลายฉบับที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้ แต่ไม่มีฉบับใดกล่าวถึงกรณีผู้ลี้ภัย อย่างไรก็ตามมีรายงานฉบับหนึ่งซึ่งนำไปสู่การลงมติในเรื่องนี้ว่า “การรับมิตที่สร้างขึ้นไม่อาจสร้างอดีตต่อสิทธิหรือหน้าที่ตามกฎหมายระหว่างประเทศของประเทศต่างๆ ดังระบุไว้ในกฎหมายที่เกี่ยวกับสถานะภาพผู้ลี้ภัยและบุคคลไร้สัญชาติ” รายงานอีกฉบับหนึ่งกล่าวว่า “การรับมิตไม่อาจจะมีผลต่อสิทธิและหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวกับการลี้ภัยตามที่กฎหมายระหว่างประเทศระบุ”¹⁹

160 อนุสัญญาต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง²⁰ มักว่าด้วยเรื่องวิธีการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด และมักให้ประเทศภาคีเลือกที่จะส่งบุคคลออกนอกประเทศ หรือดำเนินคดีอาญาภายในเขตแดนของตนเอง ซึ่งมีแสดงถึงนัยยะถึงสิทธิที่จะให้ลี้ภัยได้²¹

161 การให้ที่ลี้ภัยอาจจะเป็นไปไม่ได้ ทั้งนี้ จะต้องมีพิจารณาความรุนแรงของการประหารชีวิตที่บุคคลนั้นหวาดกลัว และความสมเหตุสมผลของความกลัวนั้น จะต้องได้รับการพิจารณาอย่างถี่ถ้วนในกระบวนการพิจารณาสถานะภาพผู้ลี้ภัยภายใต้อนุสัญญา 1951 ดังนั้น กรณีของการจี้เครื่องบินโดยมิชอบด้วยกฎหมายก็ต้องได้รับการพิจารณาโดยระมัดระวังในส่วนของการปรับใช้วรรคตัดออกภายใต้มาตรา 1F (b) เป็นรายกรณีไป

(ค) การกระทำอันเป็นการขัดต่อวัตถุประสงค์และหลักการของสหประชาชาติ

¹⁹ Report of the Sixth Committee on General Assembly Resolution 1645 (XXV) United Nations document/8716, and 2551 (XXIV), United Nations document A/7845

²⁰ Convention on Offences and Certain Other Acts Committed on Board Aircraft, Tokyo, 14 กันยายน ค.ศ. 1963. Convention for the Suppression of Unlawful Seizure of Aircraft, The Hague, 16 ธันวาคม ค.ศ. 1970. Convention for the Suppression of Unlawful Acts against the Safety of Civil Aviation, Montreal, 23 กันยายน ค.ศ. 1971.

²¹ Convention on Offences and Certain Other Acts Committed on Board Aircraft, Tokyo, 14 September 1963, Convention for the Suppression of Unlawful Seizure of Aircraft, the Hague, 16 ตุลาคม ค.ศ. 1970, Convention for the Suppression of Unlawful acts Against the Safety of Civil Aviation, Montreal, 23 กันยายน ค.ศ. 1971

(c) บุคคลที่มีความผิดในการละเมิดวัตถุประสงค์และหลักการของสหประชาชาติ

162 จะเห็นได้ว่าบทบัญญัติว่าด้วยการคัดออกนี้มีความกว้างและซ้อนทับกับบทบัญญัติตามมาตรา 1F (a) เพราะเห็นได้ชัดว่าอาชญากรรมต่อสันติภาพ อาชญากรรมสงคราม หรืออาชญากรรมต่อมนุษยชาติ ก็เป็นการกระทำอันขัดต่อวัตถุประสงค์และหลักการของสหประชาชาติ ในขณะที่มาตรา 1F (c) ไม่ได้ระบุองค์ประกอบใหม่โดยเฉพาะ แต่บทบัญญัตินี้มีความมุ่งหมายครอบคลุมเป็นการทั่วไปถึงการกระทำใดๆ ที่ขัดต่อวัตถุประสงค์และหลักการของสหประชาชาติซึ่งบทว่าด้วยการคัดออกทั้งสองข้อแรกอาจจะไม่ครอบคลุมถึง หากโยกกับบทบัญญัติตามสองข้อแรกนั้น ถึงแม้จะไม่มีภาระชัดแจ้งก็อาจตั้งสมมติฐานได้ว่ากรกระทำที่ความในวรรคนี้จะครอบคลุมนั้นต้องเป็นการกระทำที่เป็นอาชญากรรม

163 เป้าหมายและหลักการของสหประชาชาติได้มีระบุไว้ในบทนำและมาตรา 1 และ 2 ของกฎบัตรสหประชาชาติ ซึ่งได้ให้ระบุหลักการพื้นฐานการปฏิบัติของรัฐภาคีที่มีต่อกัน และต่อประชาคมระหว่างประเทศ โดยอาจสรุปได้ว่าบุคคลผู้กระทำการอันขัดต่อหลักการเหล่านี้จะต้องอยู่ในตำแหน่งอันทรงอำนาจในประเทศสมาชิกและมีบทบาทสำคัญในการที่จะทำให้รัฐนั้นฝ่าฝืนหลักการของสหประชาชาติ อย่างไรก็ตาม แทบไม่มีบรรทัดฐานหรือบันทึกหลักฐานในการปรับใช้วรรคนี้เลย การปรับใช้ข้อบัญญัตินี้จึงควรเป็นไปโดยระมัดระวังเนื่องจากการครอบคลุมที่กว้างขวางของบทบัญญัติ

บทที่ 5 – กรณีพิเศษ

ก. ผู้ลี้ภัยจากสงคราม

164 บุคคลที่ถูกบีบบังคับให้จากประเทศภูมิลำเนาด้วยสาเหตุจากความขัดแย้งทั้งระหว่างประเทศและภายในประเทศ โดยปกติจะ
ไม่ได้รับพิจารณาว่าเป็นผู้ลี้ภัยภายใต้อนุสัญญาฯ 1951 หรือ พิธีสารฯ 1967²² อย่างไรก็ตามบุคคลนั้นอาจยังได้รับการคุ้มครองจาก
กฎหมายระหว่างประเทศอื่นๆ เช่น อนุสัญญาเจนีวาปี 1949 ว่าด้วยการคุ้มครองผู้ตกเป็นเหยื่อของสงคราม และพิธีสารปี 1977 เพิ่มเติม
จากอนุสัญญาปี 1949 ว่าด้วยการให้ความคุ้มครองผู้ตกเป็นเหยื่อของความขัดแย้งทางอาวุธระหว่างประเทศ

165 อย่างไรก็ตาม การรุกรานหรือครอบครองของต่างชาติโดยทั้งหมด หรือเพียงบางส่วน ในบางครั้งอาจส่งผลให้เกิดการ
ประหัตประหารด้วยสาเหตุประการเดียวหรือหลายประการตามที่ระบุในอนุสัญญาฯ 1951 กรณีเช่นนี้สถานะผู้ลี้ภัยจะขึ้นอยู่กับว่าผู้ขอ
ลี้ภัยจะสามารถแสดงให้เห็นว่าเขามี “ความหวาดกลัวซึ่งมีมูลอันจะกล่าวอ้างได้ว่าจะได้รับการประหัตประหาร” ในดินแดนที่ถูกยึดครอง
ได้หรือไม่ และมากไปกว่านั้น เขาจะสามารถได้รับความคุ้มครองจากรัฐบาลของประเทศตน หรือจากผู้คุ้มครองอื่นที่มีอำนาจพิทักษ์
ผลประโยชน์ของประเทศของเขาระหว่างความขัดแย้งทางการทหารได้หรือไม่ และความคุ้มครองเหล่านั้นมีประสิทธิภาพหรือไม่

166 การคุ้มครองอาจจะไม่สามารถให้ได้หากไม่มีความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างประเทศขอลี้ภัยกับประเทศภูมิลำเนา
ประสิทธิภาพของการคุ้มครองที่รัฐบาลสามารถจะให้ได้อาจเป็นที่สงสัยหากรัฐบาลของผู้ขอลี้ภัยอยู่ต่างแดน ดังนั้น การพิจารณาว่ามี
ความหวาดกลัวซึ่งมีมูลอันจะกล่าวอ้างได้ว่าจะได้รับการประหัตประหารและการแสวงหาความคุ้มครองที่มีประสิทธิภาพจาก
รัฐบาลของประเทศภูมิลำเนาตนหรือไม่นั้น จะต้องพิจารณาเป็นรายกรณีไป

ข. บุคคลที่หนีหรือเลี่ยงการเป็นทหาร

167 บ่อยครั้งที่การไม่ทำหน้าที่ระหว่างเกณฑ์จะมีโทษตามกฎหมายในประเทศที่มีการบังคับเกณฑ์ทหาร ยิ่งกว่านั้น ไม่ว่าจะการเกณฑ์
ทหารจะเป็นเรื่องบังคับหรือไม่ การหนีทหารเป็นที่พิจารณาว่าเป็นการกระทำผิดทางอาญาเสมอ โดยการลงโทษอาจจะแตกต่างกันในแต่
ละประเทศและโดยปกติไม่ถือว่าการประหัตประหาร ความกลัวการถูกฟ้องศาลและการลงโทษการหนีการเกณฑ์ทหารหรือหลีกเลี่ยง
การเป็นทหารโดยหลักแล้วไม่ถือว่าเป็นความกลัวอันมีมูลอันจะอ้างได้ว่าจะได้รับการประหัตประหารตามคำนิยาม แต่การหนีทหารหรือ
หลีกเลี่ยงการเกณฑ์ทหารมิได้กีดกันบุคคลออกจากการเป็นผู้ลี้ภัย และบุคคลที่หนีทหารหรือหลีกเลี่ยงการเป็นทหารก็อาจเป็นผู้ลี้ภัยได้

168 บุคคลจะไม่เป็นผู้ลี้ภัยหากเหตุผลการหนีการเกณฑ์ทหารหรือเลี่ยงการเกณฑ์ทหารเป็นเพียงเพราะไม่ชอบการเป็นทหารหรือกลัว
การสู้รบ อย่างไรก็ตาม บุคคลนั้นอาจจะเป็นผู้ลี้ภัยได้หากการหนีการเกณฑ์ทหาร หรือการหลีกเลี่ยงการเป็นทหารเกิดขึ้นพร้อมเหตุจูงใจ
อื่นที่เกี่ยวข้องซึ่งทำให้การหนีออกประเทศ หรือการอยู่นอกประเทศ หรือมีเหตุผลอย่างอื่นที่กล่าวการประหัตประหารตามคำนิยาม

²² ในกรณีแอฟริกา คู่มือคำนิยามในมาตรา 1 (2) (ของอนุสัญญาองค์การรัฐแอฟริกา (OAU)) เกี่ยวกับลักษณะพิเศษของปัญหาผู้ลี้ภัยใน
แอฟริกา ดังยกมาอ้างในย่อหน้า 22

169 ผู้ที่หนีทหารหรือเลี่ยงการเป็นทหารอาจจะได้รับพิจารณาเป็นผู้ลี้ภัยก็ได้ หากสามารถแสดงได้ว่าเขาอาจได้รับโทษอย่างหนักซึ่งไม่สม สัดส่วนกับการกระทำผิดทางทหาร เนื่องจากเหตุผลทางเชื้อชาติ ศาสนา สัญชาติ สมาชิกภาพในกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งสังคม หรือความคิด ทางการเมือง และอาจปรับใช้ได้เช่นกันในกรณีที่บุคคลนั้นแสดงถึงความหวาดกลัวอันมีมูลจะเชื่อว่าจะได้รับการประหารชีวิตหรือการประหารจาก เหตุผลที่กล่าวข้างต้น และได้รับการลงโทษจากการหนีทหาร

170 อย่างไรก็ตาม ในบางกรณีที่ความจำเป็นในการเข้ารับเกณฑ์ทหารเพียงอย่างเดียวสามารถเป็นเหตุผลในการร้องขอสถานะผู้ลี้ภัย ได้ กล่าวคือ เมื่อบุคคลนั้นสามารถพิสูจน์ได้ว่าการปฏิบัติหน้าที่ทหารทำให้เขาจะต้องเข้าร่วมกิจกรรมทางทหารอันขัดต่อความเชื่อทาง การเมือง ศาสนา หรือศีลธรรม หรือต่อความรู้สึกผิดชอบของเขา

171 ไม่ใช่ความเชื่อทุกอย่างแม้จะเป็นความเชื่อที่แท้จริง จะสามารถเป็นเหตุผลเพียงพอสำหรับสถานะผู้ลี้ภัยภายหลังจากการหนี ทหารหรือการหนีเกณฑ์ทหาร การที่บุคคลไม่เห็นด้วยกับการกระทำของรัฐบาลด้วยเหตุผลทางการเมืองด้านการปฏิบัติการทางทหารนั้นไม่ พอเป็นเหตุที่จะอ้างได้ อย่างไรก็ตาม เมื่อการปฏิบัติการทางทหารที่บุคคลนั้นไม่ปรารถนาจะเกี่ยวข้องด้วยได้รับการตำหนิจากประชาคม ระหว่างประเทศว่าขัดต่อการปฏิบัติพื้นฐานของความเป็นมนุษย์ การลงโทษกรณีหนีทหารหรือเลี่ยงการเกณฑ์ทหารอาจจะได้รับพิจารณา ว่าเป็นการประหารชีวิตได้หากมีลักษณะอื่นๆ เข้าเกณฑ์ค่านิยาม

172 การปฏิเสธที่จะเป็นทหารอาจจะมีเหตุผลจากความเชื่อทางศาสนาได้ ถ้าผู้ร้องขอแสดงได้ว่าความเชื่อทางศาสนาของเขานั้นแท้จริง และผู้มีอำนาจในประเทศมิได้รับประเด็นนี้พิจารณาในการบังคับให้เขาเป็นทหาร บุคคลดังกล่าวอาจอ้างประเด็นนี้ในการขอสถานะผู้ลี้ภัย ได้ ทั้งนี้ ข้ออ้างดังกล่าวจะต้องมีการสนับสนุนว่าผู้ร้องขอหรือครอบครัวของเขาจะประสบความยุ่งยากเนื่องจากความเชื่อทางศาสนาของพวกเขา

173 การปฏิเสธไม่ยอมเป็นทหารด้วยสาเหตุว่าขัดต่อสำนึกผิดชอบจะสามารถใช้เป็นข้ออ้างในการร้องขอสถานะผู้ลี้ภัยได้หรือไม่นั้น ต้องพิจารณาพัฒนาการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในปัจจุบัน มีประเทศจำนวนมากที่ออกกฎหมายหรือมีข้อบังคับในทางปกครองให้บุคคลสามารถใช้เหตุผลแห่งสำนึกผิดชอบที่แท้จริงในการรับยกเว้นการเป็นทหารได้โดยสิ้นเชิง หรือให้ทางเลือกอื่นที่จะปฏิบัติ (เช่น เป็นข้าราชการพล เรือรบ) การออกกฎหมายหรือข้อบังคับในการปกครองเช่นนี้เป็นข้อเสนอแนะที่องค์กรระหว่างประเทศมีเสมอมา²³ ด้วยพัฒนาการต่างๆ นี้ จึงขึ้นอยู่กับรัฐภาคีเองที่จะให้การรับรองสถานะผู้ลี้ภัยกับบุคคลที่ปฏิเสธไม่ยอมเข้ารับเกณฑ์ทหารด้วยสาเหตุว่าขัดต่อสำนึกผิดชอบที่ แท้จริงหรือไม่

174 ความเชื่อทางการเมือง ศาสนา หรือศีลธรรมที่แท้จริงของบุคคลหรือสำนึกผิดชอบเพื่อขัดขืนไม่ยอมเป็นเข้ารับการเป็นทหาร จำต้องพิจารณาจากการบุคลิกภาพและภูมิหลังของบุคคลโดยละเอียด ข้อเท็จจริงที่ว่าเขาอาจแสดงความเห็นของเขาก่อนการถูกเรียกไป เป็นทหาร หรืออาจจะประสบความลำบากกับเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจด้วยเหตุผลเพราะความเชื่อของเขา ข้อเท็จจริงดังกล่าวต้องนำมา พิจารณาทั้งสิ้น การที่เขาถูกบังคับเกณฑ์มาหรือสมัครใจจะเป็นทหาร ก็อาจจะชี้ให้เห็นความเชื่อที่แท้จริงของเขา

ค. บุคคลผู้ใช้กำลังหรือกระทำการรุนแรง

²³ เทียบดู Recommendation 616 (1977 on the Right of Conscientious Objection to Military Service, adopted at the Parliamentary Assembly of the Council of Europe at its Twenieninths Ordinary Session (5-13 ตุลาคม ค.ศ. 1977)

175 บ่อยครั้งที่บุคคลที่ร้องขอรับรองสถานะผู้ลี้ภัยเป็นผู้ที่เคยใช้กำลังหรือกระทำรุนแรง การกระทำดังกล่าวมักเกี่ยวโยงหรือถูกอ้างว่าเกี่ยวโยงกับการกระทำทางการเมืองหรือความคิดเห็นทางการเมือง โดยการกระทำนั้นอาจเป็นผลจากการริเริ่มของบุคคลคนเดียว หรืออาจจะเป็นการกระทำของกลุ่มบุคคล ซึ่งอาจจะเป็นการรวมกลุ่มอย่างลับๆ หรือเป็นองค์กรกึ่งการเมืองกับทางทหารที่ได้รับการยอมรับเป็นทางการหรือมีการกระทำเป็นที่รู้จักกันโดยกว้างขวาง²⁴ ควรพิจารณาด้วยว่าการใช้กำลังเป็นลักษณะของการรักษากฎหมายและความสงบเรียบร้อยซึ่งโดยนิยามก็อาจจะเป็นการใช้กำลังอย่างถูกต้องตามกฎหมายที่ตำรวจหรือทหารทำได้ในการปฏิบัติตามหน้าที่ของตน

176 คำร้องขอรับรองสถานะผู้ลี้ภัยโดยบุคคลผู้เคย (หรือเชื่อได้ว่าเคย) ใช้กำลังหรือเคยกระทำรุนแรงไม่ว่าจะด้วยลักษณะหรือบริบทประการแรกจะต้องได้รับการพิจารณาเช่นเดียวกับการร้องขอในกรณีอื่น ๆ ว่าเข้าข่ายวรรคตัดเข้าตามนิยามของผู้ลี้ภัยในอนุสัญญาฯ 1951 หรือไม่ (ย่อหน้า 32-110 ข้างต้น)

177 เมื่อผู้ร้องได้รับตัดสินว่ามีคุณสมบัติครบเกณฑ์ที่จะได้เป็นผู้ลี้ภัย อาจมีปัญหว่า การกระทำที่ใช้กำลังหรือกระทำอันรุนแรงของบุคคลนั้นอยู่ภายใต้เงื่อนไขในวรรคตัดออกหรือไม่ ในบทว่าด้วยการคัดออกเหล่านี้ ซึ่งปรากฏในมาตรา 1F (a) ถึง (c) ของอนุสัญญาฯ 1951 ได้กล่าวถึงแล้ว (ย่อหน้า 147 ถึง 163)

178 วรรคตัดออกตามมาตรา 1F (a) มีจุดประสงค์ขั้นต้นที่จะแยกสถานภาพผู้ลี้ภัยจากบุคคลซึ่งมีเหตุผลอันหนักแน่นที่จะเชื่อได้ว่า “ได้กระทำความอาชญากรรมต่อสันติภาพ อาชญากรรมสงคราม หรืออาชญากรรมต่อมนุษยชาติ” ในระหว่างการปฏิบัติหน้าที่อย่างเป็นทางการ วรรคตัดออกนี้ใช้ได้กับบุคคลผู้ได้ก่ออาชญากรรมที่กล่าวข้างต้นภายในขอบข่ายกลุ่มที่มีไซของรัฐบาล ไม่ว่าจะได้รับการรับรองอย่างเป็นทางการหรือเป็นองค์กรลับ หรือโดยมีรูปแบบของตนเอง

179 วรรคตัดออกตามมาตรา 1F (b) ซึ่งกล่าวถึง “อาชญากรรมอันรุนแรงที่มีไซทางการเมือง” มักจะไม่เกี่ยวข้องกับการใช้กำลังหรือการกระทำรุนแรงในการปฏิบัติหน้าที่อย่างเป็นทางการ การตีความวรรคตัดออกนี้ได้กล่าวถึงไว้แล้วเช่นเดียวกับการพิจารณาบทว่าด้วยคัดออกในมาตรา 1F (c) ทั้งนี้การปรับใช้ต้องเป็นไปด้วยความระมัดระวังเนื่องจากบทบัญญัตินี้ได้กำหนดเนื้อหาไว้อย่างกว้างตามที่อธิบายข้างต้น

180 เนื่องจากลักษณะการใช้และผลอันรุนแรงที่มีต่อบุคคลผู้ตกอยู่ในความกลัวต่อการประหารชีวิตหรือการปฏิบัติที่โหดร้าย จึงต้องระลึกไว้ว่าการใช้วรรคตัดออกจะต้องเป็นไปอย่างเคร่งครัด

²⁴ ขบวนการปลดปล่อยพวกหนึ่งซึ่งมักจะรวมกองกำลังทหารด้วย ได้รับการรับรองอย่างเป็นทางการในที่ประชุมสมัชชาใหญ่สหประชาชาติ ขบวนการปลดปล่อยอื่นๆ จะเป็นที่ยอมรับโดยรัฐบาลจำนวนที่จำกัดจำนวนเท่านั้น ยังมีขบวนการอื่น ๆ ที่ไม่ได้รับการยอมรับอย่างเป็นทางการ

บทที่ 6 – หลักเอกภาพของครอบครัว

181 ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนกล่าวว่า “ครอบครัวเป็นหน่วยธรรมชาติและกลุ่มพื้นฐานของสังคม และมีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองจากสังคมและรัฐ” เครื่องมือทางกฎหมายในทางระหว่างประเทศหลายฉบับที่เกี่ยวข้องด้วยเรื่องสิทธิมนุษยชนก็มีบทว่าด้วยเรื่องการให้ความคุ้มครองหน่วยของครอบครัวเช่นกัน

182 การประชุมร่างกฎหมายครั้งสุดท้ายซึ่งรับรองอนุสัญญาฯ 1951 ระบุว่า

เสนอแนะให้รัฐบาลมีมาตรการที่จำเป็นในการให้ความคุ้มครองแก่ครอบครัวของผู้ลี้ภัยโดยเฉพาะเกี่ยวกับ

- (1) การทำให้แน่ใจถึงการรักษาความเป็นเอกภาพของครอบครัวในกรณีหัวหน้าครอบครัวมีคุณสมบัติตามเงื่อนไขที่จะเข้าอยู่ในประเทศใดประเทศหนึ่ง
- (2) การให้ความคุ้มครองแก่ผู้ลี้ภัยซึ่งเป็นผู้เยาว์โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็ก และเด็กผู้หญิง ที่ไม่มีผู้ใหญ่ดูแล โดยเฉพาะกรณีที่ยังไม่ถึง การปกครองและรับเป็นบุตรบุญธรรม

183 อนุสัญญาฯ 1951 มิได้รวมหลักความเป็นเอกภาพของครอบครัวในนิยามของคำว่าผู้ลี้ภัย อย่างไรก็ตาม รัฐส่วนใหญ่ได้รับข้อเสนอข้างต้นของในการประชุมร่างกฎหมายครั้งสุดท้าย ไม่ว่าจะป็นรัฐภาคีของอนุสัญญาฯ 1951 หรือ พิธีสารฯ 1967 หรือไม่ก็ตาม

184 หากหัวหน้าครอบครัวมีคุณสมบัติเข้าเกณฑ์ที่ระบุไว้ในคำนิยาม ผู้อยู่ใต้การอุปการะมักได้รับรับรองสถานะผู้ลี้ภัยด้วยตามหลักความเป็นเอกภาพของครอบครัว อย่างไรก็ตาม ผู้อยู่ใต้การอุปการะจะไม่ได้รับอนุมัติสถานะผู้ลี้ภัยหากขัดกับสถานภาพทางกฎหมาย ดังนั้น สมาชิกในครอบครัวของผู้ลี้ภัยอาจจะมีสัญชาติของประเทศที่ลี้ภัยหรือประเทศอื่น และอาจสามารถได้รับความคุ้มครองจากประเทศนั้นได้ ในกรณีเช่นนี้ บุคคลดังกล่าวไม่จำเป็นต้องมีสถานะผู้ลี้ภัย

185 ตามหลักเอกภาพของครอบครัว อย่างน้อยที่สุดจะต้องรวมถึงคู่สมรสและบุตรผู้เยาว์ ในทางปฏิบัติ “ผู้อยู่ใต้การอุปการะ” เช่น บิดามารดาผู้ชราของผู้ลี้ภัยอาจจะได้รับการพิจารณาด้วยถ้าหากอยู่ในครอบครัวเดียวกัน ในทางกลับกัน หากหัวหน้าครอบครัวมิใช่ผู้ลี้ภัย ก็มิได้มีสิ่งใดห้ามมิให้ผู้อยู่ใต้การอุปการะยื่นคำร้องให้รับรองสถานะผู้ลี้ภัย ภายใต้อนุสัญญาฯ 1951 หรือพิธีสารฯ 1967 หากมีเหตุผลของตนเองที่จะพิจารณาได้ ดังนั้นสรุปได้ว่าหลักเอกภาพของครอบครัวปรับใช้เพื่อผลประโยชน์ของผู้อยู่ในอุปการะและมีใช้เพื่อเป็นปฏิปักษ์แก่พวกเขา

186 หลักเอกภาพของครอบครัวมิได้ใช้เฉพาะเมื่อสมาชิกครอบครัวทั้งหมดเป็นผู้ลี้ภัยในคราวเดียวกัน แต่สามารถใช้กับกรณีที่ครอบครัวจะต้องพลัดพรากกันชั่วคราวเนื่องจากการหลบหนีของสมาชิกคนหนึ่งหรือกว่านั้น

187 ถ้าหากเอกภาพของครอบครัวเสียไปเพราะการหย่าขาด แยกกันอยู่ หรือความตาย ผู้อยู่ในอุปการะยังคงได้รับสิทธิจะได้รับการรับรองสถานะผู้ลี้ภัยบนพื้นฐานของความเป็นเอกภาพของครอบครัวควรมีสถานะเป็นผู้ลี้ภัยต่อไป นอกเสียจากว่าไปเข้าข่ายข้อกำหนดใน

วรรคสิ้นสุดสถานะผู้ลี้ภัย หรือไม่มีเหตุผลอื่นนอกจากเพียงเพื่อความสะดวกส่วนตนในการจะรักษาสถานภาพผู้ลี้ภัยไว้ หรือตนเองไม่ประสงค์ต้องการมีสถานะผู้ลี้ภัยต่อไป

188 เมื่อผู้อยู่ในอุปการะของผู้ลี้ภัยเข้าข่ายตามวรรคตัดออก สมาชิกผู้นั้นจะไม่ได้รับอนุมัติสถานะผู้ลี้ภัย

ภาคที่สอง ว่าด้วยกระบวนการพิจารณาสถานภาพผู้ลี้ภัย

ก. บททั่วไป

189 ดังที่ได้ทราบมาแล้วว่าอนุสัญญา 1951 และพิธีสาร 1967 ให้นิยามคำว่า“ผู้ลี้ภัย” เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของเอกสารทางกฎหมายเหล่านี้ ในการที่จะทำให้อาณัติของอนุสัญญา และพิธีสารฯ สามารถใช้บังคับปฏิบัติต่างๆ ได้จะต้องมีการบ่งชี้ผู้ลี้ภัย กล่าวคือ การพิจารณาสถานภาพผู้ลี้ภัย ซึ่งแม้จะมีการกล่าวไว้ในอนุสัญญา 1951 (เทียบมาตรา 9) แต่ก็มีได้มีการวางหลักการไว้โดยเฉพาะเจาะจงในการพิจารณา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง อนุสัญญา มิได้ระบุว่าจะใช้กระบวนการใดในการพิจารณาสถานภาพผู้ลี้ภัย ดังนั้น จึงเป็นหน้าที่ของรัฐภาคีเองที่จะกำหนดกระบวนการที่รัฐนั้นเห็นว่าเหมาะสมโดยพิจารณาจากโครงสร้างทางรัฐธรรมนูญและการปกครองของรัฐ

190 ฟังจะระลึกว่าผู้ร้องขอสถานะผู้ลี้ภัยมักจะตกอยู่ในสถานะที่เปราะบาง บุคคลอาจอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ไม่คุ้นเคยและอาจจะประสบกับความยากลำบากอย่างมากทั้งทางวิธีเฉพาะและจิตใจในการเสนอเรื่องราวของตนให้เจ้าหน้าที่ในต่างประเทศ และบ่อยครั้งมักต้องใช้ภาษาที่ไม่ใช่ภาษาของตน คำร้องรับรองสถานะผู้ลี้ภัยของบุคคลนั้นจึงต้องได้รับการตรวจสอบภายในขอบข่ายของกระบวนการที่จัดทำขึ้นเป็นพิเศษ โดยเจ้าหน้าที่ผู้มีประสบการณ์และความรู้ที่จำเป็นและมีความเข้าใจในความต้องการและความยากลำบากของผู้ร้อง

191 ด้วยเหตุที่อนุสัญญา 1951 ไม่ได้กำหนดกระบวนการ ดังนั้นกระบวนการพิจารณาที่ถูกรับรองโดยรัฐภาคีของอนุสัญญา 1951 และพิธีสารฯ 1967 จึงมีความหลากหลายในหลายประเทศ ในหลายประเทศการพิจารณาสถานภาพผู้ลี้ภัยนั้นมีขั้นตอนที่เป็นทางการและมีเป้าหมายเป็นการเฉพาะ ในขณะที่ประเทศอื่นประเด็นของสถานะผู้ลี้ภัยจะได้รับพิจารณาภายใต้กระบวนการในการรับบุคคลต่างด้าวทั่วไป และในบางประเทศสถานะผู้ลี้ภัยได้รับการพิจารณาโดยกระบวนการอันไม่เป็นทางการ หรือวิธีการเฉพาะการเพื่อความมุ่งหมายเฉพาะ เช่น การออกเอกสารเดินทาง

192 ในสถานการณ์ข้างต้น และการที่รัฐภาคีของอนุสัญญา 1951 และพิธีสารฯ 1967 ไม่อาจสร้างกระบวนการพิจารณาที่เหมือนกันได้ ในการประชุมครั้งที่ 28 ในเดือนตุลาคม ค.ศ. 1977 คณะกรรมการบริหารของสำนักงานข้าหลวงใหญ่เสนอแนะว่า กระบวนการพิจารณาควรจะมีสิ่งพื้นฐานซึ่งสะท้อนให้เห็นสถานการณ์พิเศษของผู้ขอรับรองสถานะผู้ลี้ภัยตามที่อธิบายข้างต้น และจะต้องทำให้แน่ใจว่าผู้ร้องขอจะได้รับหลักประกันที่สำคัญดังต่อไปนี้

- (1) เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้อง (เช่น เจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมือง หรือ ตำรวจชายแดน) ซึ่งผู้ร้องได้รายงานตัวด้วย ณ บริเวณชายแดน หรือในอาณาเขตของรัฐภาคี ควรจะได้รับคำสั่งที่ชัดเจนในการดำเนินการในกรณีที่อยู่ภายในขอบข่ายของเครื่องมือทางกฎหมายระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้อง เจ้าหน้าที่ผู้นั้นอาจต้องปฏิบัติตามหลักการห้ามผลักดันกลับ (non-refoulement) และเสนอเรื่องไปยังเจ้าหน้าที่ระดับสูงต่อไป
- (2) ผู้ร้องควรจะได้รับคำแนะนำเกี่ยวกับกระบวนการพิจารณาในลำดับต่อไป
- (3) ควรจะมีการระบุเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจอย่างชัดเจน หรือถ้าเป็นไปได้ อาจมีหน่วยงานผู้มีอำนาจกลางหนึ่งหน่วยที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการตรวจสอบคำร้องขอสถานะผู้ลี้ภัยและตัดสินใจในขั้นต้น

- (4) ผู้ร้องควรได้รับการอำนวยความสะดวกที่จำเป็น รวมถึงบริการล่ามที่มีความสามารถในการจะเสนอเรื่องราวให้เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้อง ผู้ร้องควรจะได้รับโอกาสในการติดต่อผู้แทนของสำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติด้วย
- (5) เมื่อผู้ร้องได้รับการรับรองสถานะผู้ลี้ภัยแล้ว ควรจะได้รับแจ้งผลพร้อมออกเอกสารรับรองสถานะผู้ลี้ภัย
- (6) ถ้าหากผู้ร้องไม่ได้รับการรับรองสถานะ บุคคลนั้นควรได้รับเวลาเพียงพอเพื่อยื่นอุทธรณ์ให้พิจารณาคำตัดสินใหม่อีกครั้ง โดยอาจจะยื่นอุทธรณ์ต่อหน่วยงานเดิมหรืออีกหน่วยงานหนึ่ง ไม่ว่าจะเป็ฝ่ายปกครอง หรือฝ่ายตุลาการ ขึ้นอยู่กับระบบที่ใช้
- (7) เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจตาม ข้อ (3) ควรอนุญาตให้ผู้ร้องอาศัยอยู่ภายในประเทศในระหว่างรอคำตัดสินคำร้องขึ้นต้น นอกจากนี้เจ้าหน้าที่จะพิสูจน์ได้ว่าคำร้องของบุคคลนั้นมีขอบอย่างชัดเจน และบุคคลนั้นควรจะได้รับอนุญาตให้อาศัยอยู่ในประเทศในระหว่างการพิจารณาคำอุทธรณ์ที่เสนอไปยังเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองระดับสูงหรือศาล

193 คณะกรรมการบริหารได้แสดงความหวังว่า รัฐภาคีของอนุสัญญาฯ 1951 และรัฐภาคีพิธีสารฯ 1967 และรัฐอื่นๆ ที่ยังมีได้ดำเนินการใดๆ จะมีการดำเนินการที่เหมาะสมเพื่อสร้างกระบวนการข้างต้นในอนาคตอันใกล้ อีกทั้งพิจารณาให้สำนักงานฯ เข้าร่วมในขั้นตอนต่างๆ ตามความเหมาะสม

194 การพิจารณาสถานภาพผู้ลี้ภัยซึ่งเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องใกล้ชิดกับประเด็นการให้ที่ลี้ภัยและการรับให้เข้ามา ถือเป็นเรื่องในความดูแลของข้าหลวงใหญ่ในการปฏิบัติหน้าที่การให้ความคุ้มครองระหว่างประเทศแก่ผู้ลี้ภัย สำนักงานฯ ได้เข้าร่วมในรูปแบบต่างๆ ในกระบวนการพิจารณาสถานภาพผู้ลี้ภัยในหลายประเทศ การเข้าร่วมดังกล่าวเป็นไปตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 35 ของอนุสัญญาฯ 1951 และมาตรา 11 ของพิธีสารฯ 1967 ซึ่งระบุถึงความร่วมมือของรัฐภาคีกับสำนักงานฯ

ข. การพิสูจน์ความจริง

(1) หลักการและวิธีการ

195 ผู้ร้องจะต้องเสนอข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้องด้วยตัวเองเป็นลำดับแรก จากนั้นจะขึ้นอยู่กับบุคคลผู้มีหน้าที่ในการพิจารณาสถานภาพ (ผู้พิจารณา) ที่จะประเมินคุณภาพของหลักฐานและความเชื่อถือได้ของคำให้การของผู้ร้อง

196 ตามหลักกฎหมายทั่วไปนั้น ภาระในการพิสูจน์ (burden of proof) เป็นของบุคคลผู้กล่าวอ้าง อย่างไรก็ตาม กรณีที่ผู้ร้องสามารถหาหลักฐานมาสนับสนุนคำให้การของเขาได้นั้นมักจะเป็นเรื่องที่พิเศษ มิใช่เป็นข้อกำหนดทั่วไป และในหลายกรณี ผู้ร้องอาจไม่สามารถหาเอกสารหรือข้อพิสูจน์มาสนับสนุนคำให้การของเขาได้ ส่วนใหญ่แล้ว บุคคลที่หนีภัยจากการประหัตประหารจะนำเฉพาะสิ่งที่จำเป็นติดตัวมาด้วยและมักจะไม่มียเอกสารส่วนตัว ดังนั้น แม้ว่าตามหลักการภาระการพิสูจน์จะตกเป็นของผู้ร้อง แต่การที่จะประเมินข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้องนั้นตกเป็นภาระร่วมกันระหว่างผู้ร้องและผู้พิจารณา ในบางกรณีภาระการพิสูจน์อาจตกสู่ผู้พิจารณาเสียเองที่จะต้องหาหลักฐานที่จำเป็นสนับสนุนคำร้อง อย่างไรก็ตาม แม้ว่าการค้นคว้าหาข้อมูลเช่นนี้อาจจะไม่ประสบความสำเร็จเสมอไป และอาจจะมีบางคำให้การที่ไม่อาจพิสูจน์ได้ ในกรณีเช่นนี้ถ้าคำให้การของผู้ร้องดูน่าเชื่อถือ เขาอาจจะได้รับการยกประโยชน์แห่งความสงสัย (benefit of the doubt) ได้ หากไม่สามารถหาเหตุผลอันน่าเชื่อถืออื่นมาได้แจ้ง

197 ดังนั้น ข้อกำหนดด้านหลักฐานไม่ควรปรับใช้อย่างเคร่งครัดเกินไป เมื่อคำนึงถึงความยากลำบากในการพิสูจน์ซึ่งแฝงอยู่ในสถานการณ์พิเศษของผู้ร้อง การผ่อนปรนให้ในกรณีที่ขาดหลักฐานเช่นนี้ มิได้หมายความว่า คำให้การที่ขาดหลักฐานสนับสนุนนั้นจะเป็นที่ยอมรับว่าเป็นความจริง หากไม่สอดคล้องกับคำให้การที่ว่าไป ซึ่งผู้ร้องได้ให้ไว้ก่อนแล้ว

198 บุคคลที่กลัวเจ้าหน้าที่ในประเทศตนจากที่เคยมีประสบการณ์ในอดีต อาจจะมีความรู้สึกหวาดกลัวเจ้าหน้าที่ในประเทศอื่นได้ ดังนั้น เขาอาจจะกลัวที่จะพูดโดยเปิดเผย หรือให้การครบถ้วนตรงตามความจริงในกรณีของตน

199 ขณะที่การสัมภาษณ์ขั้นแรกควรพอเพียงที่จะทราบเรื่องราวของผู้ร้องได้บ้าง แต่ผู้พิจารณาจำเป็นจะต้องทำให้ความไม่สอดคล้องต่างๆ กระจ่างขึ้น และแก้ไขข้อขัดแย้งที่จะเกิดขึ้นในการสัมภาษณ์ขั้นต่อไปด้วย ตลอดจนหาคำอธิบายจากการนำเสนอเรื่องราวที่ผิดพลาดหรือการปกปิดความจริงที่สำคัญ คำให้การนำเสนอเรื่องราวที่ผิดพลาดมิใช่เหตุผลที่จะปฏิเสธสถานภาพผู้ลี้ภัย และเป็นหน้าที่ของผู้พิจารณาที่จะประเมินคำให้การโดยเปรียบเทียบกับสภาวะการณ์รอบด้านของกรณีนั้น

200 การวิเคราะห์อย่างลึกซึ้งด้วยวิธีการในการค้นหาความจริงไม่อยู่ในขอบข่ายของคู่มือฉบับนี้ อย่างไรก็ตาม อาจกล่าวได้ว่ามีการให้ข้อมูลพื้นฐานโดยการกรอกแบบสอบถาม โดยข้อมูลพื้นฐานเช่นนี้มักจะไม่ใช่เพียงพอที่จะทำให้ผู้พิจารณาตัดสินใจได้ และอาจต้องมีการสัมภาษณ์เป็นการส่วนตัวอีกครั้งหนึ่งหรือหลายครั้ง เพื่อให้ผู้พิจารณามั่นใจว่าได้ช่วยเหลือผู้ร้องในการนำเสนอกรณีของเขา และผู้ร้องได้อธิบายความเห็นและความรู้สึกอย่างเต็มที่แล้ว และที่สำคัญที่สุดในการสร้างความมั่นใจ คือการเก็บรักษาความลับของผู้ร้อง และผู้ร้องได้รับการแจ้งถึงหลักการนี้

201 บ่อยครั้งที่กระบวนการหาข้อเท็จจริงจะไม่สมบูรณ์จนกว่าจะมั่นใจในเหตุการณ์แวดล้อมต่างๆ การพิจารณาเหตุการณ์ต่างๆ โดยไม่ได้คำนึงถึงบริบทอาจจะทำให้เข้าใจผิดได้ ดังนั้น จึงต้องประเมินผลกระทบรวมของประสบการณ์ทั้งหมดของผู้ร้องด้วย หากไม่มีเหตุการณ์ใดที่มีลักษณะพิเศษเด่นขึ้นมา บางทีเหตุการณ์เล็กน้อยก็อาจจะเป็น “ฟางเส้นสุดท้าย” และแม้ว่าจะไม่มีเหตุการณ์หนึ่งเหตุการณ์ใดที่จะพอเพียงจะพิจารณาถึงความกลัวของผู้ร้อง แต่เมื่อพิจารณาเหตุการณ์ทั้งหมดรวมกันอาจจะทำให้ความกลัวของเขา “สมเหตุสมผล” ได้ (ดูย่อหน้า 53 ข้างต้น)

202 เนื่องจากการสรุปข้อเท็จจริงของกรณีและเจตคติของผู้พิจารณาที่มีต่อผู้ร้องจะนำไปสู่คำตัดสินที่กระทบต่อชีวิตมนุษย์ ผู้พิจารณาจะต้องปรับใช้หลักเกณฑ์ด้วยความยุติธรรมและความเข้าใจ การตัดสินจะต้องไม่ลำเอียงโดยข้อพิจารณาส่วนตัวที่ว่าผู้ร้องอาจจะ เป็นกรณี “ไม่เหมาะสม” ที่จะได้สถานะผู้ลี้ภัย

(2) การยกประโยชน์แห่งความสงสัย

203 หลังจากผู้ร้องได้แสดงความพยายามจริงจังในการหาข้อสนับสนุนเรื่องราวของตนแต่อาจจะยังขาดหลักฐานมายืนยันคำให้การ บางส่วนของเขา ดังที่ได้อธิบายไว้ข้างต้น (ย่อหน้า 196) ว่าเป็นไปได้ยากที่จะผู้ลี้ภัย “พิสูจน์” เรื่องของเขาได้ในทุกแง่มุม และหากเรื่องนี้ ถูกกำหนดให้มีความสำคัญในการพิจารณาแล้วผู้ลี้ภัยส่วนใหญ่จะไม่ได้รับการรับรองสถานะ บ่อยครั้งจึงจำเป็นต้องยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้แก่ผู้ร้อง

204 อย่างไรก็ตาม การยกประโยชน์แห่งความสงสัยควรทำต่อเมื่อได้หลักฐานที่หามาได้ และตรวจสอบแล้วปรากฏว่า ผู้พิจารณาพอใจกับความน่าเชื่อถือโดยภาพรวมของผู้ร้อง และคำให้การของผู้ร้องต้องมีความสอดคล้องกันและน่าจะเป็นไปได้ อีกทั้งจะต้องไม่ขัดแย้งกับความจริงซึ่งเป็นที่รับรู้กันโดยทั่วไป

(3) กล่าวโดยย่อ

205 กระบวนการของการยืนยันและการประเมินข้อเท็จจริงสามารถสรุปได้ดังนี้

- (ก) ผู้ร้องควรจะ
  - (1) บอกความจริงและช่วยผู้พิจารณาอย่างเต็มความสามารถในการแสดงข้อเท็จจริงในกรณีของตน
  - (2) พยายามหาหลักฐานมาสนับสนุนคำให้การของตนและให้คำอธิบายที่น่าพอใจในกรณีขาดหลักฐานและจำเป็นต้องพยายามหาหลักฐานเพิ่มเติม
  - (3) ให้ข้อมูลเกี่ยวกับตนเองและประสบการณ์ที่ผ่านมาโดยละเอียดที่สุดเท่าที่จำเป็นในการจะทำให้ผู้พิจารณาทราบข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้องได้ ผู้ร้องควรให้คำอธิบายที่มีความเชื่อมโยงในเหตุผลต่างๆ ที่เขาใช้ในการสนับสนุนการร้องขอสถานะผู้ลี้ภัย และควรตอบคำถามทุกข้อที่เขาได้รับการถาม
- (ข) ผู้พิจารณาควรจะ
  - (1) แน่ใจว่าผู้ร้องได้ให้การในกรณีของตนอย่างสมบูรณ์ที่สุดที่จะทำได้ พร้อมด้วยหลักฐานที่ทำได้ทุกอย่าง
  - (2) ประเมินความน่าเชื่อถือของผู้ร้องและประเมินหลักฐาน (และให้ประโยชน์แห่งความสงสัยในกรณีที่จำเป็น) เพื่อสร้างองค์ประกอบภายนอกและภายในของกรณี
  - (3) เชื่อมโยงองค์ประกอบข้างต้นกับหลักเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องในอนุสัญญาฯ 1951 เพื่อให้สามารถสรุปคำร้องขอรับรองสถานะผู้ลี้ภัยได้อย่างถูกต้อง

ง. กรณีปัญหาพิเศษในการพิสูจน์ข้อเท็จจริง

(1) บุคคลที่มีปัญหาทางจิต

206 การพิจารณาสถานภาพผู้ลี้ภัยจำเป็นจะต้องมีองค์ประกอบในเชิงอัตวิสัยและภววิสัยของความกลัวที่มีมูลอันเชื่อได้

207 มีบ่อยครั้งที่ผู้พิจารณาพบกับผู้ร้องที่มีสภาพจิตหรืออารมณ์ไม่ปกติซึ่งเป็นอุปสรรคในการพิจารณา อย่างไรก็ตาม บุคคลผู้มีสภาพจิตผิดปกติอาจจะเป็นผู้ลี้ภัยได้ ฉะนั้น คำร้องขอของบุคคลดังกล่าวไม่อาจถูกเพิกเฉยได้ เพียงแต่การพิจารณาจำเป็นต้องใช้วิธีการเฉพาะที่ต่างออกไป

208 ในกรณีเช่นนี้ หากเป็นไปได้ ผู้พิจารณาควรขอคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญทางการแพทย์ รายงานทางการแพทย์จะช่วยให้ทราบถึงลักษณะและระดับความรุนแรงของอาการ และควรประเมินความสามารถของผู้ร้องว่าจะสามารถให้การได้ครบตามความต้องการตามปกติหรือไม่ (ดูย่อหน้า 205 (ก) ข้างต้น) ข้อสรุปของรายงานแพทย์จะกำหนดวิธีการที่ผู้พิจารณาจะใช้ในลำดับต่อไปได้

209 วิธีการที่จะใช้ย่อมจะต้องแตกต่างออกไปตามระดับความป่วยของผู้ร้องซึ่งทำให้ไม่สามารถวางกฎที่แน่นอนตายตัวได้ ความผิดปกติทางจิตมักพบได้ในบุคคลที่ถูกประหัตประหาร ดังนั้น จึงต้องพิจารณาสภาพและระดับความกลัวของผู้ร้อง เมื่อมีข้อบ่งชี้ว่าความกลัวของผู้ร้องอาจจะไม่มีพื้นฐานมาจากประสบการณ์ที่เกิดขึ้นจริง หรืออาจจะเป็นความกลัวที่เกินความจริง อาจจะต้องมุ่งพิจารณาเหตุการณ์แวดล้อมภายนอกมากกว่าคำให้การของผู้ร้อง

210 ทั้งนี้ ไม่ว่าในกรณีใดๆ ก็ตาม จำเป็นจะต้องลดภาระการพิสูจน์ของผู้ร้องลง ในส่วนของข้อมูลที่ไม่สามารถได้รับจากผู้ร้องนั้นก็อาจหาได้เพิ่มเติมจากที่อื่น เช่น จากเพื่อน ญาติ และบุคคลอื่นซึ่งคุ้นเคยใกล้ชิดกับผู้ร้อง หรือจากผู้ปกครอง ถ้ามี นอกจากนี้ อาจจำเป็นต้องหาข้อสรุปจากเหตุการณ์แวดล้อม อาทิ ถ้าผู้ร้องเป็นส่วนหนึ่งและอยู่ในกลุ่มผู้ลี้ภัย ก็อาจจะสรุปได้ว่าบุคคลนั้นร่วมชะตากรรมและมีคุณสมบัติเช่นเดียวกับผู้ลี้ภัยในกลุ่มนั้นด้วย

211 ดังนั้น การพิจารณาคำร้องในกรณีนี้ ซึ่งอาจจะมีความน่าเชื่อถือน้อยกว่า อาจเป็นไปได้ที่จะให้ความสำคัญต่อองค์ประกอบ “ความหวาดกลัว” เช่นเดียวกับในกรณีทั่วไปเนื่องจากอาจมีความน่าเชื่อถือน้อยกว่า และอาจจะจำเป็นต้องให้ความสำคัญต่อสถานการณ์ภายนอกมากกว่า

212 เมื่อคำนึงถึงข้อพิจารณาที่กล่าวข้างต้น โดยหลักแล้วการพิจารณาสถานภาพผู้ลี้ภัยของบุคคลผู้มีความผิดปกติทางจิต จะต้องเสาะแสวงหาข้อมูลมากกว่ากรณี “ปกติ” และจำเป็นต้องมีการตรวจสอบประวัติและพื้นฐานเดิมของผู้ร้องอย่างใกล้ชิด โดยใช้แหล่งข้อมูลภายนอกทุกอย่างที่มี

(2) ผู้เยาว์ที่เดินทางมาโดยลำพัง

213 ในอนุสัญญาฯ 1951 ไม่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับสถานะผู้ลี้ภัยในกรณีของผู้เยาว์เป็นการเฉพาะ คำนิยามของผู้ลี้ภัยในกรณีของผู้เยาว์อาจจะมีปัญหาเนื่องมาจากมีความยากที่จะใช้หลักเกณฑ์ “ความกลัวอันมีมูลจะเชื่อได้” ในกรณีเช่นนี้ ถ้าผู้เยาว์มาที่บิดามารดาหรือสมาชิกในครอบครัวคนอื่นซึ่งเป็นผู้ให้ความอุปการะ ซึ่งเป็นผู้ร้องขอสถานภาพผู้ลี้ภัย สถานภาพผู้ลี้ภัยของผู้เยาว์จะได้รับการพิจารณาตามหลักเอกภาพของครอบครัว (ย่อหน้า 181 ถึง 188)

214 ปัญหาว่าผู้เยาว์ที่มีผู้ใหญ่ในครอบครัวเดินทางมาด้วย จะมีคุณสมบัติได้รับสถานภาพผู้ลี้ภัยหรือไม่ จะต้องพิจารณากันตามระดับพัฒนาการด้านจิตใจและวุฒิภาวะของผู้เยาว์ตั้งแต่แรก โดยทั่วไปแล้วอาจจะจำเป็นต้องมีผู้เชี่ยวชาญทางจิตใจของเด็กร่วมด้วย ผู้เยาว์และวัยรุ่นที่ยังไม่เป็นอิสระตามกฎหมายควรมีผู้ปกครองซึ่งมีหน้าที่สนับสนุนการตัดสินใจอันจะเป็นประโยชน์ที่สุดแก่ผู้เยาว์ในการพิจารณาตามความเหมาะสม ในกรณีที่ปราศจากบิดามารดา หรือผู้ปกครองตามกฎหมาย เจ้าหน้าที่จะต้องประกันประโยชน์สูงสุดของผู้เยาว์ที่ร้องขอสถานะผู้ลี้ภัย

215 ในกรณีที่ผู้เยาว์มิใช่เด็กแต่เป็นวัยรุ่น อาจจะเป็นการง่ายในการพิจารณาสถานภาพผู้ลี้ภัยเช่นเดียวกับกรณีผู้ใหญ่ ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับระดับวุฒิภาวะของวัยรุ่นนั้นด้วย หากปราศจากข้อบ่งชี้ที่ขัดแย้งแล้ว อาจจะอนุมานได้ว่า บุคคลผู้มีอายุ 16 ปีขึ้นไป โดยปกติอาจจะถือว่าเจริญด้วยวุฒิภาวะพอที่จะมีความหวาดกลัวอันมีมูลจะเชื่อได้ว่าจะถูกประหัตประหาร ผู้เยาว์ที่มีอายุน้อยกว่า 16 ปี อาจจะอนุมานได้ว่ายังไม่มีวุฒิภาวะพอ แม้เขาอาจจะมีความกลัวและเจตจำนงของตนเองแต่อาจจะไม่มากเท่าในกรณีของผู้ใหญ่

216 อย่างไรก็ตาม ควรเน้นว่าสิ่งเหล่านี้เป็นเพียงแนวทางกว้างๆ ในการพิจารณาภาวะทางจิตของผู้เยาว์ โดยปกติต้องทำโดยการพิจารณาจากภูมิหลัง ครอบครัว และวัฒนธรรมของบุคคลนั้น

217 ในกรณีผู้เยาว์ไม่มีภาวะพหุที่มีความกลัวอันสมเหตุสมผลเช่นเดียวกับผู้ใหญ่ ก็อาจจะจำเป็นต้องพิจารณาปัจจัยภายนอกตัวมากขึ้น ดังนั้น หากผู้เยาว์ที่ไม่มีผู้ใหญ่ในครอบครัวมาด้วย และเดินทางมากับกลุ่มผู้ลี้ภัยคนอื่นๆ ข้อเท็จจริงนี้อาจจะบ่งชี้ได้ว่าเขาเป็นผู้ลี้ภัย ทั้งนี้ แล้วแต่สภาพแวดล้อมต่างๆ ด้วย

218 สถานการณ์ของบิดามารดาและสมาชิกครอบครัวคนอื่น รวมทั้งสถานการณ์ในประเทศต้นกำเนิดของผู้เยาว์ต้องได้รับการพิจารณาด้วย ถ้าหากมีเหตุผลพอจะเชื่อได้ว่าบิดามารดาประสงค์ให้บุตรอยู่นอกประเทศภูมิลำเนาด้วยสาเหตุแห่งความกลัวอันมีมูลจะเชื่อได้ว่าจะถูกประหารชีวิตหรือ อาจถือได้ว่าผู้เยาว์นั้นมีความกลัวเช่นเดียวกัน

219 กรณีที่ไม่สามารถยืนยันความประสงค์ของบิดามารดาได้ หรือยังเป็นที่สงสัยหรือขัดกับความประสงค์ของเด็กเอง ผู้พิจารณาจะต้องร่วมมือกับผู้เชี่ยวชาญในการช่วยตัดสินความสมเหตุสมผลของความกลัวของผู้เยาว์จากสภาพแวดล้อมที่ทราบ และอาจจะต้องยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้กับผู้ร้อง ตามแต่กรณี

สรุป

220 คู่มือฉบับนี้พยายามกำหนดแนวทางตามประสบการณ์ของสำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติ ซึ่งพบว่าเป็นประโยชน์ในการพิจารณาสถานะผู้ลี้ภัยตามเจตนารมณ์แห่งอนุสัญญาฯ 1951 และพิธีสารฯ 1967 ว่าด้วยสถานภาพผู้ลี้ภัย ในการจัดทำนี้ ได้มุ่งความสนใจไปที่คำนิยามของคำว่า “ผู้ลี้ภัย” ตามเครื่องมือทางกฎหมายทั้งสองฉบับ และปัญหาต่างๆ อันอาจเกิดขึ้นจากคำนิยาม อีกทั้งได้พยายามแสดงให้เห็นว่าคำนิยามนี้สามารถปรับใช้ในทางปฏิบัติได้อย่างไร โดยมุ่งความสนใจไปที่ปัญหาในเชิงกระบวนการซึ่งเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในการพิจารณาสถานภาพผู้ลี้ภัย

221 สำนักงานฯ ทราบดีว่าในคู่มือเช่นนี้ย่อมมีข้อบกพร่อง ด้วยตระหนักดีว่าย่อมเป็นไปได้ที่จะครอบคลุมถึงสถานการณ์ทุกอย่างที่บุคคลอาจจะร้องขอสถานภาพผู้ลี้ภัย สถานการณ์เช่นนี้มีมากมายแตกต่างกันไป และขึ้นอยู่กับเงื่อนไขต่างๆ ที่เกิดขึ้นในประเทศภูมิลำเนา และปัจจัยเฉพาะของการร้องขอพิจารณาสถานภาพผู้ลี้ภัยแต่ละคน

222 คำอธิบายที่แสดงให้เห็นว่าการพิจารณาสถานภาพผู้ลี้ภัยมิใช่กระบวนการที่มีกลไกและปฏิบัติกันเป็นประจำ ในทางตรงกันข้าม การพิจารณานั้นต้องอาศัยความรู้เฉพาะด้าน การฝึกฝน และประสบการณ์ และที่สำคัญ คือ ความเข้าใจในสถานการณ์เฉพาะของผู้ร้อง และปัจจัยเกี่ยวกับมนุษย์ด้วย

223 หวังว่าคู่มือฉบับนี้อาจเป็นแนวทางสำหรับผู้พิจารณาสถานภาพผู้ลี้ภัยแม้จะมีข้อจำกัดบางประการในคู่มือเล่มนี้